

Augustin nra nra

LIBRI
minores de no
uo correcti
per Anto
niū the
bris
sen
se.

Cum privilegio
Imperiali.

en este y dos dias de mayo del año de 1544
años se compraron estas libras y cor
xon el marra de dis y por que
lo fizieron

Gaspar de
Sant nra

perquam
C Ad perquam Reuerendum patrem ac
clementissimum dominum Dominū Ioānem Fons
secam Archiepiscopum Rosanen. ac perinde Episco
pum Burgen. Aelii Antonii Nebriffensis historiogra
phi Regii castigationes quædam in libellos quos ap
pellant minores feliciter incipiuntur.

Ide quam sim laboris minime recu
sans Pater clementissime: vt qui pro
festis diebus professione duplici Sal
manticensi. academiæ sim distractus:
qui ferias cæs ad scribendas Principi
pū nostrū res gestas cōsecrarim: Ad
monitus tamē ab Arnaldo Gillelmo
typicæ artis egregio artifice: vt libellos quosdā in quib
post artis grammatice prima erudimēta cōsueuerūt pue
ri ad latinas litteras initiari castigare: castigatosq; offi
cine sue chalcographis imprimendos traderem: nihil
mihi indulsū quin hominī pclare de me merito & apli
tudinis tuæ clienti obseruantissimo morem gererem.
Itaq; successiuis quibusdā horis: quas otio meo reserua
ueram: percurri opuscula illa quæ diu fuerant vel libra
riorum negligentia vel potius preceptorū ignorantia
deprauata. dispunxi quæ redūdabāt. in duxi quæ defue
rant. restitui in suum ordinē quæ fuerāt inuersa. Deniq;
omnes clausulas per cōmata & cola ecclesiastico more
distingxi. Sed dices tu fornasse Pater amplissime. Quid
attinet ad me tuus iste labor? Quod ad eruditionē tuā
spectat: nihil profecto. Qd ad sacrificulos sacerdotēsq;
tuos: quorū innumere multitudinē p̄sides: quib; per te
cōsultū esse oportet: q̄ plurimū. An non ad summum
sacerdotē p̄tineat discernere qui libri & quales & a quib;
bus et quomodo sint legēdi? Sed his de rebus alias sum
pluribus cū amplitudine tua cōmentat; atq; si dederis

temp; lociq; pluribus agam. Nunc ad rem descēdo.
Libellus qui sub inscriptione Catonis vel sub incerti
autoris titulo inter puerorū manus vulgo circūferē: cu
fuscumq; tandē is sit: cōtinet p̄fecto materiā religiosam:
& quæ ad componendos etatis illi; mores plurimū cō
ducatur: cōstatq; satis venusto neq; cōtemnendo generis
versu. Atq; vtinā quæadmodum hoc opus grammatice
omniū cōsensu quodā incredibili passim receptum: vt
prima litterarū erudimēta intrātib; ab eo enarrandis
exordium tradat: ita oēs conūtarēt in excidium pernī
ciemq; illi; quod insequitur operis sub honesto & ma
gna pollicētī indice: de cōtēptu mundi. Nam floretus
& quinq; clauēs & mēse doctrina: & huiusmodi littera
rū quisquiliæ: nō mō legendas: sed si forte in manus in
ciderint: lacerandas aut igni subiciēdas aut in myropo
lia vnde cuculi fiāt: mitte das censeo. Magistratusq; no
stros demiror: cum in scholarum structuris diligēdaq;
materia & architectis ceterisq; opificibus tā sint dilige
tes: in eo quo potissimum res literaria cōstat: charo deo
quodā somno in dormiant: vt neq; quid legendū: neq;
quid abigendū sit ab scholis curēt: sinantq; professorū
arbitrio: vt pro libidine stulticiā suam perdoceant. Su
bitq; animū meum frequēter quædā puerorū nostros
rum cōmiseratio: qui tēpora sua cogunt in sumere in il
lis operib;: quæ nō modo non ediscenda: sed fugienda
execrandaq; sunt. Pudet me exterarū gentiū: non dico
nunc italorū: qui iure sibi vindicarūt vt soli bonarū ar
tium cultores habeant: sed Gallorū: Germanorū: Sa
xonum: Dalmatar: qui nos tā hoc nomine subsannāt:
ludibriōq; habēt: qd has nugas inter nos versari patia
mur. neq; id tantum in vicis. castellis. municipiis: sed in
urbib; quoq; & in mediā luce pulcherrimi hui; nostri
gymnasii: in quo ignauissim; quisq; audet palā delira
menta sua vel ab aliis accepta p̄fiteri. Quin potius si qd

a ii

Handwritten notes in a cursive script, likely a library or archival stamp, located at the bottom of the page.

litteras portenti vsquā cōcipitur: hic parturif. hic edif
hic educatur. Sed hec alio in loco deplorabūtur cōmo
dius. nūc ad Catonē redeam. Sunt in libello illo com
plura q̄ propter antiquitatū ignoratiā perperā a prece
ptorib⁹ enarrari consueverunt. Quale est distichon il
lud in quo pleriq; omnes herent.

Rem tibi quam noscis aptam dimittere nolī:
Fronte capillata post hec occasio calua est.

Omitto nunc enarratorū in somnia. quib⁹ seipfos
infelicesq; discipulos torquent: que q̄ sunt frivola. ina
nia. neq; satis coherentia: ex sequentib⁹ aparebit. Sed p
huius distichi expositione aduertendū: quod apud gre
cos fingeatur deus qui vocaretur ceros: effingebot q;
puer in prima etatis pubertate: vnde dicta ē eueria: quā
Cicero in quarto de finib⁹ interpretatur opportunitatē.
hanc Ausoni⁹ poeta burdegalensis occasione sexu mu
liebrī vocat: de qua extat illius epigramma luculetum:
quod libuit hoc in loco apponere: quoniā ex eo apertis
sime liquet distichi nostri sensus.

Cuius opus: phidie qui signum palados: eius
Quiq; iouem fecit, tertia palma ego sum.

Sum dea que rara ac paucis occasio nota.

Quid rotule insistis: stare loco nequeo

Quid talaria habes: volucris sum. Mercurius que

Fortunare solet: trado ego cum volui.

Crine regis faciem: agnosci nolo. sed heus tu

Occipiti caluo es: ne tenear fugiens.

Que tibi iunta comes: dicat tibi. dic rogo que sis

Sum dea: cui nomen nec Cicero ipse dedit.

Sum dea que facti non factiq; exigo penas.

Nempe vt peniteat sic metancea vocor

Tu modo dic quid agat tecum: si quando volauit:

Hec manet: hanc retinent quos ego preterit

Tu quoq; dum rogitas: dum percontando moraris.

Cicero.
Ausoni⁹

Elapsam dicēs me tibi de manibus.

Cuius epigramatis sensus hic est. Erat occasionis firmi
lachrū in media via ex ere siue ex alia materia exp̄ssum
qd̄ intues quisq; ex pretereuntibus: querit ab eodem.
Cuius opus es: id est quis artifex effinxit te? Cui simula
chrum respōdet: Phidie. subaudi sum opus: Qui fecit
signū. id est statuā. vnde sigillum parua statua. et sigillaria
loc⁹ Romę vbi statuę vendebantur. Pallados. minerie
et eius phidie qui fecit Iouē. Plinius libro. xxxiii. Phidias
días preter iouem olympiū quem nemo emulatur: fe
cit et ex ebore mineruā athenis. Tertia palma ego sum.
i. tertium opus in quo Phidias de ceteris opificibus vi
ctoriam cū laude reportauit. Que rara & paucis nota.
quia rerum gerendarū opportunitas & occasio raro cō
tingit: a q̄ paucissimis cognoscit. Quid rotule insistis:
innitebatur occasio summis pedū digitis rotule. hoc est
pile que figura nulla est ad motū aptior. Itaq; petit via
tor cur tam lubrico loco pedū digitos fixerit: ad quod
ocasio respondit: se nunq; aliquo in loco perstare dū
cōsueuisse. Quid talaria habes: erāt talaria alę: quas Mer
curius legationē aliquam deorū obturus pedib⁹ apta
bat: quo citi⁹ mādata volans perageret. Vergilius. iiii.
eneidos. ac primū pedibus talaria nectit aurea. Itaq; via
tor querit cur in pedib⁹ alas habeat. Cui occasio respō
det: qd̄ est volucris: citoq; pertransies. Mercuri⁹ q̄ aliud
quoq; dicit se habere qd̄ est sibi cū mercurio cōmune:
scd̄ est qd̄ potest cui vult dare lucrū: vnde & mercato
rum peculiaris deus est mercurius: atq; vt Plautus inq̄t
in amphitryone mercimonis emundis vendundisq;
preest. q̄ solet fortunare. i. per fortunā prosperam dare.
Persius mercuri⁹q; accersis fibra da fortunare penates
i. fortunatos esse. Trado ego cū volui: q̄ re vera omne
mercatorum negocium occasione atq; opportunitate
constat: ex quib⁹ lucrū aut dānum sequit. Crine regis
a iii

2

Plinius.

Plautus.

Persius.

faciem: subaudi cur. nā interrogat cur frontē crinibus
obūbret. Ad qđ occasio respōdet: qđ id facit ne agno
scat. qā vt supra dixit paucis nota est. Occipiti caluo es:
subintelligendū quoq; cur. Interrogat em̄ cur habeat
occiput. i. partē capitis posteriorem de caluitate vbi so
lent esse copiosi crines: cū presertim illos habeat propē
siores in fronte q̄ cōsuevit esse nuda: Ad qđ occasio res
pondet ne cū fugiam: quā officiū meū est nūc; eodē
in loco permanere: iis a quib; fugio relinqūā anfas ex
quib; possint me cōprehendere atq; subinde retinere.
Que tibi iūcta comes: vbi occasiōis imago erat: appo
nebat et signū poenitētie que gr̄ce dicit̄ metanœa. In
terrogat itaq; curiosus ille viator: que sit illa que accedit
ocasiōni quasi comes. Ad qđ occasio respōdet a comi
te sua poti; q̄ a se id queri debere: vnde subdit. Dicat ti
bi. i. pete ab illa: & dicat tibi quod a me petis. Dic̄ rogo
que sis: viator & de nomine & de officio q̄rit: ad quod
vtrūq; metanœa respōdet. Sū dea. nā hęc oīa que mor
talib; contingunt ab antiquis illis grecis & latinis pro
numinib; colebant. cui Cicerō. nescio an vsp̄ā Cicerō
poenitētie vtaf̄ nomine. Que facti: quia poenitētia sequi
tur ex vtroq;: vel qđ non iustellecta tēporis opportunis
tate aliquid fecim;: vel facere omisim;. Exigo penas. i.
punitio vtroq; qui aduersa occasione aliquid fecerūt aut
nō fecerūt. Nepe vt poeniteat. i. quia illos fecisse aut nō
fecisse poenitet: in hoc punitio illos et sic vocor metanœa.
qđ vt diximus interpretatur poenitentia a metanœo: qđ
est poeniteo si latine sic dici possēt. Tu mō dic quid agat
tecū: querit rursus ab occasiōe viator: q̄ societas aut cō
municatio possit esse inter deas tā dispares: vt altera iux
ta alterā ponat. Ad qđ occasio respōdet. si quādo volas
ui. quia dixerat supra q̄ hēbat talaria: & q̄ erat volucris:
Hęc manet: ad punitum scilicet eos qui nō sunt vs̄ fee
liciter occasiōe: vnde sequitur. hęc retinet scilicet poenit.

3
tentia facti & nō facti. Quos ego p̄terit. i. reliqui et quib;
bus nō fui propicia. Tu quoq; sensus est. o spectator q
forte hoc tēpore qđ interrogādo perdis: aliquid eras fa
ctur; fortasse occasiōe amittes: quādo deinde poenitē
tia sequat. Dices me elapsam esse manib;. i. fugisse te: vt
nō faceres qđ potuisset suo tēpore atq; opportune fieri:
Iā p̄fecto intelligis o lector in quo sensu accipiēdum
sit: qđ pseudo cato dicit. Rem tibi quā noscis aptā. i. esse
tibi acōmodā & vtilē. noli dimittere. i. statim arripe: ne
ocasio elabaf;: & subdit: quia occasio est capillata frōte.
i. qđ Aufonius dixit. Crine tegis facie: vt scilicet a paucis
agnoscat. & post hęc. i. in parte posteriori hoc est in oc
cipitio est calua. hoc est ne ex crinib; cōprehēdi possit:
cū effugit semel. Cōfer nūc obsecro cū superiorib; nu
gas quas isti blasterāt: & tenebras quib; inuolunt ea q̄
sunt clara & ipsa luce splēdidiora. Sed neq; soli gr̄mati
ci in hac parte peccāt: sed etiā seuerioris discipline p̄fes
sores in errore pari versant: imo fortasse maiori quāto
mai; accipit detrimentū ex ignotiōe rerū q̄ verbor
rū. vt qđ in ipso statim prohemio aphorismor; Hipocra
cratis legitur. Vita breuis. ars lōga. tempus acutum. sic
enim perperā v̄rtit̄ interpres pro eo quod esse debuit
ocasio p̄ceptus. Nam quid ineptius dici potuit: q̄ tem
pus acutum afferre aliqd̄ difficultatis medicinē studior;
so. Atqui Theodorus gaza. et Laurentius Laurentian; Theodos
sic verterūt: occasio p̄ceptus quoniā opportūitas dāde po
tūnis: capiēdi cibi: detrahēdi sanguinis breui momēto
p̄terlabif;. neq; facile cognosci pōt. & de occasiōe fatis.
Si deus est animus.

IN eiusdem operis limine distichon illud positum
(vulgo nō exponitur recte: neq; ex mente autoris)
Si hic nō dubitantis est. sed ratiocinantis. Cum dicūt
qđ deus est animus quomodo et Platonici dicunt: deū
esse mundi animam. aut quomodo littere sacre dicunt:
a iiii

qđ deus est spiritus. Sed e dñro potius quod animus
 noster est deus. hoc est diuinus. siue vt quidam dixerūt:
 quēdam dei portio. Est autem huius carminis nſus ex
 Cicerōis. sexto Cicerōnis libro de republica ad verbū deliniam.
 Vbi Paulus emilius in somnis Scipionem aphyricanū
 minorem his verbis alloquitur. si habeto te non esse
 mortalem sed corpus hoc. neq; enim tu is es: quem so-
 ma ista declarat: sed meus cuiusq; est quisq;: non ea figu-
 ra. que digito mōstrari potest. Deum te igitur scito esse
 se si quid est deo qui viget. qui sentit. qui meminit. qui
 puidet. et post multa que de animi immortalitate scri-
 bit: ilico subiungitur. hunc tu exerce optimis in rebus
 quod tantum valet: quantum id quod noster dixit. Hic
 tibi precipue sit puramente colendus. id est exercendū:
 sic terra dicitur coli. & artes omnes. Exercendus itaq; et
 colendus animus est virtutum studio. que citra labore
 acquiri non possunt. iuxta illud Hesiodi. Sudorem po-
 suere dei virtutis ad arcem. vnde statim sequitur plus ui-
 gila semper. &c. Quod vero interponēdo dixit nobis
 vt carmina dicunt. pleni sunt huius sententię poetarum
 Vergilij. libri. Vergilius. Igneus est animis vigor et celestis ori-
 Quidius. go. et Ouidius. est deo in nobis. & illud eiusdē. sunt qui-
 Iuuenia. dam qui nos numē habere putant et. Iuuenalis. sensum
 Aratus. a celesti demissum traxim? arce. Et illud arati poete: qđ
 Paulus. Paulus apostolus citat disputās in arepago: nos inquit
 Hierony- genus dei sumus: quemadmodum quidam vestrorum
 mus. poetarum dixerunt. Esse autem Aratum qui illud ho-
 mistichom scripsit dñus Hieronymus testatur.

Leges cupiunt vt iure regantur.
 In disticho illo eiusdem operis
 Iudicis auxiliū sub iniqua lege rogato.
 Ipse etiam leges cupiunt: vt iure regantur.
 subest reconditus quidē sensus: nec tam vulgaris qđ
 isti interpretantur. Est autem huius celi sententia: quod

es scripte que promulgantur vt vniuersum obserue
 & eo iurine iuste iunt: volunt quandoq; corrigi a
 animato: hoc est a bono & equo iudice: qui ab Ari-
 Aristote. telepites dicitur. & ipsa equitas & bonitas qđ epificia
 4 tatur ab eodem correctio legis dicit. epicin ex equi-
 & bonitate legem interpretari non sequendo iuris
 rorem quod idem autor vocat acribodicaeo hoc est
 districtum & asperū qđ lex prima fronte precipere
 detur: sed quod legislator ipse qui legem tulit: si adesset
 itq; censeret. Itaq; non simpliciter est idem equitas &
 onitas quod iustitia: ne idem bonum et equū quod iu-
 um: sed neq; sunt tamen genere diuersa. Nam & equū
 & bonū quodāmodo iustum est: non quidem scriptū
 ed quemadmodum dixim? ab animato iure inductū.
 Terenti. Cum itaq; Terenti? in adelphis scribit: non necesse ha-
 beo omnia pro meo iure agere: ius in priori illa signifi-
 Donat. catione accipit. vbi Donat? ius (inquit) est quod omnia
 & inflexibilia exigit. Cum vero dicit autor quod
 ipse leges cupiūt: vt iure regantur: de emēdatione legis
 intelligendum est. In quo etiam sensu accepit iuris con-
 sultus in titulo de iustitia & iure. Ius (inquit) est ars boni
 & equi cuius merito quis nos sacerdotes appellat. Neq;
 est aliud bonum & aliud equum quod Accursius eo in
 loco putat: sed quemadmodum natura coniuncta sunt:
 ita & a græcis vno appellat nomine vtrūq;: hoc est epil-
 ees: cui qđ apud latinos vnū non est inuētum: duo sunt
 excogitata: que illud representarent: hoc est equū & bo-
 num quod est scripti iuris vt isti nunc loquuntur quod
 dam temporamentū. Nam a latinis summū ius appel-
 latur poti? quam strictum aut rigidum: quod dicimus
 ab Aristotele vocari acripodiceum. Terenti? in heau-
 ton. verum illud Chreme dicunt: ius summū sepe sum-
 ma malicia est. Cicero in primo de officiorum. existūt
 etiam sepe iniurię calūnia quadam & nimis callida ius

ris interpretatione: ex quo illud summum ius summi
 iniuria factum est iam tritum sermone prouerbium
 Idem pro Cecina non minus laborat Caccina ne
 mo iure egisse q̄ ne certum ius obtinuisse videat
 tur. Columela in. i. de rusti. summum ius ar
 tiqui summam crucem putabant. Vis
 tum autem hoc quod leges a ius
 re animato corrigi debeant
 nō tam ipsi legis aut le
 gislatoris. q̄ ipsi
 materia natu
 ra cōtin
 git q̄
 ita est variabilis: vt nulla cer
 ta quadā rōne puideri
 possit. Q̄d igit de
 est legi indi
 cio boni
 & eq̄ vi
 rili
 plendum re
 linquit
 tur.

oblique copetati bore luce nabula. et et malo no saia meto dmo
 a. s. v. bro

LIBER GATONIS.

Vm animaduertēre quā plurimos ho
 mines grauitē errare in via morū: sue
 currēdū & cōsulendū optinioni eorū
 fore existimauit: vt maxime & glorio
 se viuerēt: & glām cōtingerent. Nūc
 te filii charissime docebo quo pacto
 mores tui animi cōponas. Igitur ita legito mea p̄ces
 pta vt intelligas. Legere enim & nō intelligere negli
 gere est. Itaq; deo supplica. Parentes ama. Cognatos
 cole. Datū serua. Forote para. Cum bonis ambula. Ad
 cōsiliū ne accesseris: antequā voceris. Mūdus esto. Sas
 luta libenter. Cede maiori. Mutuū da. Cui des videto.
 Magistrū metue. Verecundiā serua. Rē tuā custodi. Di
 ligentiā adhibe. Familiā cura. Cōiua raro. Quod sas
 tis est dormi. Cōiugē ama. Iurandū serua. Vino te
 tēpera. Pugna p̄ patria. Nil temere crediteris. Meretri
 cem fuge. Liberos erudi. Blādus esto. Iractab re noli.
 Nemine irriseris. In iudiciū adesto. Existimatiōē reti
 ne. Iracundiā tēpera. Esto ad pretorium. Disce litteras.
 Cōsultus esto. Benefacito bonis. Ne esto maledic⁹. Vt
 tute vtēre. Trocho lude. Aleas fuge. Tu te cōsule. Nil
 temere credas. Parentes patēter vince. Minorē ne con
 tempseris. Nil arbitrio viriū feceris. Patere legem quā
 ipse tuleris. Beneficiti accepti menor esto. Miserū noli
 irridere. Minime iudica. Alienum noli concupiscere.
 Illud stude agere quod rectum est.

SI deus est animus, nobis vt carmina dicunt.
 Hic tibi precipue sit pura mente colendus.

Ordo est
 anim⁹ nō
 ē de⁹ hoc

LIBER PRIMVS.

mas be la
 carmina **Plus** vigila semper, ne somno deditus esto.
 id e poete.
 hic sezani
 + *m^o sit co* **Virtutem** primam esse puto compescere linguam.
 lendus.
 + *canp me nos pze a ino* **Proximus** ille deo est, qui scit ratione tacere.
 + *mas co* **Sperne** repugnando tibi tu contrarius esse.
 + *disfider i* **Conuenit** nulli, qui secum diffidet ipse.
 + *discordat* **Si** vitam inspicias, hominum si deniq; mores:
 + *de dicit* **Cum** culpent alios, nemo sine crimine vituit.
 + *qesean* **Quæ** noctura tenes quàmuis sint chara, relinque.
 + *pra q b nltat* **Vtilitas** opibus præponi tempore debet.
 + *cho* **Constans** & lenis vt res exoptulat esto.
 + *tempoib?* **Temporibus** mores sapiens sine crimine mutat.
 + *quia sapie* **Nil** temere vxori de seruis crede querenti.
 + *ais est mu* **Sæpe** etentm mulier, quem coniunx diligit odit.
 + *tare cõs* **Cunq;** mones aliquem, nec se velit ipse moneri.
 + *liu tempõ* **Si** tibi sit charus, noli desistere cœptis.
 + *bulqcedẽ* **Contra** verbosos noli contendere verbis.
 + *dum,* **Sermo** datur cunctis, animi sapientia paucis.
 + **Dilige** sic alios: vt sis tibi charus amicus.
 + **Sic** bonus esto bonis, ne te mala damna sequatur.
 + **Rumores** fuge, ne incipias nouus autor haberi.
 + **Nam** nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.
 + **Rem** tibi promissam, certo promittere noli.
 + **Rara** fides, ideo, quia multi multa loquuntur.
 + **Cum** te aliquis laudat, iudex tuus esse memento.
 + **Plus** aliis de te, quàm tu tibi, credere noli.
 + **Officiũ** alterius, multis narrare memento.
 + **Atq;** aliis cum tu benefeceris, ipse sileto.

GATONIS.

de mitchas **Multorum** cum facta senex & dicta recenses.
hechoe tubero **Fac** tibi succurrant, iuuenis quæ feceris ipse.
23 pãdema **Ne** cures, si quis tacito sermone loquatur.
baso **Concius** ipse sibi, de se putat omnia dici.
 + *co masona* **Cum** fueris foelix, quæ sunt adueria caueto.
 + **Non** eodem cursu respondent vltima primis.
 + **Cum** dubia & fragilis sit nobis vita tributa.
 + **In** mortem alterius spem tu tibi ponere noli.
 + **Exiguum** munus cum det tibi pauper amicus,
 + **Accipito** placide, & plene laudare memento.
 + **Infantem** nudum cum te natura creauit.
 + **Paupertatis** onus patienter ferre memento.
 + **Ne** timeas illam, quæ vitæ est vltima finis.
 + **Qui** mortem metuit quod viuit perdit id ipsum.
 + **Sitibi** pro meritis nemo respondet amicus.
 + **Incurare** deum noli, sed te ipse coerce.
 + **Ne** tibi quid desit, quæsitis viere parce.
 + **Vtq;** quod est serues, semper tibi deesse putato.
 + **Quod** præstare potes, ne bis promissæris vlli.
 + **Nes** ventosus, dum vis bonus esse videri.
 + **Qui** simulat verbis, nec corde est fidus amictus.
 + **Tu** quoq; fac simile, sic ars deluditur arte.
 + **Noli** homines blando nimum sermone probare.
 + **Fistula** dulcia canit, volucrem dum decipit aucep.
 + **Cum** tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos.
 + **Instrue**, quo possint inopem defendere vitam.
 + **Quod** vile est carum, quod carum vile putato.
 + **Sic** tibi nec cupidus, nec avarus nosceris vlli.

LIBER SECVNDVS.

+ *fla* Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse.

conscia Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

+ *ques* Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum.

necessa Nam stultum est petere, quod possit iure negari.

domm go ante de pas dia

Ignotum tibi noli præponere notis.

Cognita iudicio constant, incognita casu.

Cum dubia incertis versetur vita periculis.

Pro lucro tibi pone diem quicumque laboras.

Vincere cum possis, interdum cede sodali.

Obsequio quoniam dulces retinentur amici.

Ne dubites, cum magna petas, impendere parua.

His etenim rebus coniungit gratia charos.

Litem inferre caue, cum quo gratia iuncta est.

Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Seruorum ob culpas cum te dolor urget in iram.

Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.

Quem superare potes, interdum vince ferendo.

Maxima enim morum est semper patientia virtus.

Conserua potius quæ sunt iam parta labore.

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Dapillis interdum notis & charus amicis.

Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.

melagorgica **T**elluris si forte vellis cognoscere cultus.

Vergiliū legito, quod si magis nosse laboras.

Herbarum vires, Macer tibi carmine dicet.

Si romana cupis & punica noscere bella:

Lucanum quæras, qui martis prelia dixit.

Si quid amare libet, vel discere amare legendo.

CATONIS.

Nationem petito. Sin autem cura tibi hæc est

Vt sapiens vituas, audi quæ discere possis.

Per quæ semotum vitis deducitur euum.

Ergo ades, & quæ sit sapientia, discere legendo.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento.

Vtilis regno, meritis acquirere amicos.

+ Mitte arcana dei, coelum hinc inquirere quid sit

Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Linqe metum lethi, nam stultum est tempore in officio

Dum mortem metuis, amitti gaudia vitæ.

Iratus de re incerta contendere noli.

Ira impedit animum, ne possit cernere verum.

+ Fac sumptum propere, cum res desiderat ipsa.

Dandum etenim aliquid est, cum tempus postulat aut res.

Quod nimium est fugito, paruo gaudere memento.

mas siga Tuta magis est pupis, modico quæ flumine fertur.

+ Quod pudeat socios prudens celare memento,

Ne plures culpent id, quod tibi displicet uni, *des guarda animo*

Nolo putes paruos homines peccata lucrari.

Temporibus peccata latent, & tempore patet.

+ Corporis exigui vires continere noli.

Consilio pollet, cui vim natura negauit.

Quæ scieris non esse paræ tibi, tempore cede.

Victoræ a victo superari sæpe videmus.

Aduersus notum noli contendere verbis.

Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

Quid deus intēdat noli perquirere sorte.

Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

LIBER SECVNDVS.

Inuidiam nimio cultu vitare memeto,
 Quæ si non lædit: tamē hanc sufferre molestū est.

Esto animo forti, cum sis damnatus inique.

Nemo diu gaudet, qui iudice vincit iniquo.

Litis præteritæ noli maledicta referre.

Post inimicicias iram meminisse malorum est.

+ Necte collaudes, nec te culpaueris ipse.

genadas Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Vtere quæsitis modice, cum sumptus abundat.

Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

Inspiciens esto cum tempus postulat, aut res.

Stulticiam simulare loco, prudentia summa est.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento

Crimen avaritiæ, nam sunt contraria famæ

+ Noli tu quædam referenti credere semper.

Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

+ Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli.

Nam nullum crimen est vini, sed culpa bibentis.

+ Consilium arcanum tacto committe sodali.

Corporis auxilium medico committe fideli.

indignos in peccato Successus indignos noli tu ferre moleste. *engosamete*

costirna Indulget fortuna malis, vt lædere possit. *negant*

Prospice qui veniunt, hos casus esse ferendos.

Nam leuius lædit quicquid præuidimus ante.

Rebus in aduersis animum summittere noli.

Spem retine, spes vna hominē nec morte relinquit.

ly Rem tibi quam noscis aptam, dimittere noli.

Fronte capillata, post hæc occasio calua est.

quod tibi in altero facias

CATONIS.

Quod sequitur specta, quodq; imminet ante videto. *loquies ta proca*

Illum imitare deum, partem qui spectat vtranq;.

Fortius vt valeas, interdum partior esto.

Pauca voluptati debentur plura saluti.

Judicium populi nunq; contempseris vnus.

Nec vni placeas, dum vis contemnere multos.

Sit tibi præcipue (quod primum) cura salutis, *principaliter*

Tempore ne culpes, cum sint tibi causa doloris.

Somnia ne cures, nam mens humana, quod optat

Dum vigilat, sperat, per somnum cernit id ipsum.

Hoc quicunq; velis carmen cognoscere lector,
 Hæc præcepta feras, quæ sunt gratissimavitæ.

Instrue præceptis animum, ne discere cesses.

Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.

Commoda multa feres, sin autem spreueris illud,

Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

Cum recte viuas, ne cures verba malorum.

utro p Arbitrii nostri non est, quid quisq; loquatur. *magistro patere*

Productus testis, saluo tamen ante pudore,

Quantumcunq; potes, celato crimine amicti.

Sermones blandos, blæsosq; vitare memento, *afeminadas*

Simplicitas veri sana est, fraus ficta loquendi.

Segnitiam fugito, quæ vitæ ignavia fertur, *corlandia*

Nam cum animus languet, cōsumit inertia corpus, *indolentia*

Interpone tuis interdum gaudia curis, *quod careat ornare quies*

Vt possis animo quæuis sufferre laborem, *vitæ est*

Alterius factum aut dictum ne carpsieris vnq;.

Exemplo simili, ne te derideat alter.

B

LIBERTERTIVS.

Que tibi fors dederit tabulis ^{enullas tamen?} ^{1. ego} ^{ris} ^{notato.}
 Augendo serua ne sis quē fama loquatur.
 Cum tibi diuitiæ superent in sine senectæ,
 Munificum facito viuas, non parcus amicis.
 Vtile consilium dominus ne despice serui.
 Nullius sensum si prodest, tempseris vnq̃.
 Rebus & in censu si non est, quod fuit ante.
 Fac viuas contētus eō quod tempora præbent.
 Vxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis.
 Nec retinere velis, si cœperit esse molesta.
 Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris.
 Quæ fugias, vita est nobis aliena magistra.
 Quod potes, id tentes, operis ne pondere pressus.
 Succumbat labor, & frustra tentata relinquant.
 Quod nosti factum non recte, noli silere.
 Ne videre malos imitari velle tacendo.
 Iudicis auxilium, sub iniqua lege rogato. ^{taapelaras}
 Ipse etiam leges cupiunt, vt iure regantur.
 Quod merito pateris, patienter ferre memento.
 Cumq; reus tibi sis, ipsum te iudice damna.
 Multa legas facito, perlectis perlege multa.
 Nam miranda canunt, sed non credenda poetæ.
 Inter conuiuias fac sis sermone modestus.
 Ne dicare loquax, dum vis vrbanius haberi.
 Contugis iratæ noli tu verba timere.
 Nam lachrymis struit insidias, cum fœmina plorat.
 Vtere quæ sitis, sed ne videaris abuti. ^{aformalelas co}
 Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur. ^{cupidosata}

CATONIS.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam.
 Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.
 Vxor is linguam: si frugi est, ferre memento.
 Nam malum est nil velle pati, nec posse tacere.
 Dilige non ægra charos pietate parentes.
 Nec matrem offendas dum vis bonus esse parētī.
 S Ecuram quicumq; cupis producere vitam. ^{at tradas}
 Nec vitis lædas animū, quæ moribus obsunt. ^{cere.}
 Hæc præcepta tibi semper relegenda memento. ^{Magistro}
 Inuenies aliquid quod te vitare magistro. ^{verbū est}
 Despice diuitias, si vis animo esse beatus. ^{p docto,}
 Quas qui suscipiunt, mendicant semper auari.
 Cōmoda naturæ nullo tibi tempore deerunt.
 Si contentus eō fueris, quod postulat vsus.
 Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes.
 Noli fortunam, quæ non est, dicere cæcam.
 Dilige denarium, sed parce dilige formam.
 Quem nemo sanctus nec honestus captat habere. ^{de scaferio}
 Cum fueris locuplex, corpus curare memento.
 Aeger diues habet nūmos, sed non habet vsū. ^{no timeasime}
 Verbera cum tuleris discens aliquando magistrī. ^{memo porque}
 Fer patris imperium, cum verbis exit in iram. ^{formala}
 Res age quæ profunt, rursus vitare memento.
 In quibus error inest, nec spes est certa laboris.
 Quod donare potes gratis concede roganti.
 Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.
 Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit.
 Nanq; solent primo quæ sunt neglecta nocere.

LIBER QVARTVS

cupera
 Cum te detineat veneris damnosa voluptas,
 Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.
 Cum tibi præponas animalia cuncta timere,
 Vnum præcipio hominem plus esse timendum.
 Cum tibi præualida fuerint in corpore vires,
 Fac sapias an iriſo poteris sic fortis haberi.
 Auxilium a notis petito, ſi forte laboras.
 Nec quiſquam melior medicus, quæſ fidus amicus.
 Cum ſis ipſe nocens, cur moritur victima pro te?
noceat, emiralla
emiranda mas
emiranda lascos
emiranda
 Stultitia eſt morte alterius ſperare ſalutem.
 Cum tibi vel ſocium, vel fidum quæris amicum,
 Non tibi fortuna eſt hominis, ſed vita petenda.
 Vtere quæſitis opibus fuge nomen auari.
 Quid tibi diuitiæ proſunt: ſi pauper abundas?
 Si famam ſeruare cupis (dum vis) honeſtam,
 Fac fugias animo quæ ſunt mala gaudia vite.
 Cum ſapias animo, noli irridere ſenectam.
 Nam quocunq; ſene puerilis ſenſus in illo eſt.
las abiduria
 Diſce aliquid, nam cum ſubito fortuna recedit.
 Ars remanet, vitamq; hominis non deſerit vnq;
 Proſpicio cunctans tacitus, quid quiſq; loquatur,
 Sermo hominum mores & celat & indicat idem.
tu ingenio
 Exerce ſtudio, quamuis perceperis artem.
 Vt cura ingenium, ſic & manus adiuuat vſum.
 Multum venturi ne cures tempora fatti.
 Non timet is mortem, qui ſcit continere vitam.
eadem emiranda
 Diſce ſed a doctis, indoctos ipſe doceto.
 Propaganda etenim eſt rerum doctrina bonarum.

CATONIS.

Hoc bibe quod poſſis, ſi tu vis viuere ſanus.
 Morbi cauſa mali eſt homini quandoq; voluptas.
 Laudaris quodcunq; palam, aut quodcunq; probaris,
 Hoc vide, ne ruruſus leuitatis crimine damnes.
 Tranquillis rebus quæ ſunt aduerſa caueto.
 Ruruſus in aduerſis melius ſperare memento.
 Diſcere ne ceſſes, cura ſapientia creſcit.
 Rara datur longo prudentia temporis vſu.
 Parce laudato, nam quem tu ſæpe probaris,
 Vna dies, qualis fuerit oſtendit amicus.
 Ne pudeat, quæ neſcieris, te velle doceri,
 Scire aliquid laus eſt, culpa eſt nil diſcere velle. *mi quæde verquæ*
 Cum venere & baccho liſ eſt, & iuncta voluptas.
caride
 Quod lautum eſt animo cõplectere, ſed fuge lites.
 Demiſſos animo & tacitos vitare memento.
 Flumen quod placitum eſt, forſan latet altius vnda.
 Cum tibi diſpliceat rerum fortuna tuarum.
 Alterius ſpecta, quod ſis diſcrimine peior.
 Quod potes id tenta, nam litus carpere remis
 Tutius eſt multo, quàm velum tendere in altum.
 Contra hominem iuſtum, prauè contendere noli.
 Semper enim deus iniuſtas vlcifcitur iras,
abata
 Ereptis opibus noli mære dolendo. *ſora*
 Sed potius gaude, ſi tibi contingat habere,
 Eſt ſactura grauis, quæ ſunt amittere damnis.
 Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum,
 Tempora longa tibi noli promittere vitæ.
 Nã quocunq; igredieris ſequit̃ mors corporis vmbra.

le mocio

LIBER

epico
Thure deum placa: sine vitulurn, crescat aratro.
Ne credas placere deum, cum caede litatur. *que se ad ep*
Cede locum laesus fortunae, cede potenti.
Laedere qui potuit, prodesse aliquando valebit.
Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde.
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris. *i. peccat*
Damnaris nunq̄ post longum tempus amicum.
Mutauit mores, sed pignora prima memento.
Grattor officiis quo sis mage, chartor esto.
Ne nomen subeas quod dicunt officit perdae.
Suspectus, caueas, ne sis miser omnibus horis.
Nam timidis & suspectis aptissima mors est.
Cum fueris seruos proprios mercatus in vsus.
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.
Quamprimum rapienda tibi est occasio prima.
Ne rursus quæras quæ iam neglexeris ante.
Morte repentina noli gaudere malorum.
Faelices obeunt, quorum sine crimine vita est.
Cum contunx tibi sit, nec res, & fama labore.
Vitandum ducas inimicum nomen amici.
Cum tibi contigerit studio cognoscere multa.
Fac discas multa, nec cesses velle doceri.
Miraris verbis nudis me scribere versus?
Hæc breuitas sensus fecit coniungere bitos. *dos ente*

FINIS,

INCIPIT LIBER DE
contemptu mundi.

DE CONTEMPTU MVNDI.

Artula nostra tibi mandat dilecte salutes.
Pauca videbis ibi, s; nō mea dona refutes.
Dulcia sunt anime solacia quæ tibi mado,
Sed psūt minime, nisi serues hæc opando.
Quæ meam ba monēt, tu noli tradere vëto
Cordis in aure sonent, & sic retinere memento.
Vt tibi grande bonum nostri monitus operentur,
Per quod dei donum tibi cœlica regna parentur.
Menti sincere possunt hæc verba placere
Hoc iter ostendit quò mundi gloria tendit.
Vox diuina sonat, quod nemo spem sibi ponat.
In rebus mundi quæ causam dant pereundi.
Quisquis amat christum, mundum non diligit istum.
Sed quasi fetorem spernens illius amorem.
Aestimât obscenum, quod mundus credit amenum.
Totum vilescit sibi quicquid in orbe nitescit.
Vitat terrenum decus vt mortale venenum.
Abiectoq; foris cenò carnalis amoris.
Ad regnum cœli suspirat mente fideli.
Iamq; fide plena paradisi sperat amena.
Tu quoq; frater ita carnis contagia vita.
Vt placeas christo, mundo dum viuus in isto.
Ne tibi sint curæ res ad nihilum rediturae.
Quæ cito labuntur, magnocq; labore petuntur.
Nec modo lateris, quia forsân cras morieris.
Per nullam fortem poteris depellere mortem.
Nullus tam fortis, cui parcant vincula mortis.
Cur caro lætatur, quia vermibus esca paratur?

B III

LIBER

Nunc locus est flendi, locus est peccata luendi,
 Postea gaudebit, qui nunc sua crimina flebit.
 Iam iam lætetur, qui gaudia summa meretur.
 Gaudia stultorum cumulat augmenta dolorum.
 Talia prudentis fugiunt, ea despicientes.
 Cur cito non spernis, quæ prætereuntia cernis?
 Nonne vides mundum nimis miserum & moribūdū,
 Sub gladio diræ mortis languendo perire?
 Mors resecat, mors omne necat, quod carne creatur.
 Magnificos premit & modicos, cunctis dominatur.
 Nobilium tenet impertum nulli reueretur,
 Tam ducibus quàm principibus mors cōmunis habet,
 Mors iuuenes rapit, atq; senes, nulli miseretur.
 Illa fremit genus omne tremat, qđ in orbe mouetur.
 Illa ferit, tota caro perit, dum sub pede mortis
 Conteritur, & non eripitur vir robore fortis.
 Cur igitur qui sic moritur vult magnificari?
 Cur nimias sibi diuitias petit ille parari?
 Instabiles sumus, & fragiles multisq; ruinis
 Atterimur, sic iam trahimur sub tempore finis.
 Prætereunt & non redeunt mortalia quęq;
 Hęc statio manet in dubio sic nocte dieq;
 Vita breuis velut vmbra leuis sic annihilatur.
 Sic vadit subitoq; cadit dum stare putatur.
 Quis redimit cū mors perimit, quia fœdera nūquā,
 Nec precium nec seruitium mors accipit vnquam,
 Sed quid plura loquar? nulli mors impia parcit,
 Non euadit inops, nec qui marsupia sarisit,

DE CONTEMPTV MVNDI.

Non igitur cesses ea quæ bona sunt operari.
 Nam mors non cessat tibi nocte dieq; minari.
 Amplius in rebus noli sperare caductis,
 Sed cupiat tua mens æternæ gaudia lucis.
 Fallitur insipiens vitæ præsentis amore,
 Sed sapiens noscit quantum sit plena dolore.
 Quicquid formosum mundus gerit aut pretiosum:
 Floris habet morem, cui dat natura colorem,
 Mox vt siccatur, totus color annihilatur.
 Postea nec florem monstrat, nec spirat odorem.
Regia maiestas, omnis terrena potestas,
 Prosperitas rerum, series longinqua dierum,
 Transiet absq; mora, cum mortis venerit hora.
 Mundi quid sit honor, cur nunc tibi scribere conor?
 Nosti quippe satis, quia nihil habet vtilitatis.
 Inspice quàm fragilis. quàm fallax, quàm sit inanis
 Mundus, & illius gloria quam cupimus.
 Prædia terrarum, possessio diuitiarum.
 Fabrica murorum, grandis structura domorum.
 Gloria mensarum cum delictis epularum.
 Insignesq; thori, cuppæ cyphiq; decori.
 Resplendensq; vestis, quæ moribus obstat honestis.
 Grex armentorum, spaciosus cultus agrorum.
 Fertile vinctum, diuersa vite repletum.
 Gloria natorum, dilectio dulcis eorum:
 Cuncta relinquentur, nec post hæc inuentur.
 Quod breuiter durat, quis prudens acquirere curat?
 Non metuens hominem faciet mors aspera finem.

LIBER

Rebus mundanis mendacibus & male fanis.
 Causa grauis scelerum cessabit amor mulierum:
 Colloquium quarum nihil est nisi virus amarum.
 Præbens sub mellis dulcedine pocula fellis.
 Nam decor illarum laqueus fallax animarum.
 Cum verbis blandis fallacibus atq; nefandis.
 Illaqueant stultos, & ferunt ad tartara multos.
 Tempora transibunt, & gaudia vana peribunt.
 Et parient fructum tristem per secula luctum.
 Omnibus hoc dico, ne se subdant inimico.
 Ne supplantetur, qui captus in his retinetur.
 Noli confundi misera dulcedine mundi.
 Nam sua dulcedo dilabitur omine foedo.
 Quæ trepidas mentes, & mollia quæq; sequentes
 Fallit mulcendo carnem blandèq; fouendo.
 Postea finitur, nec iam dulcis reperitur.
 Sed fit amara nimis, non equans vltima primis.
 Et grauius pungit miseros, quos primitus vixit.
 Nam sic illusos, & semper mollibus vsos.
 Damnatos digne post mortem mittit in ignem.
 Atq; voluptatem conuertit in anxietatem.
 Et fit flamma furens illos sine fine perurens.
 Talia lucra ferent, studiis qui talibus herent.
 Sed qui saluari vult perpetuoq; beari.
 Christo deuotum studeat se tradere totum.
 Etus inhaerendo præceptis & faciendo.
 Quæ scripturarum monstrant documenta sacrarum.
 Accipiet vere qui vult hæc iussa tenere:

DE CONTEMPTV MVNDI.

Sedibus in lætis æternæ dona quietis.
 Quæ cunctis dantur qui corde deo famulantur.
 Hic est seruorum requies, & vita suorum.
 Gaudia quæ præstat, tribulatio nulla molestat.
 Gloria solennis manet illic paxq; perennis.
 Semper honoratos semper facit esse beatos.
 Quos recipit secum, quia quamuis iudicet æquum.
 Plura tamen dantur sanctis, quam promercentur.
 Omnia dat gratis fons diuinæ pietatis.
 Pro labore leui confert bona perpetis æui.
 His qui saluantur, sic bona multa parantur.
 Sic mala multa malis mors præparat exitialis.
 Isti gaudebunt, illi sine fine dolebunt.
 Nemo potest fari nec cernere nec meditari
 Gaudia iustorum, sed nec tormenta malorum.
 Quam male fraudatur, quam stulte ludificatur.
 Qui propter florem mundi vanumq; decorem
 Qui prius apparet, & quasi ros protinus aret.
 Vadit ad infernum perdens diadema supernum.
 Quod dominus donat cunctis quos ipse coronat.
 Erat homo vere, qui cum bona possit habere.
 Sponte subit pœnas, infernalesq; catenas.
 Hulus amor mundi putei parat ima profundî.
 Protinus extinctus moritur qui mittitur intus.
 Semper ad ima cadit, semper mors obuia vadit.
 Nec venit ad metas mortis miserabilis ætas
 Nescia finiri semperq; videtur oriri.
 Semper vexando, semper gemitus renouando.

LIBER

Ingerit ardores infinitosq; dolores,
 Sunt ibi serpentes flammæ ex ore vomentes,
 Funestos dentes & guttura torua gerentes.
 Afflatu quorū percunt animæ miserorū.
 Sunt ibi tortores serpentibus horridiores.
 Deformes, nigri, sed non ad verbera pigri.
 Nunq̄ lassantur, sed semper ad hæc renouantur.
 Ut male feruentes suut ad tormenta recentes.
 Semper tristarī semperq; ferire parati.
 Semper inardescunt, nec cessant nec requiescunt.
 Sic exercentur, nec parcunt, nec miserentur.
 Quam male dānatur, quam fortiter excruciat,ur,
 Qui fert tantorū feritatē suppliciorū.
 Quid tunc thesauri? quid acervus proderit auri?
 Cū peccatores mittentur in inferiores
 Inferni latebras, ignem pariterq; tenebras
 Semper passuri, nec ab his vnquam redituri.
 Tunc flens & tristis qui poenis traditur istis,
 Malet præteritæ q̄ in omni tēpore vitæ
 Pauper vixisset, quam diuitias habuisset.
 Stat male securus, qui protinus est ruiturus.
 Nec bene lætatur, cui poena dolorq; paratur.
 Non igitur cures gazas acquirere plures.
 Gazas fallaces incertas atq; fugaces,
 Quæ magis optantur, cū plenius accumulātur.
 Nec satiant mentē, semper maiora petentē.
 Diuitiæ tales sunt omnibus exitiales,
 Nam sibi credentes faciunt miseros & egentes,

DE CONTEMPTV MVNDI.

13
 Post carnis vitā per blandimenta nutritā.
 Expertēsq; boni tradentur perditioni.
 Nemo tamen credat q̄ ab ista luce recedat
 Ignibus arsurus, vel propter opes periturus,
 Si proprium seruet, si diuitias coaceruet,
 Quāuis sit rarū, poterit possessor earū
 Iuste saluari, si fugiat nomen avari.
 Viuat prudenter, gazas habeat sapienter.
 Non abscondendo, sed egenis distribuendo.
 Sed satis est notum, quia plus dimittere totū
 Prodest, q̄ temere quæ sunt incerta tenere.
 Tutius est vere morsus fugiendo cauere,
 Quam prope serpentē procūbere vīrus habentē
 Sic est de mundo, quare tibi consiliū do.
 Quatinus hoc spreto te tradas pectore læto
 Seruicio christi, cui traditus ipse fuisti.
 Hic tibi præbebit regnū, quod sine carebit.
 Huc si serueris, celsis opibus poteris,
 Tollere quas fures nequeunt, nec rodere mures.
 Collige thesaurū qui gēmas vincit & aurū.
 Quare bonos mores thesauros interiores,
 Gazas congestas præcellit mentis honestas.
 Nam miser est & erit, qui mundi prospera quaerit.
 Est diues vere, qui non ea curat habere.
 Qui bonus est intus fidei munimine cinctus.
 Cum bona quis tractat, cū se virtutibus aptat
 Semper honestatis studiū tenet & probitatis.
 Si nihil est sordis, quod polluat intima cordis

LIBER

His delectatur dominus, qui cor speculatur.
 Thesaurus talis præciosus spiritualis
 Comparat eternam vitam, patriamq; supernam.
 Congregat in caelis thesauros quisq; fidelis.
 Per quæ bonos mores ad summos tendit honores.
 Nec modo vult fieri locuplex, nec magnus haberi.
 Sed semper inuisus semper despectus & inuis.
 Plus paupertatem cupiens q̄ prosperitatem.
 Hæc ideo tolerat, quia cœli gaudia sperat.
Pauper amabilis & venerabilis & benedictus.
 Diues inutilis & miserabilis & maledictus.
 Qui bona negligit & mala diligit, intrat abyssum.
 Nulla potentia nulla pecunia liberat ipsum.
 Irremediabilis infatigabilis illa vorago.
 Hic ubi mergitur horrida cernitur omnis imago.
 Hæc cruciatum per sua crimina promeruerunt.
 Vir miserabilis euaq; flebilis hæc subire.
 Iussa dei pia iussa salubria si tenuissent.
 Vir neq; foemina nec sua semina morte perissent.
 Sed quia spernere iussa q; soluere non timuerunt.
 Mors grauis irruit, hoc merito fuit, & perierunt.
 Ianua mortis passio fortis crimen eorum.
 Attulit orbi semina morbi totq; malorum.
 Illa parentes atq; sequentes culpa peremit.
 Atq; piarum deliciarum munus ademitt.
 Flebile fatum dans cruciatum, dans q; dolorem
 Ipsa mereri perdere veri regis amorem.
 Tam lachrymosa tam q; perosa morte perire

DE CONTEMPTU MVNDI.

Atq; ferorum suppliciorum claustra subire.
 Est data saeva causa per eam perditionis.
 Dum meliorem sperat honorem voce draconis
 Hæc male credens, nos quoq; ledens crimine magno.
 Omne tristi subdidit isti secula damno.
 Stirps miserorum plena dolorum postea creuit,
 His quoq; damnis pluribus annis subdita fleuit.
 Sed deus omnipotens qui verbo cuncta creauit.
 Sic cecidisse dolens hominem quem semper amauit.
 Ipse suum verbum transmisit ad infima mundi
 Exilibus miseris aperire viam redeundi.
 Filius ergo dei descendit ab arce superna.
 Nunquam descendens a maiestate paterna.
 Qui corpus sumens animatum numine saluo
 Processit natus sacrae de virginis aluo.
 Verus homo verusq; deus pius & miserator.
 Saluator verus, nostræ salutisq; amator.
 Viuendiq; volens nobis ostendere normam.
 Se dedit exemplum, rectamq; per omnia formam.
 Insuper & multos voluit sufferre labores.
 Atq; dolore suo nostros auferre dolores.
 Sponte sua moriens mortem moriendo peremit.
 Et sic perpetua miseros a morte redemit.
 Quod non debebat soluens, ita fons pietatis
 Succurrit nobis mortali peste grauat.
 Pondera nostra ferens penitus nos exonerauit.
 Et quicquid crimen vetus attulerat, reparauit.
 Nam de morte pia confurgens vt leo fortis.

LIBER

Restituit vitā prostrato principe mortis.
 Sic domini pietas mundū, non passa perire,
 Fecit nos miseros ad gaudia prima redire.
 Hoc satis audisti frater, q̄ gratia christi
 Sic nos saluauit, nostrū q̄ genus renouauit.
 Si sapias hoc credas, nec ab hac ratione recedas.
 Sed quid lucratur credēs, qui non operatur:
 Hic male se laedit, male viues nō bene credit.
 Crede mihi, magnū fides illa facit sibi dānū.
 Mortē mercatur, quia mortua iure vocatur.
 Hunc facit ipsa mori sub iudicio grauiori.
 Quā si nescisset, fidei quid dogma fuisset.
 Quod loquor est notū retinētibus vtile votū,
 Frater id ausculta, veniēt tibi cōmoda multa
 Si retinere velis, quia sic eris ipse fidelis,
 Hanc per virtutē poteris sperare salutē.
 Atq̄ beatus eris, si, quę bona sunt, opereris.
 Ergo verborū semper memor esto meorū.
 Cura tuę mētis sit semper in his documētis.
 Si vis saluari, semper studeas imitari
 Vitā iustorū, fugiēs exēpla malorū.
 Illis iungeris quorū nunc facta sequeris,
 Elige sanctorū consortia non reprobiorū.
 O quā dītantur qui cœlica regna lucrantur.
 Sic exultantur, qui sanctis associantur.
 Viuet iuctandi, qui spernunt gaudia mundi.
 Qui carnis miseræ norunt viciosa cauere.
 Sub pedibus quorū victus iacet hostis eorū.

DE CONTEMPTV MVNDI.

His dabitur vere dominum sine fine videre.
 Angelicosq̄ choros diuina laude sonoros.
 Cum quibus ante deum referent cum laude trophœū.
 Quod tibi nunc dico, si serues corde pudico:
 Hos inter cœtus viues sine tempore lætus.
 Sed miseri flebunt, qui gaudia nulla videbunt.
 Nunquā cum reprobis tribuatur portio nobis.
 Ad pœnas ibunt, & sic sine fine peribunt.
 Mundus ad hanc partem trahitur per dēmonis artē.
 Itaq̄ damna ferent, qui sordibus etus adherent.
 His igitur monitis tactis toties repetitis,
 Sensu discreto quæ sunt noctura caueto.
 Peruigili cura semper meditare futura.
 Quā fera, quā fortis veniet distinctio mortis.
 Quę via pandetur, cū spiritus egredietur
 Quid sit factururus, vel quos comites sit habiturus.
 Quā miser infernus, quā nobilis ordo supernus.
 Quæ mala dānatis, quæ sunt bona parta beatis.
 Quantū gaudebunt, quos gaudia summa replebunt.
 Quos illustrabit, quos semper lætificabit
 Visio sancta dei, splendorq̄ suæ faciei.
 Talia volenti dabitur noua gratia menti.
 Cum studio tali, dulcedine spirituali
 Mens tua pascetur, si iugiter hæc meditetur.
 Hoc studiū mentē domino facit esse placentē.
 Curas terrenas magno cruciamine plenas
 Funditus expellit, victorum gramina vellit.
 Exitus ostendit, quod mundi gloria tendit.

C

LIBER

Sic æternorum mens tacta timore dolorum
 Deserit errorem, mundi q̄ depellit amorem.
 Confert tale bonum domini mirabile donum.
 Nam cum mutatur mala mens, deus hæc operatur.
 Virtutum munus præstare potest deus vnus.
 Qui sic seruorum docet intus corda suorum.
 Gaudia dat menti verax deus hæc facienti.
 Postea sum morum flagrescit amore bonorum
 Qui bona sectantur vel dicunt vel meditantur.
 Sic dominus mores illos leuat ad meliores.
 Quos hic lugentes videt auxilium q̄ petentes,
 Ergo fide pura te christo subdere cura.
 Auxilio cuius fugias mala temporis huius.

Atria sunt cæli mente patefacta fidelis.
 Semper ibi viues diuino munere diues
 Si vis sincere christi præcepta tenere.
 Christo iunguntur, sua qui præcepta sequuntur.
 Nam decus eternum datur his, regnum q̄ supernum,
 Gloria cœlestis paradisi dedita festis
 Hos faciet lætos, & pax æterna quietos.
 Iam delecteris cum talia præmediteris.
 Ista libens audi, & ad hæc pia gaudia plaude.
 Non tamen ignores per magnos ista labores,
 Sanctis acquiri, nec fortultu reperiri.
 Nam quàmuis gratis tribuat deus ista beatis,
 Nemo tam segnis vitæ fert dona perennis.
 Ni melior factus proprios correxerit actus.
 Quem facit his dignum dominus vult esse benignus,

DE CONTEMPTV MVNDI.

Promptum, feruentem, non oca vana petentem,
 Sed regnum cœli non credit corde fideli
 Inspiciens & hebes, sed tu bene credere debes
 Christo ducenti, rapiunt illud violenti,
 Scilicet austeri se distringendo seueri.
 Mollia spernentes, & carni vim facientes,
 Iugiter intenti domino parere iubenti.
 Res est nota satis q̄ nil habet vtilitatis
 Spiritus inde perit, dum corpus dulcia quærit.
 Et dum vexatur caro, spiritus alleuatur.
 Cumq̄ relaxatur, mortaliter ille grauatur
 Omne quod ostendo, potes videre legendo.
 Indice scriptura poteris cognoscere plura.
 Vitam quærenti dat iter sacra lectio menti.
 Accipe scriptorum frater documenta meorum.
 Quæ tibi monstraui, quæ dulciter insinuaui.
 Non ea corde graui videas, sed mente suaui.
 Quidquid enim scripsi, multum tibi proderit ipsi.
 Si via virtutis delectet iter q̄ salutis.
 Nam rex cœlestis (cui nil latet) est mihi testis.
 Nil tibi narraui, nisi quod prodesse putauit.
 Nec ratio veri debet tibi dura videri.
 Namq̄ per angustum tibi dixi currere iustum.
 Sic probus ascendit, dum semper ardua tendit.
 Nunc facies cursum, si vis ascendere sursum.
 Fortassis puero tibi frustra mittere quæro.
 Iustum sermonem, quia non capis hanc rationem.
 Sed pater immensus det perspicuos tibi sensus.

LIBER

Roboret aetate, tribuatq; tibi probitate.
 Filius ipse dei spes nostrae progeniei.
 Autor honestatis, fons perpetuae bonitatis.
 Virtutum flores & honestos det tibi mores.
 Spiritus amborum qui tangit corda suorum,
 Et sine verborum sonitu fit doctor eorum.
 Ipse tua mentem regat, & faciat sapientem.
 Recte credentem, sacros monitus retinentem
 Et bene viuendo, mandata deiq; sequendo.
 Laticiam verae lucis merearis habere.
 Quae tenebras nescit, introq; nitore nitescit.
 Et cuiuscunq; datur sine fine beatificatur.
 Hoc tibi det munus, qui regnat trinus & vnus.
In re terrena nihil aliud est nisi poena.
 In re terrena labor eminet atq; catena.
 In re terrena nec lex nec iuris habena.
 A re terrena sanctorum mens aliena.
 A re terrena requies remouetur amoenae,
 A re terrena procedunt mille venena.
 Pro re terrena procul est homo luce serena.
 Pro re terrena manus ensen tractat egena.
 Pro re terrena diues vexatur arena.
 De re terrena non sit tibi plena crumena.
 De re terrena tua mens non fiat amoenae.
 De re terrena non sit tibi gloria plena.
 Exitus ostendit quo mundi gloria tendit.
Hierusalem citius fragili dum corpore viuis
 Integer & sospes transit peregrinus & hospes

DE CONTEMPTU MVNDI.

Dum peregrinaris, nolo terrena sequaris.
 Effuge res viles christi fortissime miles.
 Effuge iucundilaqueos & retia mundi.
 Non coelum quæret, qui terræ totus adheret.
 Quæ mundana ligant, quæ curæ mille fatigant.
 Quæ nec honor miserum satiat nec copia rerum.
 Aspice festina, pereunt quaecunq; ruina.
 Morte repentina vi furto fraude rapina.
 Vitaq; cunctorum breuis est & plena dolorum.
 Quid caro vilis humus, quid carnis gloria fumus.
 Omnis honor fluxus, rerum petit illico luxus.
O Diues diues, non omni tempore viues.
 Fac bene dum viuis, post mortem viuere si vis.
 Fac quod christus amat, dum pauper ad ostia clamat.
 Pauperis in specie nam saepe deus latet ipse.
 Aurum quod nosti, forsan seruabitur hosti.
 Collige fragmentum, quia pauperis est alimentum.
 Nescis quod seruas, ad opus citius coaceruas.
 Aurum quod seruas auarus quid coaceruas?
 Quod parcus quæres, effundet prodigus heres.
 Tu modica fossa clauderis pellis & ossa.
 Heu stolidæ mentes pereunt peritura sequentes.
 Sed sapiens spernit, quicquid mutabile cernit.
 Et nihil esse putat, quod totum labile mutat.
 Ergo tu totis continens infima votis.
 Ad vitam æternam curras palmamq; supernam.
 Hostem funestum patieris, iterq; molestum.
 Esto luctator fortis, cautusq; viator.

C III

nota Geol.
clara minima
si be
q; punita enim
Sanz se curru
canonibus
infi curat
no at a 225 a
si be

LIBER

Non dantur segni cœlestis præmia regni.
 Despice labentem mundum subito fugientem.
 Desere festinus mundum, transi peregrinus.
 Currus absq; mora, cito transit nec redit hora.
 Mundi calcator vacuus transitq; viator.
 Ad patriam sospes veniet, qui transit vt hospes.
 Ad mortem cursus breuis est, non inde recursus.
 Mors subito veniet, puluis caro fordida fiet.
 Mundus transibit, sua gloria vana peribit.
 Nullus in hoc fructus sequitur sua gaudia luctus.
 Infima terminamus, ardentem summa petamus,
 Theaurizemus nobis dum tempus habemus.
 Regnum cœlorum requies est plena bonorum.
 Hic non algores nebulę nox atra colores.
 Hic viret æternum tempus sine turbine verum.
 Hic sol iusticię radiat splendorq; sophię.
 Hic omnes iusti iuvenes formaq; venusti,
 Vt sol fulgebunt: domino similesq; manebunt.
 Nil ibi decrescit, nil languet, nilq; senescit,
 Nil deformatur, nil transit, nil variatur.
 Non ibi merores, omnes procul inde dolores.
 Cuncta manent læte, sunt omnia plena quiete.
 Omnes exultant, omnes laudando resultant.
 Angeliciq; chori diuina laude sonori,
 Hoc laudant quod amant, quod sæcla per oia clamant,
 Est ibi iucunda solentis iucunda diesq; perennis.
 Dulcis conuentus, famosa canora iuuentus.
 Pax ibi iucundās, quasi flumen vbiq; redundans.

DE CONTEMPTV MVNDI,

Vnanimes cuncti velut vno corpore iuncti.
 Omnia cernentes sunt & sua corda videntes.
 Nil ibi deficiet, deus omnibus omnia fiet.
O Gens mortalis, gens ferrea, gens animalis.
 Huc cito festina res exul, res peregrina.
 Hic gressus fuge, mundi de stercore surge,
 Mundo ne credas, quia nescis quando recedas.
 Te rege sollicitę, fragillis reminiscere vitæ.
 Postquam migrabis, huc postea non remeabis.
 Est iter angustum quod ducit ad ethera sursum.
 Hoc pauci querunt, pauciq; sequi potuerunt.
 Cum paucis esto, semper mortis memor esto.
 Plus amat exiliū miser miser orbis amator,
 Quam patriam, semperq; cupit vagus esse viator.
 Pius mare quam portum miser miser incola mundi
 Diligit atq; dolet fieri sine spe redeundi.
 Infelix gaudet in valle iacens lachrymarum.
 Ridet & exultat in carcere terrigenarum.
 Qua gaudere potest peregrinus homo ratione.
 Dum vagus incertus procul exulat regione.
 Dum captiuatur miser in misera babylone.
 Dum dire premitur dum seruit sub pharaone.
 Cur sodomam colitis perituri rem perituram,
 Cur cito non fugitis ruituri rem ruituram,
 Quid genus & species? quid opes & fama valebit?
 Quando nil diues, sed totum pauper habebit.
 Quando tremens mundus christo veniente pauebit.
 Vester aristoteles, socrates, seu plato tacebit.

LIBER

Qualis in hac vita fuerit, tunc quisque videbit.
 Mentis corruptas excēcat blanda voluptas.
 Audi doctrinā si vis vitare ruinā.
 Fœmina res fragilis, res lubrica, res puerilis.
 Mobilis, indocibilis, nil in ea nisi lis.
 Cor rapit & tollit, & ferrea pectora mollit.
 Prima virū primū mulier decēcit ad imū.
 Fœmina sanfonē fregit dauid & salomonē.
 Non es sanfone maior dauid & salomone.
 Fœmina credentē decepit protoparentē.
 Si dominū quæris, fugē colloquiū mulieris.
 Colloquiū quarū nihil est nisi virus amarū.
 Ebrius ille nimis est, qui submersus in imis
 Propter foetorem mundi qui perdit honorē.
 Alea, bacchus, amor mulierū reddit egenū.
 Nunquā qui sequitur hęc tria diues erit.
 Fel latet in melle, sed nec bibitur sine felle.
 Risus habet fletū, ne statque molestū acetū.
 Vitę presentis sic cōparo gaudia mentis.
 Cū neutrū duret, nemo cōprehendere curet.
 Quod breuiter durat, quis prudens quærere curat?
 Omnis in hoc mundo fragilis stat sicut arundo.
 Quē ventus agitat fluminisque simul labefactat.
 Non bene letatur cui flendi causa paratur.
 Non stat securus, qui protinus est ruiturus.
 Sic dare vita statū nulli vallet illa beatū.
 Cū sit inæqualis nunc lucida nunc pluuialis.
 Quē si forte daret mors huic totū annihilaret.

DE CONTEMPTV MVNDI.

Quicquid vita dedit, tollit dū vita recedit.
I Ob de presentis vitę breuitate quærentis,
 Hęc sunt verba ferē nascens homo de muliere:
 Ut flos apparet, venit cęsus protinus aret.
 Ergo sperne breuem, vitamque præelige longam:
 Atque labore breui requiem pete perpetis cęui.
 Fortunę fragilis fiat tibi copia vilis.
 Quę nisi vilescat frustra quem relinquit inescat.
 Pauperibus large nunc dum tua sunt bona sparge.
 Hęc non curę tibi sit tuis o mortiture.
 Vos qui diligitis bona quę retinere nequitis.
 Et non diligitis quę perpetua scitis.
 Humanę vitę planctus audire venite.
 Ut pernoscatis quā vtile sit id quod amatis,
 Et respiciatis ne cum satana pereatis.
 Forma puellarum deceptio mentis earum.
 Et iuuenum vultus circa barbam vel adultus.
 Quos leuitas morum laqueis inectit amorum.
 Vno momento pereunt & qualia vento.
 Fitque cadaver humus, petit imple tartara fumus.
 Flent illos chari, nequeunt sed flendo iuari.
 Quid miser obscenas metuis vacuare crumenas?
 Cur cito non parcis, tua dum marsupia sarcis.
 Nescis quod seruas, cuius ad opus coaceruas.
 Aurum quod nosti forsā seruabitur hosti.
 Mors rapiet quod habes, fietque caro tua tabes.
 Nec tecum tolles plenos rubigine folles,
 Infelix status luct eternos cruciatus,

LIBER

Ostro vestitus gemmis capite redimitus,
 Potans præclarum, comedens bona deliciarum,
 Ius mucronis habens, & in omni crimine labens,
 Contemptor iuris, & abutens iure securis,
 Qui grauat atq; p̄mit, quos christus ab hoste redemit.
 Si venit hora, cadit, moriens ad tartara vadit.
 Sed si ploratur, nunquam plorando iuuatur.
 Lingua facundi sectantes lubrica mundi
 Candida denigrant, & nigra loquendo dealbant,
 Dum dissoluuntur, nec nigra nec alba loquuntur.
 Longum tormentum manet hos in valle silentium.
 Nam lachrymis silentium sit p̄na minor patientum.
 Scitur in omne latus, nocuus cibus immoderatus.
 Et nimius potus veneris solet edere motus.
 Tempora longæui breuis esca tibi dabit æui.
 Non tibi sit venter dominus, sed viue decenter.
 Parcus vescendo, parcissimus esto bibendo.
 Serua gustando quid/quantum/quomodo/quando;
 Ergo cura datur si victus parcus amatur.
 Vt physicus fatur parcus de morte leuatur.
 Ex nimia cœna stomacho fit maxima pœna.
 Vt sis ergo leuis fit tibi cœna breuis,
 Cœna breuis vel cœna leuis fit carne modesta.
 Magna nocet, medicina docet, res est manifesta.
 Sume cibum modice, mo dico natura fouetur.
 Sic carnem refice ne mens ieiuna grauetur.
 Qui studet in nummis hic presertim infima summis,
 Dumq; creaturam periturus amat perituram,

DE CONTEMPTV MVNDI.

20
 Conditæ factori præponit & eius amori.
 Semper habere parum flaccus testatur avarum,
 Hunc amor augendi cruciat terrorq; carendi,
 Nil secum gestat moriens, nil tunc bene restat,
 Nullus ei fructus remanet, nisi mors nisi luctus.
 Hunc timor exagitat quem gaza superflua ditat.
 Sed nihil hic dubitat, qui cuncta superflua vitat.
 Viuit securus, paupertas est sibi murus.
 Dives nil audet, paupertas libera gaudet.
 Excubat & pallet diues torquetur in ostro.
 Tutus in exiguo stramine dormit inops.
 Posse foramen acus citius transire camelum
 Scimus, q̄ valeat homo diues scandere cœlum.
 Si quis nos lædat patienter sustineamus.
 Nec malefactori mala, sed bona retribuamus.
 Non satis esse putes vt ames quem credis amicum,
 Rex nouus, & noua lex iubet hoc, vt ames inimicum.
 Dat deus tratus nobis male si quid agamus.
 Denegat & nobis sæpe misertus idem.
 Sese cognoscat si quis vult esse beatus,
 Spernere mundum, spernere nullum, spernere sese.
 Spernere se sperni quattuor hæc bona sunt.
 Cum quis turpe facit, & me spectante rubescit,
 Cur spectante deo non magis ille rubet?
 Si patriæ iudex sciret sua facta timeret,
 Scit dominus rerum cur nihil ergo timet?
 Sed tacet, & differt, & mundi crimina punit;
 Punit, & meritis arbiter equus erit.

LIBER

Gaudia perpetuos pariunt mundana dolores.
 Tollit & æternum viuere vita breuis.
 Mens tua terrenis non hæreat atq; caducis.
 Sed semper cupiat æternæ gaudia lucis.
 Quæ carnem mulcent mentibus illa nocent.
 Exiguus labor est, sed merces magna laboris.
 Præterit ille cito, præmia sine carent.
 Iusticiæ montes virtutis ad ardua nullus.
 Scandet, dum mundi rebus amicus erit.
 Non satis expurgat vitæ maculas vitiosæ.
 Qui delectatur viuendo deliciose.
 Filius a seruo sic dispar esse probatur.
 Ille timet, & amat qui filius est & amatur.
 Ingrediens animum timor introducit amorem.
 Introductus amor expellit & inde timorem,
 Qui se laudari gaudet, qui vult venerari.
 Flatibus inflatur, ventum colit & veneratur.
 Ebrius & plenus vento fit mentis egenus.
 Ille facit fraudem domino qui vult sibi laudem.
 Si quis laudatur merito deus hæc operatur.
 Exitus ostendit quæ mundi gloria tendit.
 Qui timet esse bonus, non timet esse malus.
 Esse bonus propera, nunq; nimium properabis.
 Ergo cito propera, nam cito mors properat.
 Nanq; caro foenum, flos foeni gloria carnis.
 Præterit omnis homo, præterit esse suum.
 Sola manet virtus, faciet te sola beatum.
 Cæterea prætereunt, despice quæ pereunt.

DE CONTEMPTV MVNDI.

Me miserum quid agam? porto sub pectore plagam.
 Plagam peccati foetentis & inueterati.
 Tanq; si portem sub eodem pectore mortem.
 Quam quoties laui toties amplustra ligau.
 A corruptela toties est rupta medela
 Mille ligaturas ammouit nil valituras.
 Semper rupta cutis, semper spes nulla salutis.
 Sic totis horis mea mens est plena doloris.
 Nam formidat ita cito discedere vita.
 Flammæ æternas infernalesq; catenas.
 Et flammæ horret quibus vitio crimina torret.
 Dum tamen hæc meditor, frustra consurgere nitor
 Hærens quippe luto præ consuetudine nuto.
 In tot & tantis violauit iussa tonantis.
 Cur prope despero, spero, melioraq; sero.
 Sed quæ mutis sero, tamen adiutoria quero.
 Non humana quidem, quia sunt mihi cognita pridē.
 Sola diuina saluandus sum medicina.
 Filius est iræ, qui vult sine fine perire.
 Et sine fine perit, qui non sibi congrua querit.
 Ad te suspiro cœli non subdite gyro.
 Summe sacerdotum tibi profecto debile votum.
 Dextera saluatricis fac careat ista cicatrix,
 Christe dei verbum, qui despicias omne superbum
 Exaltas humiles, tollis de puluere viles.
 Plasmator rerum, lumen de lumine verum.
 Huc adhibeto manus, vt fecit samaritanus,
 Ablue diuino santera cum sanguine vino,

LIBER

Et donèc viuo perfundito vulnus oluio.
 Et viuo lotum sanetur in inguine fotum.
 O maior cœlo tibi quod dolet omne reuelo.
 Culpas agnoscas, laxari debita posco.
 Spernere me noli, quia peccanti tibi solt.
 Nec me trade necl, quia coram te malefeci.
 Mundi saluator nostræ q̄ salutis amator.
 Per cuius numen recipit cæcatio lumen.
 Per cuius nutum replet facundia mutum,
 Ex oculis cordis mihi tolle quod est tibi sordis,
 Et linguam mutam fac ad bona verba solutam.
 Languida qui sanas, caua reple, aspera planas,
 Rectificas tortum, mortem conuertis ad ortum.
 His aliisq̄ malis, mihi quæso sis ventalis.
STella maria maris quæ cum domino dominaris,
 Me pia virgo iuua matura dulcior vua.
 Virgo parens christi mihi placa quem genuisti.
 Et tu chare deo qui natus es ex zebedæo.
 Ex ora pro me Petre nobilis incola romæ.
 Et tu Paule sacer vir spiritualis & acer:
 Atq̄ dei sancti me pacificate tonanti.
 Omnes electi faciant dominum prece flecti.
QVæstio magna dñi multis meditâtibus orta est.
 Difficilis nîmî præ grauitate sui,
 Cur deus omnipotens aliquos formando creauit,
 Quos peccaturos nouerat ipse prius.
 Diues ab æterno qui diues erat sine mundo,
 Quid pro factura contulit ipse sibi.

DE CONTEMPTV MVNDI.

32
 Cur fecit? quia sic voluit, cui tanta potestas
 Vt quicquid verbo diceret esse opus.
 Dixit enim sint illa vel hæc, & facta fuerunt.
 Protulit & fecit cuncta creata simul.
 Et quia sic voluit deus, est etus voluntas
 Causa creaturæ q̄ sit in esse suo.
 Ad quid fecit eam? vt laudaretur ab ipsa.
 Omnia nam laudant voce vel esse deum.
 Iste deus trinus trinum dedit esse creatis.
 Inde quod edocuit littera sacra docet:
 Hæc quæ sunt, vel erunt, vel quæ iam præterierunt
 Omnia diuina mente fuere dei,
 Sic status eternus fuit & sine tempore rerum,
 Quia vita viuunt omnia vita deus.
 Cur fecit peritura sciens cui cuncta patebant?
 Ordo diuinus consilium q̄ fuit.
 Sicut enim dominus perituros nouerat ante,
 Quam faceret iuste deficiente malo.
 Nam dedit arbitrii libertatem faciendi
 Omne quod ex libito cuiq̄ placet opus.
 Ergo posse bonum vel posse malum dedit illis
 Et virtus aliquem possit habere locum.
 Nam malefactorum sequitur damnatio iusta.
 Et iustis iuste iusta corona datur.
 Si deus ad partem nos tantum cogeret vnâ,
 Tunc nihil afferret gratia vel meritum.
 Ergo creando deus bona vel mala quæq̄ futura
 Nouit, & ex illis quid bonitatis agant.

LIBER

L Vifer ex merito cecidit delapsus ad ima.
 Quod spreuit domino subditus esse suo.
 Ordine præcellens socios superabat honore.
 Lumine transcendens lumina clara poli.
 Nec vir, nec mulier, nec serpens obstitit illi.
 De se præsumens perdidit omne decus.
 Sed quia sponte sua nulloq; monente superbus
 Extitit, a summa corruit arce poli.
 Sic merito caruit venia cum luce perenni.
 Qui nec adhuc veniam, nec loca clara petit.
 Vnde dolens se muneribus caruisse supernis
 Atq; sua culpa deseruisse deum.
 Humano generi virus meditando parauit.
 Quo miser in mortem subuertetur homo.
 Sed quia serpenti mendaci credidit vxor.
 Decipitur contanx qua mediante ruit.
 Hanc deus ex costa sociam formauerat illi
 Vt subiecta viro viueret ipsa suo.
 Sed fuit exitium cui debuit auxiliari.
 Et submersa prius merisit ad ima parem.
 Et quia fallacis fallacia fallere sponsum
 Verba solent sponsæ, fallit & ipsa suum.
 Hoste malo mala fit mulier, vir per mulierem.
 Credit vterq; malo, factus vterq; malus.
 Hostis etenim fallit per eam, sed eos perimendo
 Tollit vtrunq; deo, donat vtrunq; sibi.
 Hostis foemina vir tentat. letatur. obedit.
 Et trino mortis vulnere peccat homo.

DE CONTEMPTV MVNDI.

Clausa puella domo, iuuentis delatus ab vrbe.
 Et factens tumulto lazarus ista notat.
 Adam peccauit. sed ei caro, foemina, serpens,
 Fluxa, dolosa, tumens hoc monuere nephas.
 Hunc miserando deus redimens. mundas. reparansq;
 Sanguine fonte sacris sanat adornat alit.
 Ritus vita decus pro fletu morte pudore
 Sic redemit homini compatiante deo.
 Foemina causa fuit humane perditionis.
 Qua reparatur homo foemina causa fuit.
 Foemina causa fuit cur homo ruit a paradiso.
 Qua redit ad vitam foemina causa fuit.
 Foemina prima parens iratum reddidit illum,
 Quem facit esse ptum foemina virgo parens.
 Eua fuit medium q; homo foret absq; patrone,
 Virgo fuit medium q; deus esset homo.
 Foemina prima parens exosa maligna superba,
 Foemina virgo parens casta, benigna, pia,
 Si deus est homo, & vult atq; potest misereri
 Quod velit, hoc homini consero, posse deo.
 Ex supradictis iam quaestio soluitur ista,
 Cur deus in mundo condidit omne quod est.
O Mortalis homo casus reminiscere vite.
 Dilige pauperiem, mortales effuge gazas.
 Nam reddunt cupidis post carnis dulcia flammæ.
 Quamuis perspicuus auro gemmisq; nitescas,
 Pauper & exiguus exhibis nudus ad vmbas.
 Id solum tecum post facta manebit in ætuum

D

e ce quam bonus et
 quam Jo cunctis
 vrbis

23

LIBER

Quod bene, quod iuste, quod recte feceris ipse.
 Quisquis amas mundum, tibi prospice quo sit eūdū
 Hæc via qua vadis, via pessima, plenaq; cladis.
 Hæc via poenarum trahit ad loca mortiferarum.
 Et nunquam redit huc, quisquis semel inierit illuc.
 Nec prece, nec precio rerum, spacio'ue dierum,
 Soluitur illorum de carcere suppliciorum.
 Semper in æternum nox obscurabit auernum.
 Est ibi densarum nigra congeries tenebrarum.
 Nec sol nec luna nec stella videbitur vna.
 Segnior est ætne flammis locus ille gehennæ
 Magnus & horrendus omni magis igne timendus.
 Semper flagrabit, miseros sine fine cremabit,
 Sunt ibi pro lignis homines miseri cibus ignis.
 Hic reprobi cuncti quasi fasciculi sibi iuncti
 Esuriunt, sitiunt, deformes corpore fiunt.
 Hic horrendorum consortia dæmoniorum.
 Seui tortores omni gladio grauiiores.
 Hic dolor, metus, hic sæcula per omnia luctus.
 Sæcula per mille dolor innumerabilis ille.
 His in tormentis non est spes vlla salutis.
 Hæc lucra sibi feret mundi qui sordibus hæret.
 Huc semel ingressus, nullos habet inde regressus.
 Qui fugis infernum regnum quærisq; supernum,
 Tu diuersorum fuge discipulos vitiorum.
 Sperne voluptatem, pulchram cole sobrietatem,
 Hæc quos prostrauit, virtutibus euacuauit.
 Hæc quos subiecit pecudes sine robore fecit,

DE CONTEMPTV MVNDI.

Altera virtutum genitrix dat pectus acutum
 Sensus subtiles, animos claros q; viriles.
 Hanc breuiter ama, per eam crescet tibi fama
 Hæc regit & munit superis coniungit & vnit.
 Altera foetorem generat deformat honorem.
 Flammam flagrantem maculat dextera radiantem,
 Non tibi sit venter dominus, sed viue decenter.
 Parcus vescendo, parcissimus esto bibendo.
 Vno mutatur sensus, mens infatuatur.
 Vinum nudauit noe sanctum, loth maculauit.
 Venter propensus si ebetat pinguedine sensus.
 Pronocat ardorem veneris, mentisq; soporem
 Est dilatari porci, postremo vorari.
 Nos dilatemur intus, foris attenuemur.
 Sperne vagam venerem, fuge blandiloquam mulierem
 Rem despectiuam, rem fluxam, remq; noctiuam.
 Omnibus illa modis res est plenissima nodis
 Resq; venenosa, res vilis, res viciosa.
 Nemo modum seruare potest imbutus amore.
 Et quæcunq; iuuat, posse iuuare putat.
 Cum sis imago dei res inclyta digna trophæi
 Hæres cælorum comes & gemma deorum,
 Fulgentem cultum, fallacem despice vultum
 Forma decora foris intus est plena doloris
 Stercoris atq; luti, pecorisq; simillima bruti.
 Despice foetorem veneris, sectare pudorem.
 Hæc mens insanit, hæc corpus frægit, inanit.
 Altera florentem reddit eum corpore mentem.

LIBER

Nec nimia cura periturus ames peritura.
 Nec seruus serues, nec avarus opes coacerues.
 Crescit amor nummi quantum pecunia crescit.
 Orco siue mari mens æquiparatur avari.
 Est velut hydropicus aut ignis diues iniquus.
 Extimat omne parum cupidus, nil implet avarum.
 Anxius augendo diues, timidus retinendo.
 Nunquam securus, pauperq; repente futurus.

LAzarus & diues tibi sunt fomenta futuri
 Fac bene dum viuis, si non vis mortuus vri.
 Indignit stille, nam diues splendidus ille.
 Fac bene dum viuis post mortem viuere si vis.
 Nil moriens deserit cum summis infima profert.
 Diuitiæ restant, post mortem tartara præstant.
 Quam felix anima est in qua sibi ponere sedem
 Dignatur summi spiritus ipse dei.
 Omnis habet subitum terrena potentia finem,
 Atq; fuga celeri deserit ipsa suos.
 Ergo time, quisquis celsos ascendis honores.
 Atq; ruinoso stare memento loco.
 A macula fordis munda precor intima cordis.
 Ne cordis lumen faciat fordescere crimen.
 Sis animo magnus, sis moribus agna velagnus.
 Viue deo soli. quod amat caro quærere noli.
 Peruigili cura pete gaudia non peritura,
 Gaudia diuina quibus est status absq; ruina.
 Gaudia terrena modo sunt ad tempus amœna.
 Gaudia terrena comitatur deniq; poena.

DE CONTEMPTV MVNDI.

Gaudia terrena non petra tenet sed harena.
 Gaudia terrena cohibentur deniq; poena.
 Gaudia vera petas que nunquam terminet ætas.
 His igitur spretis pete gaudia plena quietis.
 Nec metuas mortem, cõmunem despice sortem.
 Cõmunis fors est q; cunctis debita mors est.
 Vt deus absq; mora tibi det quæ sunt meliora,
 Dira necis fura fera lex sententia dura.
 In re tam dura pensa quæ poena futura.
 Ergo verere mori lachrymas miscendo timori,
 Sit scelus horrore, virtus habeatur honori.
 Crimina deplora quibus amodo subtrahe lora.
 Fletibus exora dominum dum sufficit hora,
 Dum superest hora, fuge quæ sunt deteriora.
 Hæc pete, parua caue, tibi sit graue viuere praue.
 Dulcis amice vale, quod sit peccas veniale.
Cognitio talis fiet signis generalis.
 Omnibus in rebus terquinis ante diebus.
 Atq; dies vnus mundi dans cernere fumus
 Testes horrore tot habens diri q; furoris.
 Est ostendendus per signa timenda timendus.
 Aequor inundabit, montesq; tumens superabit.
 Terquinis cubitis excedens quattuor istis.
 Non inuoluendo seu fluctibus alta petendo.
 Rursus submissum subter fluet æquor abyssum,
 Vt vix cernatur, quò cursus & vnda feratur.
 Antiquusq; status postquam fuerit reparatus,
 Quicquid aquis tegitur vita sensuq; potitur

LIBER

Aequor inundabit, incerta voce sonabit.
 Voce sua plangent volucres nec pascua tangent.
 Aera liquentes in campis conuenientes,
 Solis ab occasu crebro labentia casu
 Fulgura splendentem pertransibunt orientem.
 Sydera flammabunt, & longo crine nitcabunt.
 Motus terra dabit, animal nullum pede stabit.
 Ligna; frondentum nemorum genus omne viretū.
 Sanguinis humorem sudabunt omnia rorem.
 Montes soluentur, quasi puluis efficientur,
 Saxa; vis scindet partem pars altera findet.
 Quod; laborauit noster labor aedificauit,
 Tunc confundetur, tunc ad nihilum redigetur,
 Abdita siluarum fugiet omne genus ferarum,
 Et quasi ploratus dabit in campis vhlatus,
 Venturum; metum resonans communē; lethum
 Bustis contractis ac omnino patefactis,
 Surgete nitentur quae corpora clausa tenentur.
 Urbibus exhibunt homines properantes & ibunt
 Passum plangentes sine sensu, nil; loquentes.
 Summa dies rerum post haec, erit at; dierum.
 Et quotquot viuent morientur, post; resurgent
 Mundi defuncti, necnon ab origine mundi.
 Hi qui saluantur qui perpetuo cruciantur,
 Huius terrorem quis dicret at; dolorem?
 Cū tot tormentis conturbatis elementis,
 Coelum, terra, mare monstrabunt haec properare.
 Dantia maiorum multis documenta malorum.

FABVLARVM AESOPI.

Huius terrorem timeamus, amemus honorem,
 Quod se noscendum plene deus at; videndum
 Iustis praebit, secreti nil; latebit
 Quod non cernatur, ac in deitate sciatur,
 In qua gaudebunt, qui pura mente nitentur.
 Et bene gaudebunt, quia sine carebunt.

Incipiunt fabulae aesopi.

Tinnet & psit conat pagina presens.

Dulcius irrident seria picta locis.

Hortul; iste parit fructū cū flore fauores.

Flos & fruct; emūt. hic sapit, ille nitet.

Si fructus plus flore placet, fructum lege, si flos.

Plus fructu florem, si duo, carpe duo.

Ne mihi torpentem sopiret inertia sensum,

In quo peruigilet mens mea nouit opus.

Vt messis precium de vigili surgat, agello

Verbula sicca deus impleat ore suo.

Verborum leuitas morum fert pondus honestum.

Et nucleum celatarida testa bonum.

De gallo & hyaspide.

Dum rigido fodit ore simum, dum quæsitat escā,
 Dum stupet inuenta hyaspide gallus ait.

Res vili prectosa loco nitidit; coloris

Hac in sorde manes, nil mihi in messis habes.

Si tibi nunc esset qui debuit esse repertor,
 Quem simus sepelit, viueret arte nitior.

Nec tibi conuento, nec tu mihi, nec tibi profum,
 Nec tu mihi prodes, plus amo cara minus.

D ttt

LIBER PRIMVS.

In gallo stolidum, in hyaspide dona sopherie
Pulchra notes, stolido nil sapit ista seges.
De lupo & agno.

Est lupus, est agnus, sitit hic, sitit ille, fluentem.
Limite non equo querit uterque sibi,
In summo bibit amne lupus, bibit agnus in imo.
Hunc timor impugnat verba mouente lupo.

Rupisti potum quod mihi riuusq; decorem.
Agnus utrunque negat se ratione tuens.

Nec tibi nec riuo nocui, nam prona supinum
Nescit iter, nec adhuc vnda nitore caret.

Sic iterum tonat ore lupus, mihi damna miseras!
Non intior, agnus ait, cui lypus, immo facis.

Fecit idem tuus ante pater sex mensibus actis,
Cum bene patrifesses, crimine patris obi.

Agnus ad hæc, tanto non vixi tempore, predo
Sic tonat, an loqueris furcifer? hunc quod vorat.

Sic nocet innocuo nocuus, causam quod nocendi
Inuenit, hi regnant qualibet vrbe lupi,
De mure & rana.

Muris iter rumpente lacu venit obuia muri
Rana loquax, & opem pasta nocere cupit.

Omne genus pestis superat mens dissona verbis,
Dum sentes animi florida lingua polit.

Rana sibi murem filo confederat, audet
Nectere fune pedem, rumpere fraude fidem

Pes coit ergo pedi, sed mens a mente recedit.
Ecce natant, trahitur per aquilla trahit,

FABVLARVM AESOPI.

Mergitur ut secum murem demergat amicum.

Naufragium faciens naufragat ipsa fides.

Rana studet mergi, sed mus emergit, & obstat

Naufragio vires suggerit ipse timor.

Miluius adest, miserumque truci rapit ungue duellum.

Hic iacet, ambo iacent, viscera rupta patent.

Sic pereant, qui se prodesse fatentur & obsunt.

Discat in actorem poena redire suum.

De cane & oue.

In causam canis urget ouem, sedet arbiter, audit.

Reddat ouis panem vult canis, illa negat.

Pro cane stat miluius, stat lupus, stat vultur, & instant,

Panem quem pepigit reddere, reddat ouis.

Reddere non debet, nec reddere iure tenetur,

Et tamen ut reddat arbiter instat ouis.

Ergo suum (licet Hyems erat) prauendit amictum,

Et boream patitur vellere nuda suo.

Sæpe fidem falso mendicat inertia teste.

Sæpe solet pietas criminis arte capi.

De cane gerente carnem.

Dum carnem gerit ore canis, caro porrigit umbram.

Umbra coheret aquis, has canis urget aquas.

Spem carnis plus carne cupit: plus foenore signum

Fœnoris, os aperit, sic caro spesque perit.

Non igitur debent pro vanis certa relinquere

Non sua si quis amet, mox caret ipse suis.

De leone/oue/capra/& iuuenca.

LIBER PRIMVS

VT ratione pari fortunæ munera sumant,
Sumunt fœdus ouis/capra/iuuena/leo,
Cervus adest, ceruum rapiunt, leo sic ait, hæres
Primæ partis ero, nam mihi primus honor.
Et mihi defendit partem vis prima secundam,
Et mihi dat maior tertia iure labor.

*Tertia, i.
tertia par
tem.*

Et pars quarta meum nisi sit mea rumpet amorem,
Publica solus habet fortior ima premens,
Ne fortem societ fragilis vult fabula præfens.
Nam fragili fidus nesciet esse potens.
De latrone vxorem ducente.

Fœmina dum nubit furi, vicinia gaudet.
Vir bonus & prudens talia verba mouet,
Sol pepigit sponsam, iouis aurem terra querelis
Perculit, & causam cur foret ægra dedit.
Sole necor solo, quid erit si creuerit alter?
Quid patiar? quid aget tanta coloris hyems?
Hic prohibet sermo latum præbere fauorem,
Qui mala fecerunt, vel mala facta parant.

De lupo & grue,

ARcta lupum cruciat via gutturis ossè retento.
Mendicat medicam multa daturus opem,
Grus promissa petit de faucibus ossè reuulso.
Cui lupo, en viuis munere tuta meo.
Nonne tuum potui morsu præscindere collum?
Ergo pro dono sit tua vita meo.
Nil prodest prodesse malis, mens parua malorum
Immemor accepti non timet esse boni.

FABVLARVM AESOPI.

De duabus canibus.

DE partu querelam verborum nectare plenam,
Pro cane mota canis suscipit æde canem.
Hæc abit illa manet, hæc cursitat, illa quiescit.
Sed tamen a partu rumpitur illa quies,
Illa redit, reddi q; sibi sua tecta precatur.

Obserat hæc aurem, nec minus aure domum.
Plus prece posse minas putat hæc, plus bella duobus,
Nescit posse minas plus prece, bella minis,
Cum dolor hanc armet, plus matrem filius armat.
Cedit sola gregi, causaq; iusta perit.
Non satis est tutum mellitis credere verbis.
Ex hoc melle solet pestis amara sequi.

De homine & colubro.

Cum niue canet humus, glacies dū sopit aquarū
Cursus, in colubrum turbida sæuit hyems,
Hunc videt, hunc reficit hominis clementia ventum,
Temperat hunc tecto, temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber, sic toxicat illum.
Hospes ait colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, sed hæret,
Amplectensq; virum sibila dira mouet,
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro fructu pœnam, pro pietate dolum.

De asello & apro.

AVdet asellus aprum risu tentare proteruo.
Audet iners forti dicere, frater aue.
Vibrat aper pro voce caput, nam verba superbit

LIBER PRIMVS

Reddere, sed dentem vix tenet ira trucem.
 Sus tamen ista mouet. vilem dens nobilis escam
 Spernit. desidia tutus es ipse tua.
 Non debet stolido lædi prudentia risu.
 Nec stolidus doctum debet adire iocis.
 De mure rustico & urbano.
Rusticus vrbani murem mus suscipit e de.
 Commodat & mensam, mēsaq; mente mīto
 In tenui mensa satis est sincera voluntas.
 Nobilitat viles mens generosa dapes.
 Facto sine cibis vrbani rusticus audit.
 Urbani socius tendit in vrbis opes.
 Ecce penum subeunt. inseruit amicus amico.
 Inuigilans mensæ ferula mense gerit,
 Commendat, conditq; cibos clementia vultus.
 Conuiuiam fattat plis dape mentis honor.
 Ecce seræ clauis immurmurat, ostia latrant.
 Ambo timent, fugiunt ambo, nec ambo latent.
 Hic latet, hic latebras cursu mendicat inepto.
 Assutur muro reptile muris onus,
 Blanda penu clauso parcit fortuna timori.
 Ille tamen febrit, teste timore tremit.
 Exit qui latuit, timidum sic lenit amicum.
 Gaude carpe cibos, hæc sapit esca fauum,
 Fatur qui timuit, latet hoc in melle venenum.
 Fellitum q; metu non puto dulce bonum.
 Quam timor obnubet, non est sincera voluptas.
 Non est sollicito dulcis in ore fauus.

FABVLARVM AESOPI.

29
 Rodere malo fabam, quàm cura perpete rodi.
 Degenerare cibos cura diurna facit.
 His opibus gaude. qui gaudes turbine mentis,
 Pauperiem ditet pax opulenta mihi.
 Hæc bona solus habe, quæ sunt tibi dulcia soli,
 Det præcium dapibus vita quieta meis.
 Finit verba, redit. præponit tuta timendis.
 Et quia summa timet, tutius ima petit.
 Pauperies si læta venit, ditissima res est.
 Tristior immensas pauperat vsus opes.
 De vulpe & aquila.
Cum vulpes aquilam pro rapta prole perungit
 Mille precum, prædam reddere nescit auis.
 Præda gemit, nidi q; timet cibus esse gulosi.
 Sed redimit natos utilis arte parens.
 Arboreum zonat stipulis & vimine truncum.
 In stipulam docto dirigit ore facem.
 In pullos aquilæ confurat copia fumi.
 Hanc tamen vt vulpem prouida placat auis.
 Non sit qui studeat (quia maior) obesse minori.
 Cum bene maiori possit obesse minor.
 De testudine & aquila.
Pes aquilæ prædo testudinis aera findit.
 Hanc sua concha tegit, cornua longa patent,
 Hoc monitu cornix aquilam præmunit, ineptum
 Fers onus, at fiat vtile, crede mihi.
 Quod geris in concha, cibus est, tibi surripit illum
 Concha cibum, concham frange, cibusq; cadet.

LIBER PRIMVS

Vt concham lanies, pro viribus vtēre sensu.
 Hanc si celsa cadat, saxea franget humus.
 De se stultus homo subuersus turbine linguæ
 Corruit, & fortes iusta procella rapit.
 De vulpe & coruo.

Vulpe gerente famem coruū gerit arbor, & est
 Ore gerens coruus vulpe loquente silet.
 Corue decore decens, cignum candore peremptas.
 Si cantu placeas, plus aue quāq; places.
 Credit auis, p̄stetq; placent præludia linguæ.
 Dum canit vt placeat, caesus ore cadit.
 Hoc fructur vulpes, insurgunt tædia coruo,
 Asperat in medio damna dolore pudor.
 Felicitum patitur risum quem mellit inanis
 Gloria, vera parit tædia falsus honor.
 De leone & apro.

Irretit miserum grauitas annosa leonem.
 Inglattat corpus corq; senile gelu.
 Instat aper, pensat veteri pro vulnere vulnus.
 Fronte eum telo taurus vtrōq; fodit.
 Sæuit asellus iners, & frontem calce sigillat.
 Hoc solo gemitu vindicat acta leo,
 Omnia quæ vici, me vincunt omnia dormit
 Vis mea, dormit honor, dormit honoris opus.
 Cui nocui nocet ille mihi, multisq; peperci
 Qui mihi non parcunt, pro pietatenocent.
 Hunc timeat casum, qui se non fulsit amico,
 Nec dare vult foelix quam miser optat opem.

FABVLARVM AESOPI.

De catulo & asello & domino.

MVruris & caudæ studio testatur amorem
 Nunc lingua catulus, nūc pede palpat herū.
 Gaudet herus, comitq; canem comitemq; ciborum
 Efficit, alludit turba ministra cani,
 Arte pari similesq; cibos similemq; fauorem
 Lucrari cupiens inquit asellus iners.
 Me catulo præfert vitæ nitor, vtile tergum.
 Nec fructu placeo, sed placet ille loco.
 Ludam ludo placens, sic ludit tempore viso.
 Vt placeat ludo ludit & instat hero.
 Blandiri putat ore tonans, humeroq; priorum
 Presso mole pedum se putat esse plum.
 Clamat herus, vult clamor opem, subit ordo clientū.
 Multa domat multo verberare claua reum.
 Quod natura negat nemo foeliciter audet.
 Displicet imprudens quando placere putat.
 De mure & leone.

Rigida sopito blanditur silua leoni.
 Cur sitat hic murum ludere prompta cohors,
 Pressus mure leo murem capit, ille precatur.
 Ille precem vibrat, supplicat ira prect.
 Hæctamen ante mouet animo, quod mure perempto
 Laudis habet summum, vincere parua pudet.
 Si nece dignetur murem leo, nõne leoni
 Dedecus? & muri coeperit esse decus?
 Si vincat minimum summus, sic vincere fraus est.
 Vincere posse decet, vincere crimen habet.

30

LIBER PRIMVS

Si tamen omne decus sit laus, sic vincere laus est.
 Et decus hoc minimo fiet ab hoste minus.
 De prelo victi pendet victoria. victor
 Tantus erit victi gloria quanta fuit.
 Mus abit, & grates reddit, si reddere possit.
 Spondet opem solus, fit mora parua dies.
 Nam leo rete subit, nec prodest viribus vti.
 Sed prodest querulo murmure damna loqui.
 Mus redit, hunc reperit, cernit loca. vincula rodit,
 Hac ope pensat opem, sic leo tutus abit.
 Rem potuit tantam minimi prudentia dentis.
 Cui leo dans ventam se dedit ipse sibi.
 Tu qui summa potes, ne despice parua potentem.
 Nam prodesse potest, si quis obesse nequit,
 De miluo infirmo & matre.

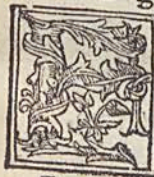
M illius molle iacet morbi, matremq; precatur
 Ut superis pro se det sacra, detq; preces.
 Mater ait, mi nate deos & sacra deorum
 Laxisti, recolunt impia facta dei.
 Criminis ultores pensant pro crimine poenam.
 Dum facta turbasti, poena timenda fuit.
 Te cogit timor esse pium, te poena fidelem.
 Hic timor hæc pietas cum nece fera venit,
 Qui maculat vitam, mundus cur incolit aras?
 Quem sua facta premunt, cur aliena leuat?
 De hirundinibus & aliis aibus.
V T linum pariat lini de semine semen,
 Nutrit humus, sed aues tangit hirundo metu.

FABVLARVM AESOPI.

Hic ager hoc semen nobis mala vincula minantur,
 Vellite pro vestris semina sparsa malis,
 Turba fugit sonitus monitus, vanosq; timores
 Arguit, exit humo semen, & herba viret.
 Rursus hirundo monet instare pericula, rident
 Rursus aues, hominem placat hirundo sibi.
 Cumq; viris habitans, cantu blanditur amico.
 Nam præuisa minus lædere tela solent.
 Iam metitur linum, iam fiunt retia, iam vit
 Fallit aues, iam se conscia culpatauis.
 Vtile consilium qui spernit, inutile sumit.
 Qui nimis est tutus, retia iure subit.
 ¶ FINIT LIBER PRIMVS.

¶ Incipit liber secundus.

De gentibus volentibus regem.

Abula nata sequi mores & pingere vitam
 Tagit qd fugias, quodq; sequaris iter.
 Rege cares nunc regis iops, sine lege nunc
 Absq; iugo gessit attica trā iugū (exleu)
 Libertas errare negans se spote coegit,
 Et pudor ob legem fortior ense fuit.
 Ne libitum faceret regem plæbs libera fecit,
 Et quæ non potuit pellere, iussa tulit.
 Rex cepit laniare truces, punire nocentes,
 Quæq; leuanda leuans, quæq; premeunda premēs.
 Hos onerat nouitas ciues in lege nouella.
 Quod leuiter possint, vix potuere pati.

E

LIBER SECVNDVS

Vrbem triste iugum querula ceruice ferentem
Aesopus tetigit consona verbera mouens.

De ranis rege carentibus.

Cum nihil auderet ludentes laedere ranas,
Supplicuere ioui, ne sine rege forent.

Iuppiter huic voto risum dedit, ausa secundas
Rana preces subitum sensit in amne sonum.

Nam ioue dante trabem, trabis istu flumine mota
Demersit subitus guttura rauca timor.

Placato rediere metu videre tigillum,
Stando procul regem pertinere suum.

Vt nouere trabem per se non posse moueri,
Pro duce fecerunt tertia vota ioui.

Ira iouem mouit, regem dedit, intulit hydrum.
Hydrus hiante gula coepit obire lacum.

Clamitat ecce lacus, morimur, pie iupiter audi.
Iuppiter exaudi, iuppiter affert opem.

Nos sepelit venter, nostri sumus esca tyranni,
Aufer cedis opus, redde quietis opes.

Ille refert, emptum longa prece ferte magistrum.
Vindicet aeternis ocia spreta metus.

Omne boni precium nimio vilescit in usu.
Fitque mali gustu dulcius omne bonum.

Si quis habet quod habere decet, sit laetus habendo,
Alterius non sit, qui suus esse potest.

De accipitre & columbis.

Accipitrem milui pulsurum bella columbae
Accipiunt regem, rex magis hoste nocet.

FABVLARVM AESOPI.

Incipiunt de rege queri, quod sanius esset
Milui bella pati quam sine Marte mori.
Quicquid agas sapienter agas & respice finem,
Ferre minora volo, ne grauiora feram.
De fure & cane.

Fure vocante canem praetense munere panis,
Spreto pane mouet talia verba canis,
Vt fideam tua dona volunt, furtique laborant
Esse locum, panem si fero, cuncta feres.

Fert munus mea damna tuum, latet hamus in esca.
Me priuare cibo cogitat iste cibus.

Non amo nocturnum panem plus pane diurno,
Aduena plus noto non placet hostis hero.

Non rapiet nox vna mihi bona mille dierum,
Nolo semper egens esse, semelque satur.

Latrata tua furta loquar nisi sponte recedas,
Hic filet, ille manet, hic tonat, ille fugit.

Si tibi quid detur, cur detur respice, si des
Cur des ipse nota, teque gulose doma.

De fucula & lupo.

Vult lupo ut pariat maturum fucula foetum,
Sedque noui curam spondet habere gregis.

Sus ait, hac cura careas, mihi nolo ministras.
Horrent obsequium viscera nostra tuum.

I procul, ut liceat mihi tutos fundere foetus,
I procul, & pietas haec erit apta mihi.

Pro natis natura iubet timuisse parentes.
Fide dato verbis, hic abit, illa parit.

E ii

LIBER SECVNDVS.

Tempore non omni non omnibus omnia credas,
Qui misere credit, creditur esse miser.

De terra pariente murem.

Terra tumet, tumor ille gemit, gemitusq; fatetur
Partum, ferè perit sexus vterq; metu.

Cum tumeat tellus, monstrat se magna daturam.

Horrent, & trepidant, & prope stare timent.

In risum tumor ille redit, nam turgida murem

Terra parit, tocius est quod timor ante fuit.

Sæpe minus faciunt homines qui magna minantur.

Sæpe gerit vanos causa pusilla metus.

De agno & lupo.

Cum grege barbato dum ludit iunior agnus,
Tendit in hunc lupus dissona verba mouens.

Cur oldam munda sequeris plus matre capellam?

Lac tibi præberet dulcius ipsa parens.

Est prope, festina, matrem pete, munere matris

Lac bibe, nam seruat vbera plena tibi.

Agnus ad hæc, pia capra mihi lac dulce propinat,

Me vice matris alit, me vice matris amat.

Nec mihi sed domino prodest me viuere, viuo

Vt metat in tergo vellera multa meo.

Ergo mihi præstat nutrirî lacte caprino,

Quam lac matris habens mergar in ore tuo.

Omnes vident opes securam ducere vitam.

Pauperius est quam miser vsus opum.

Nil melius certo monitu, nil peius iniquo.

Consilium sequitur certa ruina malum.

FABVLARVM AESOPI.

De viro & eius cane.

Armavit natura canem pede, dente, iuuenta.

Hic leuis, hic mordax, fortis & inde fuit.

Tot bona furatur sentum, nam robore priuat

Corpus, dente genas, & leuitate pedes.

Hic leporem prendit, fauces lepus exit inermes.

Illusum domini verberat ira canem.

Reddit verba cantis, dum me pla pertulit ætas,

Nulla meum potuit fallere præda pedem

Defendit senii culpam laus ampla iuuentæ.

Nunc mea vis cecidit, facta priora vigent.

Nullus amor durat nisi fructus seruet amorem.

Quilibet est tanti, munera quanta facit.

Magnus eram, dum magna dedi, nunc marcidus annis

Vileo, de veteri mentio nulla bono.

Si laudas quod eram, quod sum culpæ proteruum.

Si iuuenem recipis, pellere turpe senem.

Se misere sciat seruire, qui seruit iniquo.

Parcere subiectis nescit iniquus homo.

De leporibus a silua fugientibus.

Silua tonat, fugiunt lepores, palus obuia venit.

Est mora, respiciunt ante, retroq; timent.

Dum liberant in mente metus, se mergere pati

Sic metuunt, ranas stagna subire vident,

Vnus ait, sperare licet, non sola timoris

Turba sumus, vano rana timore latet.

Spem decet amplecti, spes est via prima salutis.

Sæpe facit metui non metuenda metus.

E III

LIBER SECVNDVS

Corporis est leuitas & mentis inertia nobis.
 Ista metus causam suggerit, illa fugam.
 Sic metuat quicumq; timet, ne mole timoris
 Spe careat, grauis est spe fugiente timor.
 Speret qui metuit morituros viuere videns
 Spe duce, victuros spe moriente mori.
 De hedulo & lupo.

CApra cibum querens hedulum comendat ouille
 Hunc illi solida seruat ouile sera
 Natum cauta parens monitu praemunit amico,
 Ut lateat, nec sit in sua damna vagtis.
 Hic latet, ecce lupo mouet ostia. voce caprina
 Exprimt, vt pateant ostia clausa petit.
 Ast procul hedus ait. caprissas gutture falso,
 Cum bene caprissas te procul esse volo.
 Quod mea sis mater mentitur imago loquendi,
 Rimula qua video te docet esse lupum.
 In sita natorum cordi doctrina parentum
 Cum pariat fructum. spreta nocere solet
 De rustico & angue.

Rustica mense diu nutritum nouerat anguem.
 Humanam potuit anguis amare manum.
 Gratia longa viri subitam mutatur in iram,
 Ira per anguineum dirigit arma caput.
 Vulneris autor eget, se vulnere credit egenum.
 Angui pro venia supplicat, anguis ait.
 Non ero securus, cum sit tibi tanta securis,
 Dum cutis haec memorat vulnera scripta sibi.

FABVLARVM AESOPI.

Qui me laesit, item laedet si laedere possit.
 Expedi infido non iterare fidem.
 Sed quia te piguit sceleris, scelus omne remitto.
 Nam gemitus veniam vulnere cordis emit,
 Qui primo nocuit, vult posse nocere secundo.
 Quae dedit infidus mella, venena puto.
 De ceruo & oue.

Ceruus ouis praesente lupo sic intonat, amplum
 Vas tritici debes reddere, redde mihi.
 Sic iubet esse lupo. paret timor ista iubenti.
 Namq; die fixo debita spondet ouis.
 Fit mora, ceruus ouem vexat profoedere: ceruo
 Inquit ouis, non stant foedera facta metu,
 Me decuit cogente lupo quaecumq; fateri.
 Me decuit fraudem pellere fraude pari.
 Cum timor in pacto sedet, promissa timore
 Arent. nil fidei verba timoris habent.

De musca & caluo.
Musca premit caluum, musca vult ledere calus
 Vt muscam feriat, se ferit. illa ridet.
 Caluus ait, te parca iubet vicina locari.
 Si feror rides, si feriare cades.
 Sospes ero decies ictus, semel ista peribis.
 Est mea prompta mihi gratia, surda tibi.
 Iure potest laedi laedens vt laedat, in illum
 Vnde breuis coepit laesio, magna redit.
 De vulpe & ciconta.

LIBER SECVNDVS.

Vulpe vocante venit, speratq; ciconia eoenam.
fallit eam liquidus vulpe vocante cibus.
Cum bibit illa cibos, solum bibit illa dolorem.
Hic dolor in vulpem fabricat arma doli.
Sunt pauci mora parua dies, auis inquit, habemus
Fercula que sapunt, dulcis amica veni.
Hæc venit, hæc vase vitreo bona fercula condit.
Ac solam recipit formula vasis auem.
Laudat dapes oculis vasis nitor, has negat ori
Formula, sic geminant visus odorq; famem.
Sic vulpes fortuna reddit, sic fallitur audens
Fallere, sic telo læditur illa suo,
Quæ tibi non faceres, aliis fecisse cauto.
Vulnera ne facias, quæ potes ipse pati,
De lupo & capite superbo,
Cum legit arua lupus, reperit caput arte supbū.
Hoc beat humanis ars preciosa genis,
Hoc lupus alterno voluit pede verba resoluens,
O sine voce genas, o sine mente caput
Fuscat & extinguit cordis caligo nitorem
Corporis, est animi solus in ore nitor,
De graculo & pauone.
Graculus inuento pifti pauonis amictu,
Se pollet & socias ferre superbit aues,
Quem fore pauonem pauonis penna fatetur,
Panonum generi non timet ire comes,
Pauo dolum sentit, falsi pauonis honorem
Increpat, & domitam verberare nudat auem.

FABVLARVM AESOPI.

Nudalacet, soctosq; fugit, minuiq; pudorem
Sic putat, hunc diro corripit ore comes.
Ascensor nimis nimis ruit, aptior imis
Est locus, hic leuis est, illa ruitina grauis.
Qui plus posse putat sua quam natura ministrat,
Posse suum superans, se minus esse potest.
Si tibi nota satis naturæ meta fuisset
Nec vilis, nec inops, nec sine veste fores.
Cui sua non sapunt, alicui sedulus auceps
Quod non est sapiens, desinit esse quod est.
De mula & mulione.
Mula rapit cursum, nam mulam multo cogit,
Mulae musca nocet vulnere siue minis.
Cur pede sopito cursum tempusq; moraris,
Te premo, te pungo, pessima curre leuis.
Mula refert, quia magna sonas, vis magna videt.
Ne tua verba nocent, nec tua facta mihi.
Nec te sustineo, sed eum quem sustinet axis.
Qui mea frena tenet, qui mea terga ferit.
Audet in audacem timidus, fortisq; minatur
Debilis audendi cum videt esse locum.
De formica & musca.
Musca mouens lites formicam voce sagittat,
Se titulis ornat turpiter ipsa suis,
Torpes mersa cauis, leuitas mihi queritur alis.
Dat tibi fossa domum, nobilis aula mihi
Delicta sunt grana tuæ, me regia nutrit
Mensa, bibis fecem, sed bibo dulce merum.

LIBER SECVNDVS

Quod bibis a limo suggis, mihi suggerit aurum
 Quod bibo. saxa premis, regia testa premo.
 Aede. cibus. potu. thalamo cum regibus vtor.
 Regine teneris osculo figo genis.
 Non minus vrentes mittit formica sagittas,
 Et sua non modicum spicula fellis habent.
 Ludo mersa cauis, nescit tua penna quietem.
 Sunt mihi pauca satis, sunt tibi multa parum.
 Me letam iubet esse cauis, te regia tristem.
 Plus grana mihi placent, q̄ tibi regis opes.
 Venatur mihi farras labor, tibi fercula furtum.
 Hac mihi pax mellit, toxicat illa timor.
 Mundo farre fruor, tu foedas omnia tactu.
 Cum nullis noceam, cuiuslibet ipsa noces.
 Est mea parcendi speculum tua vita nocendi.
 Sunt mea quæ carpo, non nisi rapta voras.
 Vt comedas vitius, comedo ne viuere cessem.
 Me nihil infestat, te fugat omnis homo.
 Vnde petis vitam, rapitur tibi vita palato.
 Dulcia vina bibens fel necis acre bibis.
 Si negat ala tibi ventoso victa flabello,
 Aut nece vinceris, aut semituta laces.
 Si potes estiuo dono durare fauoris,
 Cætera si parcunt, non tibi parcat hyems.
 Dulcia pro dulci, pro turpi turpia reddi
 Verba solent, odium lingua fidem q̄ parit.
R De lupo & vulpe.
 Espondere lupo de furti fraude tenetur

FABVLARVM AESOPI.

Vulpes. ipse vocat, hic petit. illa negat.
 Simius est iudex. docti non errat acumen.
 Iudicis, arcanum mentis in ore legit.
 Iudicium fugito, poscis quod poscere fraus est.
 Visq; fidem de re, quam negat ipsa fides.
 Tu bene furta negas, te vitæ purior vsus
 Liberat. hanc item pax domet. ira cadat.
 Simplicitas veri, fraus est puerpera falsi,
 Esse solent vitæ dissona verba tuæ.
 Sordibus imbuti nequeunt dimittere sordes.
 Fallere qui didicit, fallere semper amat.
 De homine & mustella.
P Præda viri prædo murum mustella precatur
 Da veniam. debes parcere. parce mihi.
 Quod caret hoste domus, quod abest a sorde fatetur
 Esse meum. pro me te rogat, ergo faue.
 Seruitio me redde tuo, mihi laboris
 Præmia, pro dono sit mea vita mihi.
 Ille refert. operum debetur gratia menti.
 Non operi gratum mens bona reddit opus.
 Nemo licet pro sit nisi vult prodesse meretur.
 Nam prodesse potest hostis obesse volens.
 Cum mihi prodesse, nihil mihi prodesse putabas.
 Hostibus ipsa meis, & meus hostis eras.
 Non mihi monstra necans, sed eras tibi prouida soll,
 Sic panem poteris rodere sola meum.
 Pane meo pingues, mihi da pinguedinis vsum.
 Damno penso necem, digna perire peri.

LIBER TERTIVS

Nil honorat factum nisi facti sola voluntas,
Non operis factum, sed noto mentis opus.

Epologe
horatianus

De rana & boue.

A Equari vult rana boui, tumet ergo, tumentis
Natus ait, cessa, præ boue toto nihil.
Rana dolet, meliusq; tumet, premit ille tumentem
Vincere non poteris, victa crepare potes.
Fortius iratam vexat tumor, illa tumoris
Copia scindit eam, viscera rupta patent.
Cum maiore minor conferri desinat, & se
Consulat, & vires temperet ipse suas,

¶ Finit liber secundus.

¶ INCIPIT LIBER TERTIVS.

De leone vulnerato.

Olicitus præde currit leo, spina leonæ
Vulnerat, offēdit i pede mersa pedes.
Fit mora decursu, leuitas i puidā lapsū
Sepe facit, leso stat pede turba pedū,
Vix egrū sinit ire dolor, sanie q; fatē
Maior idē loquit vulneris ipse dolor.

Cum ledit miseros fortuna medetur eisdem.

Hoc est, cur medicum plaga leonis habet.

Nam leo pastorem reperit, pastorq; leoni

Pro dape tendit ouem, respuit ille dapem.

Supplicat, & tenso plagam pede monstrat, at ille

Orat opem, pastor vulnera soluit acu.

Exit cum sanie dolor & res causa doloris.

Hic blando medicam circuit ore manum.

FABVLARVM AESOPI.

Sospes abit, meritumq; notans in corde sigillat.

Tempore deleri gratia firma nequit.

Hic leo vincla subit romanæ gloria præde

Hunc habet, & multas mulcet harena feras.

Eccē necis pœnam pastoris culpa propinat.

Claudatur in medijs, & datur esca feris.

Hunc leo præsentit, petit hunc, timet ille, timentis

Hæc fera blanditur: sperat, abitq; timor.

Nil feritatis habens ludit fera, cauda resultat.

Dum fera mansuescit, se negat esse feram.

Hunc tenet, hunc lingit, pensatq; salute salutem.

Nulla sinit fieri vulnera, nulla facit.

Roma stupet, parci t; viro, parci t; leoni.

Hicredit in siluas, & redit ille domum.

Non debet meritum turpis delere vetustas:

Accepti memores nos decet esse boni.

De leone & equo.

Tondet equus pratum, petit hunc leo, cura leonis

Hunc fouet, vt fiat esca leonis equus

Inquit equo, mi frater aue, fruor arte medendi.

Et comes & medicus sum tibi, paret equus.

Sentit equus fraudes, & fraudi fraude resistit.

Mente prius texens retia fraudis ait.

Quæsitus placidusq; venis, te temporis affert

Gratia te rogitat pes mihi sente grauis.

Hic fauet, instat equo, subiecto vertice calcem

Imprimit, & sopit membra leonis equus.

Vix fugit ille sopor, vix audeat vita reuerti.

LIBER TERTIVS

Vix leo colla mouens respicit. hostis abest.
 Sēq; leo damnat. patior pro crimine poenam.
 Nam gessi spectem pacis, & hostis eram.
 Quod non es nec velis, quod es esse fatere.
 Est male quod non est, qui negat esse quod est.
 De equo & asino.

G Audet equus phaleris freno sella q; superbit.
 Ista quidem vestit aureus arma nitore.
 Obstat asellus equo. vincens premit artus asellum,
 Vexat onus. tardat natus eundo labor,
 Quod sibi claudit iter, sonipes inclamat asello.
 Occurris domino vilis aselle tuo?
 Vix tibi do veniam de tanti crimine fastus.
 Cui via danda fuit libera dignus eram.
 Supplicat ille nimis. transit q; silendo timorem.
 Fit timor. surda præterit aure minas.
 Summus equi declinat honor, dum vincere tentat,
 Vincitur, & cursum viscera rupta negant.
 Priuatur phaleris. freno priuatur honesto.
 Hunc premit assiduo rheda crueta iugo.
 Huic tergum macies acuit. labor vlcerat armos.
 Hunc videt inq; iocos audet asellus iners.
 Dic sonipes vbi sella nitens? vbi nobile freinum?
 Hæc tibi cur macies? cur fugit ille nitore?
 Cur manet hic gemitus? cur illa superbia cessat?
 Vindicat elatos iusta ruina gradus.
 Stare diu nec vis. nec honor. nec forma. nec ætas
 Sufficit in mundo. plus tamen ista placent.

FABVLARVM AESOPI.

Vine diu, sed vine miser. socios q; minores
 Disce pati, risum det tua vita mihi.
 Pennatis ne crede bonis. te nulla potestas
 In miseros armet, nam miser esse potes.
 De quadrupedibus & auibus.

Q Vadrupedes pugnant auibus. victoria mutat.
 Spes onerata metu vexat vtrunq; gregem.
 Linqvit aues quæ sumit auis de vespere nomen,
 Nec timet oppositi castra subire gregis.
 Armat aues aquilæ virtus, & viribus implet,
 Et magno torpet altera turba metu.
 Amplexatur aues vinctis victoria lætis,
 Pro titulo poenam transfuga sumit auis,
 Vellere nuda suo pro plumis vulnera sumit,
 Edictum q; subit ne nisi nocte volet.
 Non bonus est ciuis, qui præfert ciuibus hostem.
 Vtiliter seruit nemo duobus heris.
 De philomena & accipitre.

D Vm philomena sedet. studiū mouet oris amœni
 Sic sibi sic nido visa placere suo.
 Impetit accipiter nidum. pro pignore mater
 Supplicat. alter ait, plus prece carnem amo.
 Nec prece nec precto, sed amœno flectere cantu
 Me potes. ille filet, dulcius illa canit.
 Mente gemit licet ore canat. mens eius arefcit
 Cuius mellifluum manat ab ore melos.
 Impia fatur auis. sordet modus iste canoris,
 Et lauat natum matre vidente suum.

LIBER TERTIVS.

Mater obit, nec obire potest, sed vituit, vti ipsam
 Vincat vita necem plus nece cladis habens.
 Cor patitur matris plus nati corpore, corpus
 Rodit auis rostro, cor fodit ense dolor.
 Vestigat sua poena scelus, nam fraudibus vso
 Atcupe fraudosam viscus inescat auem.
 E sine malo claudi mala vita meretur, iniqua
 Qua capit infantes, se dolet arte capi.
 De lupo & vulpe.

Ditat preda lupum, ducit lupus oca longa,
 Fausto cibo vulpes inuidet, ista mouet.
 Frater aue, miror cum tanto tempore mecum
 Non fueris, nequeo non memor esse tui.
 Ille refert, pro me vigilat tua cura precari,
 Numina non cesses, ne mea vita ruat.
 Fraudē tamen munita venis, falsoq; venenum
 Melle tegis, dolor est copia nostra tibi.
 Et torquere paras aliquid, furtumq; minaris.
 Sed mea furtiuam respuit esca gulam.
 Spreta redit spretam stimulat dolor, apta dolori
 Fraus subit, ad pecudum transuolat ipsa ducem.
 Hunc monet his verbis tua gratia numinis instar
 Sit mihi, namq; lupum dat mea cura tibi.
 Hostem perde tuum, tuus iacet hostis in antro.
 Vir fauet, antra petit, hic necat ense lupum.
 Ista lupi consumit opes, sed floret ad horam.
 Vita nocens, vulpes casse retenta gemit.
 Cui nocui nocet ecce mihi, nocuisse nocitō

FABVLARVM AESOPI.

Ture cado, cuius concidit arte lupus.
 Viuere de raptō vitam rapit, inuidus instans
 Alterius, damnis in sua damna ruit.
 De ceruo & canibus.

Fons nitet argento similis, fitis arida ceruum
 Huc rapit, haurit aquas, se speculatur aquis,
 Hunc beat, hunc mulcet ramosæ gloria frontis,
 Hunc premit, hunc lædit tibia macra pedum.
 Ecce canes, tonat ira canum, timet ille, timentī
 Fit fuga, culpam cruris adorat openi.
 Silux claustra subit, cornu retinente morantur
 Crura, nec hunc captum cornua longa negant.
 Spernere quod proffit, vel amare qd' oblit inepitū est.
 Quod prodest fugimus, & quod amamus obest.
 De viro & vxore.

Cvm vir & vxor amant, vxorem priuat amato
 Parca viro, nec eam priuat amore viri.
 Contugis amplectens tumulum pro contuge vexat
 Vngue genas, oculos fletibus, ora sono.
 Hanc iuuat ipse dolor, nequit hac de sede reuelli
 Grandine, seu tenebris, seu prece, siue minis.
 Ecce reum damnat iudex, crux horrida punit.
 In cruce custodit tempora noctis equis.
 Hic fitit, ad tumulam vocat hunc & clamor & ignis.
 Orat aquæ munus, hæc dat, & ipse bibit.
 Aegrum nectareis audet cor tangere verbis.
 Hunc vocat ad primum cura salutis opus.
 Sed redit, & dulces monitus intexit amato

LIBER TERTIVS.

Cordi. vifta fubit clauftra doloris amor.
 Vir metuens furem capi fufpendia furis
 Vifit. fed viduam tactus amore petit.
 Hanc ligat amplexu, fructumq; ligurit amoris.
 Hic redit ad furem, fed loca fure carent.
 Hic dolet hic queritur. dolor inftigat amicum.
 Non bene feruato fure timore premor.
 Rex mihi feruandum dederat. me regius enſis
 Terret, & extorrem me iubet eſſe timor.
 Hec ait. Inueni ſpem quæ tibi ſuſcitet artem.
 Vir meus impleuit in cruce furis onus.
 Ipſa vtri buſtum referat, pro fure catenat
 Ipſa virum. reſtem ſublīgat ipſa vtro.
 Huic merito ſuccumbit eques. ſuccumbit amori
 Illa nouo. ligat hos firmus amore thorus.
 Sola premit vtuos pœnâq; metuq; ſepultos.
 Fœmina fœmineum non bene finit opus.
 De iuene & thaide.

ARte ſua thais iuuenes irretit, amorem
 Fingit, & ex ficto fructus amore venit.
 A multis fert multa prociſ. ex omnibus vnum
 Eligit. huic veri ſpondet amoris opes.
 Sum tua, ſiſq; meus, cupio plus omnibus vnum.
 Te volo, ſed nolo munus habere tuum.
 Percipit ille dolos, & dedit qualia ſumpſit.
 Sis mea, ſumq; tuus, nos decet æquus amor.
 Viuere non vellem, niſi mecum viuere velles,
 Tu mihi ſola ſalus, tu mihi ſola quies.

FABVLARVM AESOPI.

Sed falli timeo, quia me tua lingua ſefellit.
 Præteriti ratio ſcire futura facit.
 Vita apis taxum, quam gultu ſæpe probauit,
 Fallere vult hodie, ſi qua ſefellit heri.
 Thaida ſi quis amat, ſua, ne ſe credat amari.
 Thais amore caret. munus amantis amat.
 De patre & eius filio.

Eſt pater. huic gentus, hic patri credere neſcit.
 Nam facienda fugit, & fugienda facit.
 Mens vaga diſcurrit, & menti conſonat etas.
 Mentis & etatis turbine frena fugit.
 Ira ſenis ſeruos pro nati crimine punit.
 Inſtruit iſta ſenem fabula nata ſequi.
 Cauta bouem manus vitulumq; ſupponit aratro
 Hic ſubit, ille iugum pellit. arator ait.
 Gaude, lætus ara tu, quem domat vſus arandi.
 A boue maiori diſcat arare minor.
 Non placet, vt ſudes. ſed des exempla minori
 Qui pede qui cornu pugnat abire iugo.
 Sic domat indomitum dormito boue cautus arator
 Sic veterem ſequitur iunior ille bouem.
 Proſcit exempli merito cautela docendi.
 Maiorīq; ſua credat in arte minor.
 De vipera & lima.

Vipera fabrilem dapis anxia tendit in ædem.
 Incipit hæc limam rodere, lima loqui.
 Neſcis poſſe meum. quæ ſit mea gloria neſcis.
 Dente meo pateris, non ego dente tuo.

F II

LIBER TERTIVS

In tenuem forti ferrum molo dente farinam.
 Et cadit atritu dura farina meo.
 Ferrea mordaci castigo tubera morfu,
 Aspera plano. feco longa. foranda foro.
 Deliras igitur cum dente minaris incrimi.
 Rideo si ferior. vulnera ferre gemis,
 Fortem fortis amet. nam fortem fortior agit.
 Maiori timeat obuius ire minor.
 De lupis & ouibus.

PVgnā lupis opponit oves. ouiumq; satelles
 Ex canis est veruex. hac ope fidit ouis.
 Palma diu dormit. desperat turba luporum,
 Et simulans lupus fallere tentat ouem.
 Fœdus vtrinq; fides iurato numine fulsit.
 Id lupus. id simplex obside firmat ouis.
 Datq; lupis male sana canes. recipitq; luporum
 Pignora. non metuit nec sua damna videt.
 Dum natura iubet natos vlulare lupinos
 Turba lupina furit. fœdera rupta querens.
 Ergo pecus tutoris egens in viscera mergit
 Præsede nuda suo sic trucidatur ouis.
 Tutorem retinere suum tutissima res est.
 Nam si tutor abest hostis obesse potest.
 De securi & nemore.

QVo teneatur eget nil ausa secare securis
 Armet eam lucus vir rogat. ille fauet.
 Vir nemus impugnat. lassans in cæde securi.
 Arboris omne genus vna ruina trahit.

FABVLARVM AESOPI.

Lucus ait. pereo. mihi met sum causa pericli.
 Me necat ex dono rustica dextra meo.
 Vnde perire queas. hostem munire caueto.
 Qui dat quo pereat quem iuuat hoste petti.
 De cane & lupo.

CVm cane silua lupū sociat. lupus inquit. amœna
 Pelle nites. in te copia sancta patet.
 Pro verbis dat verba canis. me ditat herilis
 Gratia. cum domino me cibant ipsa domus
 Nocte vigil fures latratu nuncio. tutam
 Seruo domum. mihi dat cumulus æde thorum.
 Hęc mouet ore lupus. cupio me viuere tecum.
 Communem vt capiant oca nostra cibum.
 Verba canis reddit. cupio te viuere mecum.
 Vna dabit nos mensa manusq; cibum.
 Ille fauet. sequiturq; canem. gutturq; canium
 Respicit. & quarit. cur cecidere pili?
 Inquit. ne valeam morfu peccare diurno.
 Vincla diurna fero. nocte iubente vagor.
 Reddit verba lupus. non est mihi copia tanti.
 Vt fieri seruus ventris amore velim.
 Ditior est liber mendicus diuite seruo.
 Seruus habet nec se nec sua. liber habet.
 Libertas prædulce bonum bona cætera condit.
 Qua nisi conditur nil sapit esca mihi.
 Libertas animi cibus est & vera voluptas.
 Qua qui diues erit. ditior esse nequit.
 Nolo velle meum pro turpi vendere lucro.

LIBER TERTIVS

Has qui vendit opes, hoc agit vt sit inops.
Non bene pro toto libertas venditur auro.
Hoc cœleste bonum præterit orbis opes.
De ventre pedibus & manibus.

Incusant auidi pedes & manus ocia ventris.
Omnia solus habes lucra labore carens.
Nos labor edomuit, te fouit inertia, sorbes
Omnia, quæ nostri cura laboris emit.
Disce pati famis acre iugum, vel disce labori
Credere, tæq; tui cura laboris alat.
Sic ventri seruire negant, se venter inanem
Comperit orat opem, nil dat auara manus.
Ille preces iterat, iterum fugit illa precantem.
In stomachi fundo torpet, abitq; calor,
Vista fame natura fugit, vis arida fauces
Obersat, vt solitum non sinat ire cibum.
Vult epulas dare sera manus, sed corporis egri
Perdita non reparans machina tota perit.
Nemo sibi satis est, eget omnis amicus amico.
Si non vis alijs parcere, parce tibi.
Desimtia & vulpe.

Simia de turpi queritur nate, porigit aurem
Vulpes, nec recipit mente, sed aure preces,
Simia sic fatur, natis vt mihi dedecus ornet,
Sufficeret caudæ pars mihi parua tuæ.
Quid prodest nimia campos insculpere caudæ
Quod mihi prodesse, est tibi pondus iners,
Ille refert nimio damnas de pondere caudam,

FABVLARVM AESOPI.

Est breuis atq; leuis, hæc duo damna queror.
Malo verrat humum, quàm sit tibi causa decoris,
Quàm tangat immundas res bene munda nates,
Id minimum minimo minusq; ditaret egenum,
Quod minimum minimo credis auare minus.
De mercatore & asino.

Dvm fora festinus lucro petit, instat asello
Institor, & pressum pondere fuste premit.
Ille necem sperat, nece promittente quietem,
Sed nece completa viuere poena potest,
Tympana nam facit & cribella pellis aselli.
Hinc lassatur & hinc pulsa tonante manu,
Cui sua vita nocet, caueat sibi rumpere vitam,
Non nece, sed meriti iure quiescit homo.
De ceruo bobus & canibus.

Motus voce canum ceruus fugit, a via siluæ
Deserit, arua tenet, claustra bouina subit.
Bos ait, aut luci tenebras aut equora campi
Tutius intrares, hic piger, inde leuis.
Nunc veniet custos bouum stabuliq; magister.
Si duo vel tantum te videt alter obis,
Cernus ait, mihi vestra necem clementia demat.
Condite me latebris, vt tuuet umbra fugam.
Hunc tumulat foenum, præsepe reuissit arator.
Frondebis & foeno munit, alitq; boues.
Hicredit, & ceruus vitasse pericula gaudet.
Bobus agit grates, ex quibus vnus ait,
Est leue vitare cecum, si venerit argus,

LIBER TERTIVS

Argum si poteris fallere tutus eris.
 Centum fert oculos, cui se debere fatentur
 Et domus & serui totaq; iura loci.
 Res tua te reperit argum, res altera cecum.
 Qui tibi dormitat scit vigilare sibi.
 Hic latet, argus adest. pabulum bobusq; ministrat.
 Plus æquo tenues viderat esse boues.
 Dum munit præsepe cibo, dum fulgurat ira,
 Ausa videre diem cornua longa patent.
 Quid latet hic? quid ait video? sentitq; latentem.
 Et bona fortunæ munera lætus habet.
 Exulis est non esse suum, vigilare potentis,
 Stertere seruorum. velle iuuare pii.
 De iudæo & pincerna regis.
Fert iudæus opes. sed onus fert pectore maius.
 Intus adurit eum cura, laborq; foris.
 Ergo metu damni sibi munere regis amorem
 Firmat, vt accepto pro duce tutus eat.
 Hunc regis pincerna regit, cor eius adurit
 Auri dira sitis, & parat ense scelus.
 Silua patet. subeunt. iudæus in ore sequentis
 Cor notat. i sequar. i prior. ille negat.
 Sed gladium nudans nemo sciet, inquit. obito.
 Ille refert, scelus hoc ista loquetur auis.
 Prosilit ex dumo perdix. hanc indice signans
 Alter ait, scelus hoc ista loquetur auis.
 Et rapit ense caput. & opes metit. & scrobe funus
 Cælat, agit celeres annus in orbe rotas.

FABVLARVM AESOPI.

43
 Perdices domini coenæ pincerna ministrat.
 Ridet. & a risu vix vacat ille suo.
 Rex audire sitit, hic differt dicere causam.
 Est locus, ambo sedent. hic petit. ille refert.
 Rex dolet, & læto mentitur gaudia risu.
 Vocat consilium. consiliumq; sedet,
 Pincernam crucis esse reum sententia damnat.
 Crux perimit meritum iure fauente cruci.
 Vt perimas quemquam, nullum tibi suadeat aurum.
 Nam dæcus & vitam mæsta ruina rapit.
 De ciue & equite.
Cius eques sub rege vigent, hic prælia regis,
 Hic dispensat opes. hic vir. & ille senex.
 Inuidiæ præflata gens innata doloris,
 Flammiis fax iuuenem torret honore senis.
 Regis in aure truces figit de ciue susurros.
 Est tibi non pastor, sed lupus ille senex.
 Ditant furta senem, furtis sua copia creuit.
 Est sua de censu gaza recisa tuo.
 Firmabo mea verba manu. sua furta fateri
 Hunc factam, bello iudice verus ero.
 Cum moueant obiecta senem, plus debilis ætas
 Hunc mouet, & senis crimine visus hebes.
 Parcunt iura seni, si pro sene pugnet amicus,
 Cur sibi nullus honor fœnoris arma præbet.
 Mendicat pugilem, sed abest qui pugnet amicus,
 Nanq; fugit viso turbine falsus amor.
 Dum fortuna tonat fugitiuos terret amicos.

LIBER TERTIVS

Et quis amet, quis non, sola procella docet.
 Coena trahit ciuem, differt nox vna duellum.
 Sollicitat mentem iusta querela senis.
 Quos meritis emi multos mihi fecit amicos
 Longa dies, cunctos abstulit hora breuis.
 De tot amicorum populo non restitit vnus.
 Quamq; dedi multis nemo repensat opem.
 Rebar pace frui, mea paci congruit ætas.
 Sed mea turbauit gaudia liuor edax,
 Hosti multa meo palmam pepigere tepesco.
 Ille calet, careo viribus, ille viget.
 Arma parum noui, se totum præbuit armis.
 Est mihi visus hebes, visus acutus et.
 Nihil mihi spondet opem, nisi iustæ gratia causæ.
 De fragili quæritur præside causa potens.
 Corporis eclipsim timer alti copia cordis.
 Nam fragili peccat mens animosa manu.
 Si turpes nitidæ mendax infamia vitæ
 Infigit maculas, quid nituisse inuat?
 Desperat, lugetq; senex, hunc lenit arator,
 Qui senis arua nouat annua luera ferens.
 Me stimulat pietas pro te proferre duellum.
 Est mihi pro domino dextra parata meo.
 Ecce dies oritur, locus est tempusq; duelli.
 Stant pugiles, ineunt prælia mente manu.
 Est equiti foedum q; stet, q; pugnet arator.
 Sæq; putat victum, ni cito vincat eum.
 De se nihil retinet virtus oblita futuri.

FABVLARVM AESOPI.

Dextraq; corporeas prodiga fundit opes.
 Ictus ipse suos steriles expandit in vsus,
 Et feriens hostem se magis hoste ferit.
 Sed proprie virtutis opes abscondit arator,
 Dum locus expensæ detur & hora suæ.
 Aut metu fallit, aut armis temperat ictus.
 Præciditq; minas frontis vtrumq; tubar.
 Dormitans vigilat, & cessans cogitat ictus.
 Et metuens audet dextra, notatq; locum.
 Hæc mora non artis ratio, sed culpa timoris
 Creditur arte fruens esse videtur iners.
 Gaudet eques vicisse putans, spernitq; bubulcum.
 Sudoremq; suum tergit ab ore suo.
 Ecce moram nescit equitem speculata morantem
 Et cubiti modum rustica claua terit.
 Huius plaga loci totius corporis aufert
 Robur, cedit eques, sæq; cadente sedet.
 O noua simplicitas, sedet ipse, vocatq; sedentem.
 Et nisi surgat eques, surgere velle negat.
 Surge bubulcus ait, cui miles surgere nolo.
 Alter ait, sedeas, meq; sedere licet.
 Turba stupet, præfectus adest, equitq; moranti
 Imperat vt surgat, aut superatus eat.
 Hæret eques, perfectus ait, te vicit arator.
 Pugna cadit, regi panditur ordo rei.
 Rex ait, incisum nolo præfecte duellum,
 Dedecus explanet iste vel ipse suum.
 Pugna redit, milesq; sedet, velut ante sedebat.

LIBER FLORETI.

Surge bubulcus ait, non volo dixit eques.
Cultor ait, dum stare negas, ego stare negabo.
Surgere si tentes, surgere promptus ero.
Ambo sedent, ridet populus, præsesq; bubulco
Intonat, aut pugna, vel fuge, tempus abit.
Cultor ait, surgat, cadet si surgere velit.
Percute præses ait, percute surget eques.
Te decet aut illum victi sibi ponere nomen.
Hoc mihi non ponam nomen arator ait.
Surge, surge miser, nam turpe ferire sedentem
Est mihi, sicq; tibi turpe sedendo mori.
Sic ait, & timido vultu rogat ille furentem
Parce precor, vincor, supplico victor abi.
Læta nouat fortuna senem, senis vnicus hæres
Scribitur, & dignas intrat arator opes.
Ius superat vires, fors aspera monstrat amicum
Plus confert odio gratta, fraude fides.
Fine fruor versu gemino, quid cogitet omnis
Fabula declarat, datq; quid intus habet.

Fabularum AEsopi finis.

INCIPIT LIBER FLORETI.

Omne floret? incipit liber ad bona cept?
Sæper erit tutus eius documenta secutus.
Hic liber extract? de plurib? est vocitat?
Recte floretus, quia flos est inde recept?
Et breuiter text? flagrat virtute repletus.
Collegi flores non omnes sed meliores,
Quos in virgultis vidi domini bene cultis,

FLORETVS.

Qui non marcescunt seruando dandoq; crescunt,
Ergo dilecte valeas sic viuere recte.
Multis proficere, domino semper placere,
Suscipe corde bono hos flores quos tibi dono.
Tollent languores, tribuent tibi semper honores,
Si bene dulciores florum retines & odores.
Symmo cultore florum clemente datore
Dogma sacre fidei ponit prius ordo libelli.
Postea precepta ponuntur parte secunda.
Tertia pars vere monstrat peccata cauere.
Inde docet quarta pars ecclesie sacramenta.
Virtutes quinta mores notat & documenta.
Concludit sexta de morte suaq; sequela.

Cap, primum de fide catholica.

Redere debemus qui christi nomen habemus
Doctrinam christi, quia nemo cæcus placet isti.
Nec poteris fieri saluus, nec sanctus haberi,
Dixit enim christus ad cælum mox rediturus,
Qui baptizatus fuerit valet esse beatus.
Si bene crediderit, alter sine fine peribit,
Ergo constanter credas & indubitanter,
Quæ docet ecclesia romana petra solidata.

Rticuli fidei bis sunt corde tenendi.
Quos christi focit docuerunt pneumate pleni.
Credo deum patrem petrus inquit cuncta creantem.
Andreas dixit, ego credo deum fore christum.
Conceptum & natum iacobus passumq; iohannes.
Intra philippus fregit, tomasc; reuixit.

LIBER

Scandit bartholomæus, veniet censere matthæus,
 Pneuma minor iacobus, simon peccata remittit.
 Restituit iudas carnem, vitamq; mathias.
 Sed tamen hos aliqui sic distinxere magistri.
 Spectant ad hominem septem, totidemq; ad deitatem.
 Sed mihi augetur fidei sic, nec remouetur.
 Vnum crede deum personis dic fore trinum.
 Sunt pater & natus & pneuma sanctum deus vnus
 Cuncta creans, peccata leuans, ac præmia donans.
 Conceptus, natus, cruce mortuus, infera fregit,
 Surrexit, scandit, cunctos censere redibit
 Hęc est catholica sincera fides & vnica.
 A christo lata per discipulos publicata.
 Signis firmata, diuina lege probata.
 Solus adorandus deus est, sanctusq; rogandus.
 Latria debetur domino quia sumus habetur.
 Nullus adorare sic debet siue rogare
 Effigiem fictam, sed significata per ipsam.
 Vera fides saluat quem vita decens bene firmat.
 Namq; fides ficta sine factis mortua dicta
 Non prodest, sed obest si possit agens bona prodest.
 Omne malum vita, bona fac, sic est bona vita.
 Sic bene credendo saluaberis & faciendo.
 Cur videas ista quæ sunt infra tibi scripta.
AD mala vitandum necnon bona continuadū.
 Sūt data præcepta quę cōmoda sūt & honesta.
 Primo naturæ lex vult sic viuere pure.
 Non facias aliis, quæ fieri tibi non vis,

FLORETVS.

46

Postea lex moysi data vult subscripta teneri.
 Sperne deos plures, non per deum male iures.
 Sabbata sanctifices, venerare tuosq; parentes.
 Non interficias, non meechus corpore fias.
 Non facias furtum, non testeris quoq; falsum.
 Non cupias sponsam, nec rem quæ scis alienam.
 Sic quoq; tus scriptū phibet mala, mādāt honestū,
 Ius mandat cuiq; q; viuat semper honeste,
 Vt nullum lædat, cunctis sua iurāq; reddat.
 Inde iesus cuncta præcepta reduxit ad ista,
 Dilige corde deum toto super omnia verum.
 Dilige quemcunq; sicut te diligis ipse.
 Istis complete pendent lex atq; prophætæ.
 Sic non offendas deum, fratrem neq; lædas.
 Semper gaudebit domini qui iussa tenebit.
 Sed male peccabit, qui iussa dei violabit.
 Non sit peccatum, nisi per iussum violatum.
 De peccatis in generali.
OMnia delicta triplici sunt nomine dicta,
 Originale, mortale, & veniale.
 Estq; peccatum nobis ab origine natum.
 Est graue mortale, leuius fertur ventale.
 Cum baptizamur ab origine purificamur.
 Necnon peccato quocunq; sit ante patrato.
 Et cum peccamus grauius post nos maculamur.
 Cum peccantis in his fertur cuiusq; voluntas.
 Quod tenet in se quid aliquid immoderatum.
 Sicut nec domini nec fratris oppugnet amor.

LIBER

Tale suo genere peccatum fit veniale,
 Ut sermo vacuus, vel risus immoderatus.
 Si tamen ordinetur ab hoc mortale sequatur.
 Hoc mortale facit intentio praua volentis.
 Ut cum quis ridet ad adulterium faciendum
 Aut in contemptum domini consentit in istis.
 Discernens ratio mortale fit inde patenter.
 Sed quando velle peccantis fertur in illud,
 Quod domini de se vel fratris repugnat amori.
 Peccatum graue mortaleque dicitur esse.
 Sicut homicidium, blasphemia schismaque, furtum,
 Si tamen hoc sistat sine consensu rationis,
 Quae meditans dominum cordis reprimat cito motum
 Cum non sit plenus actus, tunc sit veniale.

De septem peccatis mortalibus.

NE careas vita, septem mortalia vita
 Maxima peccata quae sunt sic iure vocata
 Nam moriens vitio mortali perditur vno.
 Quoduis mortale vitium fit perniciosum.
 Nam mentem maculat, & sacro flamine priuat.
 Offendit dominum, spernendo vulnera ipsam
 Aufert splendorem domini, nec non & amorem.
 Debilitat mentem caecam faciens & egentem.
 Ad nihilatque bona quae sunt in crimine lata.
 Mortificat merita quae contulerat bona vita.
 Interimens animam damnat finaliter ipsam,
 Efficit ingrati vitam tollitque beatam.
 Aeternam poenam dat, perpetuamque catenam.

FLORETUS.

Sunt tumor, accidia, gula, luxuries, simul ira,
 Lior, auaritia, septem mortalia dira.
 Nunc videas horum plures species vitiorum.
 Ut melius vere valeas peccata cauere.

De peccato superbiae.

TV non sis tumidus verbis nec corde superbus,
 Ne sis elatus factis sibi fore gratus.
 Cum bona quis credit ex se meritis vel habere.
 Vel falso tribuit sibi, quo se credit egere,
 Aut alios spernit plus credens saepe valere.
 Quattuor his rebus quis dicitur esse superbus.
 Spernit obedire tumidus, vult obuius ire.
 Vult apparere melior, male cepta tenere.
 Cunctis praefere se vult, sua magna referre.
 Nunquam rancores dimittit, & ambit honores.
 Nulla modesta pati vult, gestus scit variare.
 Quantuncumque bonus fuerit effendo superbus
 Totum deprauat, te sola superbia damnat.
 Sis simplex, humilis, ne damneris quasi vilis.
 Nam deus exaltat humiles, tumidos pede calcat.

De peccato accidia & eius speciebus.

Accidiam linquae quae dat mala taedia vitae.
 Segnitatem fugias, nunquam piger ad bona fias.
 Si bona tristis odis, diuina vel ipsa relinquis
 Tedens & negligens quae consummare teneris,
 Vel contristeris cum nolens haec opereris,
 Aut nimium tristis propter quoniam mala sitis.
 Quattuor his dictis sic accidiosus haberis,

G

LIBER

Ocia qui sequitur, sine crimine vix reperitur.
 Ocia deuita, si vis bona sit tibi vita,
 Sæpe libens ora, faciendo sancta labora.
 Pigris dum possunt operari tempora defunt.

De peccato gulae.

Pone gulae frenum, tibi vel dabit ipsa venenum
 Est sibi damnosus in multis quisq; gulosus
 Nam nimis expendit, citius mala quam bona prædit.
 Qui nimium comedit, bibit ardentem studiose.
 Præpropere lente, fertur peccare gulose.
 Crapula vitetur, ne corpus mensq; grauetur.
 Nausea non detur, vt morbus non generetur.
 Mens non grauetur, ne vita tibi breuietur
 Vt tempestatem fugias vel magis ebrietatem
 Mens alienatur vino, corpus vitatur,
 Sensus turbatur, secretum notificatur.
 Lingua nimis satur, vino verbum variatur.
 Vultus foedatur, rixæ frequens generatur.
 Vis enervatur, vino sapiens hebetatur,
 Ac diffamatur, nec non & luxuriatur,
 Stulte letatur, & ni pigeat, reprobatur.
 Prodigæ frenetur gula, sobrietas dominetur,
 Ni compescatur gula, corpus mensq; grauatur.

De peccato luxuriæ.

Luxuriam fugias castus sine crimine fias.
 Nil domino gratum fit luxuria maculatam.
 Luxuria peccat quisquis consentit in actum.
 Vel cum delectat, consentit, agendoq; factum.

FLORETUS.

Actus carnalis semper est perniciosus,
 Demptis coniugibus, quibus est consensus honestus.
 Luxuriæ species dicuntur scilicet hæc sex.
 Inter non nuptos proprie fornix fore fertur.
 Stuprum causatur, cum virgo nolens violatur,
 Coniugis alterius violator fertur adulter.
 Cum sibi cognatis incestus vel mortali.
 Raptus cum rapitur, ac opprimitur violenter.
 Contra naturam peccat sodomita nephandus.
 Effuge luxuriam, quæ tollit nempe sophiam,
 Mortificans animam lædit cum corpore famam
 Exæcat mentem, turbat valde rationem.
 Subuertit sensum, consumit tempora, censum.
 Offendit dominum, fert hostes, tollit amicum.
 Vires debilitat, corpus macerat, bona vitat.
 Vocem pelorat, & vitam semper minorat.
 Lites adducit, & plurima scandala ducit.
 Dona dei tollit, & fortia corda remollit.
 Subtenebrat visum, tandem tollit paradysum.
 Dæmonibus subdit, in inferno deniq; trudit.
 Sis semper castus, fugiens verbula, actus,
 Ocia, vina, dapes, loca prompta caueas quasi labes,
 De peccato iræ.

Ira cor accendit, & proutin ad mala reddit.
 Cur bene frenetur, rationi ne dominetur.
 Ira furens animo de verbis exit in actum.
 Sic triplici numero magnum facit ira reatum.
 Ira cæcatur mens, sensus præcipitatur,

LIBER

Cor turbatur, & corpus damnificatur.
 Senfus fuscatur, iustus quandoq; grauatur.
 Pax eneruatur, discordia progeneratur.
 Lingua venenatur, nec non mors anticipatur.
 Non odias aliquem, sed potius eum tibi placa.
 Quisquis odit fratrem, censetur ob hoc homicida.
 Multa facit dira, si non compefcitur ira,
 Cur quasi deliram patientia temperet iram.

De peccato inuidiæ.

Inuidiam fugito, bona fratris amare velito.
 Nam liuor siccum corpus facit, & cor iniquum.
 Inuidus est tristis aliquorum cum bona cernit.
 Gaudet de damnis, bona non noceant sibi quamuis.
 Aemulus impugnat verum, de fratre susurrat,
 Detrahit, accusat, aliosq; iuuare recusat.
 Propter liuorem fraternum frangit amorem.
 Lumine cæcatur, de re mundana maculatur.
 Languet, marcescit homo inuidus atq; senescit.
 Corpore marcescit cernens q; res mea crescit.
 Effugeliuorem zelando fratris honorem.
 Qui bona fratris amat, semet virtutibus ornat.

De peccato auariciæ.

Cum sis præclarus, non sis cupidus nec auarus.
 Vix nulli charus cupidus, cunctis fit amarus.
 Qui capit aut retinet iniuste res alienas,
 Aut peramans gazas domini præponit amori,
 Qui satis est diues, cupit aut plus non satiatus.
 Et qui pauperibus donare superflua non vult,

FLORETVS.

49
 Omnes præfati merito censentur auari.
 Furtum, rapinam, foenus fraudem, symoniam,
 Causat auaricia, ludum, periuria, bella.
 Omnes thesauri nunquam satiant cor auari.
 Et plus ardescit ambitio quando senescit,
 Quanto plus crescit census, plus inde famescit.
 Gazas querendo labor est, & timor in retinendo.
 Ipsas perdendo dolor est, labor cupiendo.
 Nunquam stat clarus, nec tutus diues auarus.
 Raptorem, furem plerunq; fore credit egenum.
 Semper egenus eris, si plus semper tibi queris.
 Cum contentus eris, diues tunc efficeris.
 Gazas lucrando, non sis cupidus nec amando.
 Nec male seruando, sed sis largus bene dando.

De peccato in spiritum sanctum,

Qui peccat nimium præsumens de pietate,
 Vel qui desperat, de diuina bonitate,
 Aut induratus non cessat ab impietate,
 Et qui fratris odit virtutes improbitate,
 Impugnans verum certus sine commoditate,
 Qui non sine piget de culparum gratitate,
 Contra pneuma sacrum peccat spreta deitate.
 Quæ primæ quinque culpæ vix sunt releuatae.
 Sexta caret venia, quia corrui immediate.

De quibusdam documentis, contra peccata.

Stringe tuam linguam, ne mentē reddat iniquā,
 Lingua cito lædit, & læsio raro recedit.
 Qui male non loquitur, magna virtute potitur.

G iii

LIBER

Linguam frenare plus est quam castra domare.
 Non sis verbosus, tactator, litigiosus.
 Nunquam sis censor, temerarius, aut reprehensor.
 Non sis defensor peccatorum siue recensor.
 Non sis detractor, nec rumorum nouus autor.
 Blandus adulator non sis, nec conuictator,
 Nec discordator fratrum, nec improperator.
 Nec blasphemator, irrisor siue minator.
 Non accusabis false, nec murmur amabis.
 Non diffamabis alios, nec vituperabis,
 Si diffamari non vis vel vituperari.
 Non sis scurrilis, rebellis siue bilinguis.
 Nunquam promittas nisi promissum dare credas,
 Non alitis pandas secretum, nec male dicas,
 Nunquam sis mendax, nec vaniloquens, neque fallax,
 Noli iurare, nisi sit res debita, quare,
 Debet & hoc esse verum, licitumque necesse.
 Ergo sic frena linguam rationis habena,
 Nec te confundat, si verba superflua fundat:

De peccato veniali.

Dicitur a venia veniale cito sibi danda.
 Multis namque modis dominus veniale remittit.
 Infra contenta deuote sacra recepta,
 Si tibi mortale non est, delent veniale.
 Confiteor, tundo, respergor, conteror, oro,
 Vngor, ieiuno, patior, conuerto, remitto,
 Signor, edo, dono, deleo sic veniale.
 Quamuis expectat homini veniale fateri,

FLORETUS.

Vt tamen faciat hoc non dico quenquam teneri,
 Nisi quando dubitat illud graue forsan haberi.
 Vel si non habeat grauis decet ista referri,
 Vt ius perficiat mandans quemcumque fateri.

De excommunicatione.

TAnquam peccata semper caueas anathema.
 Nam grauis est poena, quamuis sit pro medicina.
 Haec patitur damna qui magis fert anathema.
 Hic non eligitur, nec eligit, & prohibetur
 Ecclesiae porta, communio, sic sacramenta.
 Traditus est satanae, praecibus caret ecclesiaeque.
 Ac sibi legitimus prohibetur quilibet actus.
 Nunquam participes his quos anathema cohercet
 Qualicumque modo, nisi casu iure remisso.
 Nam secus est iure restrictus clauis minore,
 Quae solum pellit a sacris percipiendis.
 Casus excepti super hoc sunt iure reperti.
 Coniunx, & nati famuli qui debita querunt,
 Ignorans super his, & dicens vtile mentis,
 Et qui vitare nequit hos, aut urgente necesse.
 Participant iure strictis anathemate tute.
 Sunt interdita, suspensio nempe cauenda.
 Quamuis sint poenae leuiore tamen sunt metuende.

De hominis hostibus.

TRiplex est hostis hominis, demon, caro, mundus.
 Non faueas istis, vt sis a crimine mundus.
 Demon agit superbum, mundus cupidum, caro foedum.
 Cur cum tenteris caueas ne decipiaris.

G. iiii

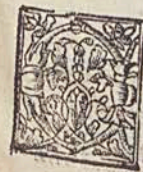
LIBER

Mundum spernendo vinces, & carnem reprimendo.
 Prosterne satanam seruando fidem bene sanam,
 Tentat astute ne cures viuere iuste
 Vt male delinquas, neq; peccata relin quas.
 Cur te prudenter serua, meditando frequenter
 Quia damnatus eris, si mortali morieris.
 Vt mala deuites aliquid fac, oca vites.
 Nunc age. nunc ora. nunc lege, nulla vaga sit hora.
 Obsta principis, quia tunc cito mergitur hostis.
 Quando nimis crescit tentatio raro quiescit.
 Cerne deum, qui te semper speculatur vbiq;
 Qui mala vix celat, sed punit, & ipse reuelat,
 Nil est tam tectum, quin sit quandoq; repertum.
 Postea confusus reus est sepe reclusus.
 Inspice quanta bona dominus tribuit tibi dona.
 Precipue mortem domini respice bene fortem.
 Ne sis ingratus sibi committendo reatus.
 Cum male delinquis iterum christum crucifigis,
 Inspice sanctorum, nec non exempla eorum.
 Gloria pro meritis iustis, mala dantur iniquis.
 Inspicias animam sic christi morte redemptam,
 Ac tibi commissam, cur crimine destruis ipsam?
 Prospice foetorem culpæ, poenæq; pudorem.
 Longa datur pæna, sed delectatio curta,
 Cerne quot & quanta peccatum det tibi damna,
 Nulla queunt tamen te lædere crimina quantum,
 Cerne diem mortis quæ pulsat ad ostia fortis.
 Quot quanti subito moriuntur sæpe memento,

FLORFTVS.

Scis q; obibis homo, nescis vbi. quomodo. quando.
 Pensa iudicium quo nil remanebit inultum.
 Cerne graues poenas barathri fortesq; catenas.
 Cerne domum coeli ne perdas turbine teli.
 Lauda tu dominum, ne perdas eius amorem.
 Sacrae scripturae studium quoq; sit tibi cura.
 Sic mala vitabis, mentemq; tuam satiabis.
 Sanctos sectare, prauos noli sociare.
 Sensus frenare satagas, carnemq; domare.
 Vinum sumendo sis sobrius & comedendo,
 Et loca prompta malis fuge, ne sis pernicialis,
 Nam locus errare promptus facit & fatuare.
 Hæc bene seruando christum cum matre rogando,
 Crimina vitabis, hostesq; tuos superabis.
 Nemo tamen credat quod eum tentatio lædat.
 Si non consentit animo, quia tunc bene sentit.
 Debilis est hostis, quia nullum ni velit vrit,
 Non est peccatum nisi per velle patratum.
 Velle nequit cogi, quàmuis queat ad mala pungi.
 Non excusatur ideo quis cum superatur.
 Ergo tuum velle compescens crimina pelle,
 Vt careas poena læteris in æde serena.
 Te bene conante domino simul auxiliante.

¶ Cap. iiii. de septē sacramētis.

Contra peccata deus instituit sacramenta.
 Perq; delentur cōmissa, futura cauentur.
 Gratia confertur, & sic bona vita refertur,
 Percipe mente pia septem fidei sacramēta,

LIBER

Nam male delinquit, qui non digne sacra sumit.

Baptizor, firmor, pœniteor, cibor, vngor,

De sacra-
mentis ec-
clesie. Ordine promoueor, gratis cum coniuge iungor.

Ordo, thorus, velle sumuntur, quinque necesse.

Ordinat & firmat pœsul. dat quinque sacerdos.

Ordo, baptismus, firmatio non iterantur.

Cætera sumpta semel sacramenta valent iterari.

De baptismo.

Est aqua materia baptismi, verbaque forma.

Ac baptizantis intentio debet adesse.

Baptismi fructus est plena remissio culpæ.

Gratia confertur, & pœna remittitur omnis.

De confirmatione.

Pœsul, fons, chrisma, firmant intentio verba.

Gratia donatur, constans ad bella paratur.

Qui tenet in fonte, vel vinctum chrisinate fronte.

Efficitur talis pater eius spiritualis.

De pœnitentia & eius speciebus.

Contra peccatum graue post baptismum patratum

Extitit inuentum sacre pœne sacramentum.

Conteror in corde. mala confiteor simul ore.

Emendans opere deus indulget sibi vere.

Pœnitet, atque dolet, & crimina dicere spondet.

Vultque satisfacere contritus, iniqua cauere.

Crimina cõmemora, tua collige, flebilis ora.

De cõfessore eligēdo, & de cõditionib⁹ cõfessoris.

Elige prudentem te soluere iure potentem.

Crimina diminuit confessio. cuncta reuela

FLORETUS.

Vni presbytero, nullum graue sponte facendo.

Integra, festina, simplex, confessio fida.

Vera, libens, clara, discreta, frequens, sit amara,

Accusans propria, parens, humilis, & rubicunda.

De modo confitendi, & circumstantiis
aggravantibus peccatum.

VT remiscaris hoc ordine confitearis.

Dic de criminibus mortalibus & speciebus.

Dic de mandatis domini per te violatis.

De male pœceptis dic etiam sacramentis.

Dic si contempsisti virtutes vel caruisti.

De septem factis pietatis dic male factis.

Dic sensus quinque, nec cætera membra relinque.

Dic bene quæcunque mala feceris ac vbiunque.

In factis, dictis, consensu siue relictis,

Quæ non dixisti dudum, dic si recidisti

In graue peccatum per te dudum recitatum.

Res circumstantes dicas peccata grauantes,

Saltem mutantes crimenque nouum generantes.

Ista grauant vitium, dignus, status, & reciduum.

Conditio, numerus, locus, ordo, scientia, tempus,

Copia, causa, mora, modus, ætas, lucta pusilla.

De conditionibus boni confessoris.

Confessor blandus, verax, prudēs, pius, æquus,

Hortatur, quærit, terret, punit, mala soluit.

Postea sit tacitus, vt cælet crimen aliis.

De modo iniungēdi pœnitētiæ.

Contra peccata detur contraria pœna.

LIBER

Supplicet elatus. maceretur luxuriosus.
 Propria det cupidus, ieiunet saepe gulosus.
 Inuidus os tondat. iratus corde remittat.
 Audiat officia peregrinans accidiosus.
 Cuius restituat si possit pernitiosus,
 Reddere si nequeat saltem sit prompta voluntas.
 De illis qui tenentur ad restitutionem.
Fur, vsuratur, symon, vrens, quoque raptor.
 Iuris deceptor, alienorumque repertor,
 Rector dilapidans. quoduis damnus male donans.
 Reddere si quid habent, vel amore dei dare debent.
 Iuxta consilium confessorum sapientum,
 Mandans, consilians, foctans, adiutor, adulans,
 Celans, participans, defendens, atque receptans.
 Quilibet & fautor reddat, nisi reddiderit actor.
 De casibus remittendis ad superiorem.
His quibus est poena solennis praecipienda.
 Crimine pro magno toti velle publicato.
 Qui facit incestum, deflorans, aut sodomita.
 Patrum percussor, sacrilegus aut homicida.
 Et voti fractor, periurus, sortilegusque
 Pontificem querant, nec non qui miserit ignem.
 Quilibet arctatus anathemate siue ligatus.
 Per papam feriens clericum, falsarius, vrens,
 Et qui sunt ausi missas celebrare ligati.
 Symon si fuerit, nec fallit regula talis,
 Clericus ex culpa confectus anormalis acta.
 Ignem succensus ad dandum damna perurens.

FLORETUS.

53
 Debent pontifici communi iure remitti,
 Ut dictos soluat: ad maiorem ve remittat.
 Quomodo confessio est iteranda.
Si fuerit ignarus confessor, vel sine posse,
 Siue fatens tacuit aliquod mortale scienter,
 Aut anathema tacens, sic solui iure nequibit.
 Oblitus poenae non factae iam sibi iussae.
 Est dudum facta confessio sic iteranda.
 Quomodo poenitentia iniuncta
 non est dimittenda sed facienda.
Postea fac digne poenam patiendo benigne.
 Nam male delinquit qui poenam sponte relinquit,
 Nemo satisfacere poterit de crimine vere,
 Stans in mortali peccato tunc aliquali.
 Iussa tamen poena (quamuis non sit bene plena)
 Non est linquenda pro crimine, sed facienda.
 Nam faciens iussum referes per hoc tibi fructum.
 Omne malum punit deus, omne bonum quoque reddit.
 Ad quid valent opera facta in peccato mortali.
Omnia quae fiunt in mortali bona profunt.
 Nam mundi bona dant, & demonis arma refrenant
 Mentis illustrant citius, tormenta minorant.
 Ad maiora bona donant usum facienda.
 Non tamen aeternam possunt acquirere vitam.
 Nec cum purgantur homines haec viuificantur
 Sed bona quae fiunt post mortificata reuiuunt.
 De sacramento altaris.
In coena summum deus instituit sacramentum

LIBER

Sub panis specte, cum discipulis tribuit se,
Ac specie vini, dicens hoc dicite cuncti.
Missa celebratur vt mors christi recolatur.
Vt deus oretur speciebus & veneretur.
Et confortemur, & pane sacro factemur.

Quid significant ornamenta ecclesie.

DAnt ornamenta tibi presbyter hæc documenta.
Signat subtunica q̄ mens debet fore munda,
Desuper astrictus spem de superis dat amictus.
Vult candor tunice spondeas te viuere caste.
Signat cinctura, tibi q̄ non sit vaga cura.
Per manipulum leue contemnentur mala vitæ.
Stola notat semper christo viuere decenter
Stringens cuncta foris notat infula foedus amoris.

Quid significat altare & ea quæ supra ponuntur.

Designat signum crucis ara, calixq̄ sepulchrum.
Sed panis carnem christi, vinumq̄ cruorem,
Sudorem dat aqua, sudaria linea palla.

Verba liber scriptus quæ protulit in cruce christus.

De forma & materia missæ.

IN missa forma sunt verba tesu benedicta.
Panis materia cum vino vitis & vnda.
Candida triticea non magna leuisq̄ rotunda.
Expers fermenti non mixta sit hostia christi.
Presbyter hæc facrat, intentio si tamen extat.

Oratio dum leuatur corpus christi.

Sacra videns ora genibus flexis & adora.
Dicens deuote hos versus quos doceo te.

FLORETVS.

Salue saluator mundi, rex atq̄ creator,
Qui deus es & homo, natus de virginis aluo,
Te deus exoro supplex, & pronus adoro,
Vt mihi condones, & coeli gaudia dones.
Necnon defunctis viuus fidis quoq̄ cunctis.

Oratio dicenda dum leuatur eius sanguis.

OSanguis christi qui fusus amore fuisti
Contra luxuriam, contra gulam, contra tram,
Contra superbiam, contra quoq̄ accidiam,
Contra superbiam, contraq̄ auariciam
Humani generis, nobis precor auxiliariis.
Dele peccata, da nobis regna beata.

Quomodo quislibet debet recipere corp⁹ xp̄i.

Quisquis dei sumens corpus, sit ei bene credens,
Orans, deuotus, ieiunus, crimine lotus.
Sitq̄ timoratus, non vlla clauē ligatus.

Præsumptus percipere poterit cogente necesse.

Corpore percepto te custodire memento.

Nequaquam sancto pellas quid de sacramento.

Redde deo grates, orans tibi det bonitates.

Ne sis ingratus caueas quoscunq̄ reatus.

De extrema vnctione, quomodo debet fieri, & vbi & ad quid valet.

Presbytero debet infirmus adultus inungi.
In septem membris, oleo cruce quoq̄ verbis,
Vngitur infirmus, vt maior gratia detur,
Sit leuior morbus, & poena minor toleretur
De septem ordinibus.

LIBER

O Rdo septenus est claro munere plenus,
Tres sunt maiores, sed bis duo sunt minores,
Ianitor est primus, lector vult esse secundus,
Exorcista subit, hinc acolitus sibi nubit.
Subleuita subest, lenitã q; sacror hoc est,
Septimo collatus est ordo presbyteratus.
Gratia cum posse datur, imprimitur q; character.
De horis dicendis & a quibus.
Q uilibet istorum qui fit susceptor eorum
Ad sacra promotus, debet nec non titulatus
Horas quotidie septenas dicere rite.
Ad quid dicuntur horę, & quid significant.
V T collaudetur christus, & mors memoretur.
Nocte iesus captus, damnatur iudice prima.
Ducitur in terna, sexta crucifigitur hora.
Mortuus est nona, fuit lancea vespere fixa.
Conditur extrema, cur septem dicimus horas.
Quomodo horę debent dici.
C Lericę pausando dic horas non properando,
Dicas attente, dic totum supplice mente.
Dic iuxta morem, primo dicas q; priorem.
Cunq; deo loqueris orans, non ergo vageris.
Syncopa vitetur, versus non anticipetur
Donec finitus omnino sit bene primus
In templo vanum fuge cantum, dilige planum.
Non clames tantum q; cogaris linqere cantum,
De sacramento matrimonii, &
vbi statutum fuit, & ad quid.

FLORETUS.

C onugium primo statuit deus in paradiso.
Associans hominem quos fecerat & mulierem,
Ad prolem dandum legaliter atq; fouendum.
Fit quoq; pro culpa luxus carnis fugienda.
Conugii bona sunt proles, fides, sacramentum.
Hęc tria nubentes debent seruare fideles,
Vt prolem generent, semper q; fidem sibi seruent.
Vt conseruentur semper simul atq; iuuentur.
Quot requiruntur ad coniu-
giũ, & de impedimentis ipsũ.
F It quoq; conugium consensu, sed decet ipsum
Consensum signis ostendi siue loquels.
Quando tractatur conugium, tunc videatur
Antequam factum sit, si pateat impedimentum.
Nam male peccarent si contra ius sociarent.
Error conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, sic forte coire nequibis.
Hęc faciendã vetant, connubia facta retractant.
De tempore prohiben-
te conugium.
S Ex feriã vetitum prohibent, sed non ea soluunt.
Aduentus differt sponfos, foelix quoq; confert.
Septuagesima negat, paschæ lux noua relaxat.
Letania vetat, sed trinum numen adiuuat.
C apitulum primum de vir-
tutibus, & primo in generali.

H

LIBER

Riminibus lotis de mente tuaq; remotis.
Inferre virtutibus semē, quę sint tibi scutū.
Nequando viuas in peccatum reciduas.
Sitq; tibi lumē, quod possis cernere numē.

De tribus virtutibus theologarū
libus, & quattuor cardinalibus,

Septem virtutes habeas, aduersa refutes,
Esto fide firmus, spe rectus, amore ligatus.
Prudens, & iustus, animo fortis, moderatus.

De donis spiritus sancti,

Donis impleri procura flammis almi.
Esto timens, pius, atq; sciens, factis bene consul.
Hinc intellectus sapientia dona dei sunt.

Octo beatitudines.

Sis bene dotatus, vt sis in fine beatus.
Sis pauper, mitis, flens, ius sitiens, miserator,
Mundus, pacificus, sic vult mundi ipse creator.
Per septem merita dantur tot præmia magna.
Pauper enim regnat, mitis possessor abundat.
Flens consolatur, iustum sitiens satiatur.
Fit pietasq; piis, dominum mundusq; videbit.
Est quoq; pacificus domini proles & amicus.

De fide & circa quę consistit.

Vera fides credit, quę non videt, his & obedit.
De qua præscripsi, cur hic non plus tibi scripsi.

De spe & effectibus eius.

Aeternam spectat vitam spes, & meritis stat
In domino fixa, secus est præsumptio dicta.

FLORETVS.

Spēnit terrēna spes, cœli sperat amœna,
Aegris solamen, tribulatis dat reuelamen.
Non in diuitiis propriis speres vel amicis.
In domino spera qui donat gaudia vera.
Qui vult prodesse speranti, nescit abesse.
Debet quisq; fore cum spe, simul atq; timore;
Vt non diffidat peccans, nimum neq; fidat.
De charitate, & primo in generali.
Charus amor dictus est vere maxima virtus.
Qua sit homo gratus dño, tādēq; beatus.
Constat amans plenus virtutibus alter egenus.
Nullus habet florem meriti, nisi propter amorem.
A quo incipit, & quō diligēdus est qsq; idifferēter.
Ordo seruetur vt primo deus perametur.
Postea dilige te super omnia, sed magis hūc te,
Proximus est hinc plus peramandus iustus amicus.
Postea vult dominus vt ametur inimicus.
In quantum bonus est & homo, sed non vt iniquus.
Post corpus proprium perametur & hinc alienum.
Dilige sic homines, vt eorum crimina vites.
Ac odias culpas hominum, non qui facit ipsas.
De prudentia, & circa quę consistit.
Presens in rebus transactis solertia neccit.
Constat in insidiis prudentia vera cauendis,
Ac disponendis sapienter rebus agendis.
Præsens dispone, transactum mente repone.
Prospice ventura, sic est prudens tua cura.
Cum quid vis agere debes primo bene videre.

H ii

LIBER

An tibi conueniat, liceat, simul vtile fiat.
Omnia prudenter fac, finem cerne frequenter.
Et primo metue quæ possunt inde venire.

De iusticia, & impediētibus ipsam.

Esto vir iustus cunctis reddendo suum ius.

Redde creatori ius maiorisq; minor.

Serua dulcorem iuris moderando rigorem.

Sæuit iusticia nisi sit pietas sibi iuncta.

Vt bene procedas non verba nimis cito credas.

Te prius informa, ne lædas quem sine norma.

Qui subito credit alios, & se male lædit.

Qui cito procedit, a iusto sæpe recedit.

Turbant sæpe metus, odium, dilectio munitis,

Iudicium rectum, cur est vtrunq; cauendum.

Non licet iniustam te causam inducere iustam.

Ducas prudenter seruando iura decenter.

De animi fortitudine.

Fortis sis animo semper peccata cauendo.

Sis constans fortis, cum tentat malus hostis.

Tempore si mæsto vexaris, fortior esto,

Nam post aduersa dominus bona dat vice versa,

Vt non deficias, constans in turbine fias.

Tunc debes esse magis fortis, quando necesse.

Semper magnanimus aduersis fortior est plus.

De modestia vel temperantia.

Vt domino gratus viuas esto moderatus.

Non vult sobrietas rationis frangere metas.

Quanto plus poteris, in cunctis te modereris.

FLORETVS.

Vincere cor propriū plus est quā vincere mundū.

Temperet excessus qui non vult esse repressus.

Semper adest vitium, si non sit temperamentum.

Quanto maior eris, moderatior esse teneris.

Nam cito stultus eris, ni velle tuum modereris.

De timore & circa quæ consistit.

Pre cunctis timeas dominum, simul & reuerere

Nisi deum timeas, opus est te cuncta timere,

Si dominum metuis, contraria nulla timebis.

Si quis amet dominum, semper reueretur ipsum.

Humano more non est amor absq; timore.

Non sibi seruili sed amicabili & reuerenti.

Non timeas hominem, nec mundum te tribulantem.

Sed dominum metue, qui regnat semper vbicq;.

Qui valet in patria te ponere, siue gehenna.

Si christum metuis, semper peccare cauebis.

Si metuis dominum, tibi donabit paradysum.

De pietate & misericordia.

Si vis gaudere, semper miseris miserere.

Si pius es miseris, pietate dei poteris,

Vtilis est pietas, plusquam terrena potestas.

Nemo potestate saluatur, sed pietate.

De operibus misericordiae corporalibus.

Septem corporea fac pauperibus pia facta.

Pasce famelcentes, pota nimis sitientes.

Induæ nudatos, redimas de carcere captos,

Aegros conforta, peregrinos collige porta.

Defunctos sepelli, sic fumes gaudia cœli.

LIBER

De operibus misericordie spiritualibus.

Septem fac opera, pia spiritualia dicta.
Corrige peccantes, ac instrue pauca scientes.
Consule non doctis, exora pro tribulatis.
Conforta maestos, porta patiens onerosos.
Offensas sponte ledenti, corde remitte.

De elemosyna quibus prodest, & quando debet fieri.

Si tibi sit multum, studeas dare multa frequenter.
Si tibi sit modicum, da iuxta posse libenter.
Si non sufficiat dare, sit tibi prompta voluntas.
Si dare non poteris, saltem pro velle mereris.
Tempus confirmat, elemosyna foedera firmat.
Christo conciliat, dantes a crimine seruat.
Crimina mortificat, redimit, poenamque relaxat.
Gratos conseruat, miseros semperque visitat.
Omnia multiplicat bona, pro donantibus orat.
Demonis expugnat fraudes, a morte saluat.
Prodest defunctis purgantem carcere vinculis.
Hic cui das munus, sit vel videatur egenus.
Res quam das propria sit, christus sit tibi causa.
Da bona dum tua sunt, quia nunc data plus tibi profunt.
Quam si praebes, cum non retinere valeres.
Erras si speres, quod plus te diligat haeres.
Sub terra positum, quam tu te diligis ipsum.

De scientia, & ignorantia.

Multi multa sciunt, & se bene scire relinquunt.
Temet cognosce, dominum cognoscere posce.
Tu melior fieres, si te profus bene scires,

FLORETVS.

Quam si negligeres, te caetera corde teneres.
Discere ne cesses, si doctor maximus esses.
Nam per doctrinam, poteris vitare ruinam.
Non curans scire, merito quod scire tenetur.
Si super hoc erret, non excusatus habetur.
Praecipue regere, qui debet sibi docere,
Est quasi vile pecus ignorans, & quasi caecus.
Caecus ducens caecum facit, ipsum sternere secum.

De consilio, & experientia.

Omnia consilia tua, sint in numine fixa.
Non te praecipitas si consilio domini stas.
Consilio tracta maturo propria facta,
Nam cito peccabis, quando nimis accelerabis,
Consule maiores, prudentes & meliores,
Vt non deficias, nec damnosus tibi fias.
Consilium verum docet, experientia rerum.
Amplior in senibus, est experientia sensus.
Si defendendo causam sumas vel agendo,
Hoc fac consulte, nec consumas bona stulte.

De intellectu.

Tunc intellectus hominis constat bene rectus,
Cum super omne deum timet, ac intelligit ipsum.
Ac recte credit, & iussibus eius obedit.
Cur intellectum teneas, in numine fixum,
Saepet roges dominum, qui confert hoc tibi donum.
Hunc non abscondas in terra, sed bene condas,
Vt tibi donatum, reddas domino geminatum.
Si collauderis a christo, non reproberis.

H iiii

LIBER

De sapientia,

Est immortalis, sapientia spiritualis,
Quamuis mundana, fertur sapientia vana,
Christum diligere, super omnia crimina flere,
Mente deum gerere, peccata futura cauere,
Mundum despiciere, coelestia corde tenere.
Singula sic sapere sicut sunt, sic & habere,
Hæc est sincera, mentis sapientia vera.
Exoptat supera, mentis sapientia vera.
Dei scelerata, mundum contemnit & æra.
Optima discernit a prauis. crimina cernit.
Omnia vult agere consulte, recta tenere.

De paupertate.

Paupertas grata, virtus est magnificata
Cui sunt collata, cœlorum regna beata.
Pauperies læta, stat multa laude repleta.
Cor leuat ad christum, quia mundum non amat istum
Spernit terrena, paradisi sperat ancena
Paruo contenta, patiens non est violenta.
Quamuis inducta male sit, stat libera tuta.
De modico læte, viuit sine lite quiete.
Vix aliquem lædit, humilem mentem quoq; reddit.
Carnem compescit, quia non bene pasta macrescit.
Munere ditatur, diuino sine beatur.
Est humilistalis pauper, & fit spiritualis.
Nam non inflatur, quare super astra leuatur.

De humilitate.

Sis humilis mente, verbis, factis, retineus te.

FLORFTVS.

Sis humilis gestu, semper meditando quis es tu.
Nullum contempnas, sed te, mundum quoq; spernas.
Sperneq; te sperni, noli laudatus haberi,
His gradibus quinq;, referes humilis bona vitæ.
Quanto dignior es, humilis potius fore debes.
Qui non est humilis, confundetur quasi vilis
Cerne quid es, quid eris, humilis sic efficeris,
Vile cadaver eris, hoc ergo frequens mediteris.
Subdi maiori decet, æquariq; minori.
Sic humiles grati, christo sunt associati.

De mititate, & mansuetudine.

Sis animo mitis, vt odorem des quasi vitis,
Esto mansuetus, & simplex, atq; quietus.
Hæc faciunt hominem, domino similem q; placentem
Non reddas prauis malefacta, sed esto suavis.
Hoc tibi dat meritum. deus autem punit iniquum
Cum magis es dignus, debes magis esse benignus.
Nanq; sit indignus, domini pietate malignus,

De malorum contritione.

Si vis saluari, debes primo lachrymari.
Qui bene plorabit, deus ipsum lætificabit.
Flere pro peccatis, & pro miseris tribulatis.
Pro desiderio paradisi, flere memento.
Si non des lachrymas, ipsas optando gemiscas,
Cum de corde venit, dominum mox lachryma lenit.
Mentem lætificant lachrymæ, peccamina purgant.
Et christum placant. paradisi gaudia donant.

De virginitate & castitate.

LIBER

Sis mundo corde, verbis, factis sine sordé,
 Ut dominum vere possis, super astra videre.
 Mundicie vitam virgo tenet, & benedictam,
 Dicitur angelicus merito vir virgo pudicus.
 Virginitas flores virtutum fert, & odores.
 Humanos mores transcendit, & auget honores.
 Propter maiores mundanos, spernit amores.
 Si virgo non sis, castus tamen esse teneris.
 Cuiuscunq; status quisq; debet fore castus.
 Si non sit castus nemo poterit fore saluus.
 Non sunt scedati, sed mundi corde beati.

De pace.

Esto pacificus, & pacis semper amicus.
 Cum cunctis pacem coneris habere tenacem.
 Christus pacificus dixit sermone beatos.
 Nascens portauit pacem, moriens reparauit.
 Surgens induxit pacem, testando reliquit,
 Conferua triplicem christo fratri tibi pacem.
 Ecclesiam placa, suffragia sint sacramenta.
 Hostes pacifica, sed prudenter, iniqua.
 Pax confert lætam vitam, mentemq; quietam.
 Sedat rancores, fouet & augmentat honores.

De patientia.

Vir patiens esto, nunquam sis corde molesto.
 Nemo sui dominus fertur patiens nisi verus.
 Serua prudenter animam viuens patienter.
 Nam flos cunctorum fertur patientia morum.
 Fer mala cum pausa, nemo patitur sine causa.

FLORETVS.

60
 Quamuis hic multa patiat, homo sine culpa.
 Hic homo torquetur, vt sic patiendo probetur,
 Ut mens purgetur, & præmia multa lucretur.
 Ne sublimetur, vt christo gloria detur,
 Ut præseruetur, ne perpetuo crucietur,
 Ut mala prudenter tua portes & patienter.
 Inspice maiores aliorum sæpe dolores.

De obedientia.

Debet obedire domino quicumq; subire
 Vult regnum cœli, parendo corde fidelit.
 Qui non parebit, cœlesti sede carebit.
 Qui bene parebit, paradisi munus habebit.
 Ut nequeas lædi, matori semper obedi.
 Ni tibi constaret, q; non licitis oneraret.
 Non est illicitum, iustum maioris agendum.
 Est domino semper parendum cuncta regenti.
 Plusquam prælato non iustum præcipienti.

De contemplatione, & vita actiua.

Contemplare bona celi, poscens tibi dona.
 Iugiter æterna conferri, sede superna,
 Ut sic terrena spernas pro luce serena.
 Dicitur actiua bona vita, bonum faciendo.
 Contemplatiua, melior fit excelsa petendo.
 Martha bonam partem sumpsit domino famulando.
 Magdalena tamen meliorem fert speculando.
 Cur speculatiuus in domino sis, vt bene viuas.
 Sancta gerens opera, sic fumes gaudia vera.

De oratione.

LIBER

Sedulus exora, deum reuerenter adora.
Vt sibi nunc gratum, faciat te postq; beatum.
 Sæpe deum placat oratio, cor bene mundat.
 Hostes exuperat, cœlos penetrando subintrat.
 Christo præsentat, que posces sedulus optat.
 Auxilium præstat, his quos tribulatio vexat.
 Nos deus orare, iussit simul & vigilare.
 Discipulis formam dans, orandi quoq; normam.
 Quæ breuis est, digna tenet in se cuncta petenda.
 Septem petitiones orationis dominicæ.
Opater in cœlis regnans, te posco fidelis,
 Nomen primo tuum, sit semper sanctificatum.
 Adueniat regnum cœleste tuum benedictum.
 Velle tuum terris, fiat per nos, & in altis.
 Da panem nostrum, nunc nobis cotidianum.
 Et parceas nobis mala, sicut nos inimicis.
 Et sitentemur, non permittas superemur.
 Sed nos a cunctis, defende malis & iniquis.
 De conditionibus orationis.
Sit deuota, gemens oratio, sit pia, feruens.
 Pura sit, assidua, discreta, sit operosa.
 Iusta sit ac humilis, attenda, sitq; fidelis.
 De ieiunio, & quomodo debet fieri, & de p̄cepto.
Abstineas seruans ieiunia, nulla relaxans,
 Quæ iubet ecclesia seruari, scilicet.
 Vult christus natus, ascensio, spiritus almus.
 Sumpta dei genitrix, ieiunando vult venerari.
 Ante diem festi, nec non apostolus omnis.

FLORETUS.

Exceptis iacobo, philippo, sicq; iohanne.
 Cum quadragesima, iunguntur tempora quarta,
 Et quæ pontifices, in sede sua statuere.
 Quomodo debet fieri ieiunium,
 & de consequentibus ad ipsum.
Cum ieiunabis, horam non anticipabis.
 Crimina vitabis, epulis te non onerabis.
 Pauperibusq; dabis, domitium laudando rogabis.
 Carnem castigant ieiunia, crimina vitant.
 Ad dominum mentem eleuant, faciuntq; placentem.
 Donant virtutes & præmia dantq; salutes.
 De verecundia,
Esto verecundus, si vis fore crimine mundus.
 Erubeas fari res turpes, ac operari.
 Custos virtutum pudor est, contra mala scutum.
 Virtutum florem perdis, perdendo ruborem.
 Non tamen erubeas, tantum q; commoda linquas
 Quæ debent fieri, seu crimina cuncta fateri.
 Nam hic rubor stultus crimen est, non bona virtus.
 Sæpe rubor generat scabiem, quia nescius extat.
 De veritate,
Sis verax opere, sis corde verus & ore.
 Verax laudatur, sed mendax vituperatur,
 Verus doctrinæ, iusticia, quoq; vita.
 Hoc semper teneas, nec propter scandala linquas.
 Nunquam mentiri debes, nec falsa tueri.
 Vt mala vitentur aliquando vera tacentur.
 Sed cum iurabis, q; quicquid scis referabis.

LIBER

Verum non cales vnquam, nec mala reueles.

De moderatione linguæ.

Non sis infestus, in cunctis esto modestus.
Optima res modus est, nã semper ad oia pdest.

Noli laxare linguam, quoniam reuocare

Non poteris verbum quod dices forsan acerbum.

Coram quo dicas, quid, quomodo, quando requiras.

Dicas dicenda docte, sileas retinenda.

Modice responde, pulchre taceas verecunde.

Vt sic placetur quando te maior habetur.

Cum de maiore loqueris, sis cautus in ore,

Vtere sermone moderato cum ratione.

Qui sput ad cœlum sputum fœdat sibi vultum.

De fidelitate.

Si vis in cœlis fore gaudens, esto fidelis.

Cunctis præfertur vir qui legalis habetur.

Legalis domino sis semper ipsum amando.

Ac sibi parendo, nec non ipsum reuerendo.

Et dispensando domini bona multiplicando.

Legalis probior non est, nec nomine maior.

Tanquam perfectus legalis, stat bene rectus.

Non vult fraudare quemquam, nec damnificare.

De ingratitude.

Non sis ingratus domino si vis fore gratus.

Redde vices danti, plus qui dat cuncta toianti.

Sumens donatum debes te reddere gratum.

Grates reddendo verbis, factis recolendo.

Dicitur ingratus benefactori male gratus.

FLORETVS.

Oblitiscendo non reddendo ve nocendo.

De solutione debitorum.

Debita solue cito, ne damnum detur amico.

Si cito non soluis, te ipsum crimine voluis.

Soluere si tardas, fieri tibi grata retardas.

De discretione.

Virtutum nutrix discretio dicitur esse,

Insuper est nutrix, quare non debet abesse.

Eto discretus, rerum libamine fretus.

Non bene discernes nisi te ratione gubernes.

Omnia discerne, que sunt bona vel mala cerne.

Elige quæ bona sunt, sed respue quæ nimis obsunt.

Sis circumspectus, vt nunquam sis male rectus.

Et sint directa per te, quæ sunt male recta.

De prudentia.

Prouideas cura vigilantia sæpe futura.

Non nocet cura, quæ sunt caueas noctura.

Ac bona procura, non spectans tempora dura.

Ne tibi quid desit, prouiso prouida præsit.

Qui de venturis non prouidet, erit inermis.

Non confundetur qui præmunitus habetur.

Nescit prodesse, qui nescit prouidus esse.

Prouidus est plenus, improuidus extat egenus.

De largitate.

Sis largus & parcus, non vastator nec auarus,

Stat medio virtus, extrema tenet loca virtus.

Prodigus est dando nimium, cupidus retinendo.

Largus dans danda, parcus retinens retinenda.

62

LIBER

Prodigus in vanis consumit, cur fit inanis,
 Qui sua consumit, eget, & post vndiq; sumit.
 Prodigus est prauus, sed peior fertur avarus,
 Nam semper obest altis, nunquam sibi prodest.
Quilibet excessus malus est cur sit bene pressus.
 Tu medium retine, modus est seruandus vbiq;
 Serua mensuram semper multum valituram.
 Da cito gaudenter, gratis, iuste, sapienter.
 Nam dona decorant hæc & meritum meliorant.
 De prædicatione, & conditionibus prædicatorum.
VT valeas esse doctor bonus, ista necesse.
 Sunt tibi præcipue quæ debes corde tenere.
 Sit tibi vita decens, bona lingua, scientia prudens,
 Conueniensq; modus, intentio sit tibi christus,
 De his quæ prædicanda sunt & quomodo.
Commoda dic verba, sint sacra lege probata,
 Sic vt ab errore doctor caueasq; pudore.
 Sancta fides, culpa, virtus, & gloria plena.
 Hæc sunt præcipue per te sermone probanda.
 Sermo tuus gratus, sit verax & præmeditatus.
 Clare prolatus, feruens, bonus & moderatus.
 Vtilis, ornatus, sit congruus atq; probatus.
 Non tamen elatus sit, nec nimium phaleratus.
 Semper sermones fac iuxta conditiones
 Illorum qui sunt præsentis, nam mage profunt.
 Verba dei recita, documentis facta merita,
 Prodest doctior, ita si constet ei bona vita.
 De correctione.

FLORETUS.

Fratrem corripere peccantem quisq; tenetur
 Vt careat scelere, nisi quando per ista timetur
 Deterior fieri, vel non correctus haberi.
 Vel si speretur q; proximus inde grauetur.
 Aut si tardetur, quia nondum tempus habetur.
 In simili peccans publice superis prohibetur.
 Vt bene corrigere valeas te corrige vere,
 Vt sic correctus possis reprehendere rectus.
 Qui non corrigitur aliorum facta videndo,
 Corrigitur vel legitur aliorum malefacta sequendo.
 Prauos corrigere virtus est maxima vere.
 Iusti vexantur nisi prauis corripiantur.
 De somno & vigilia.

Prudenter vigila, ne fallat mors neq; culpa.
 Sunt promissa bona vigilantibus atq; corona.
 Se bene ditabit meritis, bene qui vigilabit.
 Sunt dormitantes reprobati, non vigilantes.
 Christus ad orandum monuit nos, & ad vigilandum,
 Vt cum tentemur, in nullo decipiamur.
 Nam veniat absq; mora, mors qua non creditur hora.
 Debes vitare nimium sero vigilare.
 Nam vigilare nimis sero, nocet quando fit ignis.
 Nempe sitim generat, in verbis tempora vastat.
 Corpus sæpe grauat, animam quandoq; molestat.
 Surgere mane vetat, & crastina facta retardat.
 Multa mala quæ facit nimius somnus.
Noli dormire nimis, aut pausando pigrire.
 Somnus enim nimius, est valde sæpe nociuus.

LIBER

Cor enim reddit pigrescens, rheumata nutrit.
Vulnerat & mentem, sic oia vana sequentem,
Tempus perdendo, & vitis alimenta gerendo.
Dat lasciuire carnem faciendo perire.

Quomodo se debet homo regere dum in-
trat lectū, & quid dicere debet dū se leuat.

CVm vis dormire debet crux sancta preire.
Te sic commendes, domino reuerenter & ores.
Me tibi commendo semper deus alme, petendo
Vt me pausantem conserues, & vigilantem.
Me tibi virgo pia, genitrix commendo maria.
Tu mihi saluatric, sis semper & auxiliatrix.
Angele qui meus es, custos pietate superna,
Me tibi commissum serua, defende guberna.
Sis mihi tutela michael raphaelq; medela.
Et gabriel fortis, sis contra pericula mortis.
Hac eadem facies de somno quando resurges.

De constantia.

SI vis regnare, studeas bona continuare.
Fac bona continue, poteris sic viuere tute.
Omnes virtutes currunt quarendo salutes.
Continuans cursum scandit constantia sursum.
Incipiunt multi, non perficiunt bona stulti.
Stultus mutatur, vt luna cito variatur.
Quolibet a vento agitur sicut arundo,
Sed prudens constat, vt sol sua lumina prestat.
Quod bene coepisti comple, nam premia donat
Christus vincenti, finis non pugna coronat.

FLORETVS.

De custodia quinque sensuum.

GVstus, odoratus, auditus, visio, tactus.
Per te claudantur, ne sordes ingrediantur.
De visu.

Noli respicere, quae possunt visa nocere.
Auertas visum tibi, ne tollat paradisum.
Intrat mors animas per visus saepe fenestras.
Cor clausis portis euitat vulnera mortis.

De auditu.

A verbis vanis, mendacibus, atq; prophantis.
Aures auertas, & ipsas ad commoda vertas.
Audi sermones, missas, horas, rationes,
Sic te dispones ad rectas conditiones.

De odoratu.

Non sit odoratus, vnquam tuus immoderatus.
Christus odor tibi sit, cū plusquam caetera p'sit.

De gustu.

Stringe tuum gustum, qui vult cōsumere multū,
Plurima gustare vult, ventrem saepe grauare,
Si gustum sequeris, nunquam bene proficeris.
Si tibi credideris, non sobrius efficeris.

De tactu.

Sic compece manus, ne tactus sit tibi vanus.
Tangens immūda, manus ex hinc est male mūda.
Vt vites poenas, res non tangas alienas.
Non aliquid tangas, male pro quo postea plangas.

De incessu.

Sic pedes cohibe, ne vadant ad mala prompte.

LIBER

Non ad rixandum vadas, nec damnificandum.
 Non ad credendum res vanas, nec recipiendum.
 Ad dominum gressus dispone, tuosq; regressus.
 Et quę de facili, nequeunt assuetā relinquit.
 Non sumas vsum, qui gignere possit abussum.

De honestate vitę.

Sit tua mens munda, semper meditatio sancta
 Actio sit iusta, nec non intentio recta.
 Comoda sint verba, sit conuersatio grata.
 Sit placidus gestus, gressus maturus, honestus.
 Congrua sit vestis, sociis sociabis honestis.
 Compositos mores, habeas laudabiliores.
 Quomodo trahendum est, bo-
 num exemplum ab omnibus.

Inspice maiores, mediocres atq; minores.
 Collige sic flores, virtutum commodiores.
 Cum quibus orneris, salueris, & auxilieris,
 Sis bene morosus, & ad impia facta morosus.

De modo viuendi,
& conuersandi.

Sis bene discretus, inter conuiuia lætus,
 Ac parce comede, mage parce pocula sume.
 Ac parce loquere, socios large reuerere.
 Non sis ad risum pronus nisi sit tibi visum
 Quod bene conueniat, & honeste tunc tibi fiat.
 Illum homo deridet, qui multum vel cito ridet.
 Non discurrendo, procedas vel saliendo.
 Non vadas nocte, vel saltem eas bene docte.

FLORETVS.

Si possis tende, sociatus bene honeste.
 Signa mali fugias, ne suspectus tibi fias.
 A praua specie debet, se quisq; cauere,
 Non habeas socios stultos, sed dogmate fultos.
 Cum sanctis habita, quę sunt puerilia vita.
 Elige doctorem, qui te faciat meliorem.
 Elige consortem, qui sanctam det tibi sortem.
 Qui bene vult agere, vel vilia facta cauere,
 Prauorum fugere, debet consortia vere.
 Si sanctos sequeris, sanctus sic efficieris.
 Sed peruerteris, si peruersos comiteris.
 Pomum corruptum, cito corrumpit sibi iunctum.
 Omnia contacta, denigrat pix calefacta.
 Sic maculat cunctos prauis socios sibi iunctos.

De ludis cauendis.

Non ad taxillos ludas, nam ius vetat illos.
 Ludi vitentur, ne plurima damna sequentur.
 Ludens disperdit res, famam, tempora perdit.
 Fraudem comittit, mendacia, scandala nutrit.
 Se male ditare cupit, ac alios spoliare,
 Clamat, blasphematur, trascitur, & male damnatur.
 Infer litigia perituria, verbaq; furta.
 Ecclesiam spernit, nocet huic qui ludere cernit.
 Languet, macrescit, dolet, amittendo calefcit.
 Perdens insanit, molestando corpus inanit.
 Quamuis lætetur, modicum si forte lucretur.
 In hoc non ditatur, iniuste si teneatur.

De fama.

Quo fugiēda sunt
 mala con-
 sortia.

LIBER

Vir bone semper ama, q̄ sit tibi splendida fama.
 Nomen habere bonū, fertur domini fore donū
 Quisq; habens vitam, non debet spernere famam.
 Sancta tibi vita prodest, alius tua fama.
 Si propriam famam fieri vis semper honestam,
 Crimina deuita, nam famam dat bona vita.
 Nec dum per crimen, posses amittere nomen.
 Sed mala per signa, fiet tua vita maligna.
 De dispositione domus.

NE perdas subito, domui disponere cito.
 Sic tua dispone, fac omnia cum ratione.
 Sic vt portare, valeas sumptus moderare,
 Qui nimis expendit, alienum postea prendit.
 Vt bene sufficias, seruare statum sapienter.
 Sumptus non facias, nisi iuxta posse libenter.
 Ne plures teneas famulos inconuenienter.
 In vitis caueas vastare, quid insipienter.
 Sed tibi prouideas, de rebus sufficienter.
 In cunctis habeas mensuram conuenienter.
 Discrete videas, quæ sunt facienda frequenter.
 Et sic disponas, prout expedit ipsa decenter.
 Quotidie multa nobis nascuntur agenda.
 Cum sunt iam nata, velocius expedienda.
 Aut aliter plura remanebunt perficienda,
 Cum tibi sit cura, patrare negocia plura.
 In primo cura, cuius mora plus nocitura.
 Capitulum vltimum, de
 morte & eius sequela.

FLORETVS.

Ordet mors cūcta, quæ nascū sine cūcta,
 Quæ prius vnita, soluit feriendo sagitta.
 Nemo vitare mortem valet, aut superare.
 Nā clausis portis, intrat loca singula fortis
 Nocte die cuiq; mors insidiatur vbiq;
 Sæpe necat subito, multos gladio bis acuto.
 Quamuis incipias, bonus in medio quoq; fias
 Si bene non finis, malus hic fert ad mala finis,
 Cur bene credendo peragens bona: praua cauendo,
 Ne sis damnatus, sis semper obedire paratus.
 Vitare coneris bene, nam bene sic morieris.
 Vix bene viuentem, vidi prauè morientem.
 Non est mors subita, quam conscia bona vita.
 Defunctos opera sociant, non arua nec era,
 Sis animo fortis, instanti turbine mortis.
 Sis bene contritus, confessus, menteq; punctus.
 Corpore munitus christi, membrisque perunctus.
 Cunctis ignosce, ventam tribui tibi posce.
 Mundum postponas, nec amicos corde reponas,
 Summa tibi cura sit, q̄ mens sit bene pura.
 Christum laudare satagas, vt sæpe rogare.
 Vt tibi condonet tua crimina, teq; coronet.
 Subde voluntati domini, te corde libenti.
 Est virtus facere gratum, facienda necesse.
 Tunc bene nitaris, vt deuote mortaris,
 Tanquam catholicus, & christi verus amicus.
 In domino spera fidens, in virgine vera.
 Omnia deuote, velit intercedere pro te.

LIBER

Mortem commemores christi, cum iugiter ores,
 Te cruce signando, veramq; fidem recitando,
 Commendans animam domino, qui condidit ipsam.
 Sed ne sis victus, caueas tunc demontis ictus,
 Nam tunc conatur plus dæmon & insidiatur,
 Ut desperare faciat, quem vult cruciare.
 Sed sibi non credas, nec ab his quæ dico recedas.
 Nunquam desperes de diuina pietate.
 Nec propria speres, fieri saluus probitate.
 Te potius firmes, saluatoris bonitate,
 Qui bene contritos, sperantes in deitate.
 Saluat clementer, miseranti fertilitate.
 Quantuncunq; malus fueris, poteris fore saluus.
 Si bene contereris in fine libensq; fateris,
 Si nequeas ore, tunc saltem corde fateri,
 Pectus tundendo, signumq; crucis faciendo,
 In cruce pendentem latronem post morientem
 Christus saluauit, quia compatiendo rogauit.
 Ergo fide firma te christi nomine firma,
 Qui nunquam spernit quos contritos bene cernit.
 De pœnis inferni.

Post mortem pœna sequitur vel gloria plena,
 Pœna tamen purgans est vna, altera damnans.
 Mortali vicio moriens mors traditur orcho.
 Semper passurus pœnas, nunquam rediturus.
 Nam non sunt digni residentes morte maligni
 Quod sint saluati, quia sunt valde maculati,
 Quamuis spectati spreuerunt esse beati.

*En la muerte esta el des canso
 si las obras fueren buenas
 y si no do bladas penas*

FLORETUS.

Cur sunt damnati iuste, semper cruciati,
 Et velut ingrati nunquam sunt indeleuati.
 Vermes cum tenebris, & verbera frigus & ignis,
 Dæmonis aspectus, scelerum confusio luctus.
 Fœtor, serpentes, langor, sine fine vrentes
 Prauos torquebunt, semperq; quiete carebunt.
 Esurient, sitient, deformes corpore fient.
 In terræ centro percussi turbine tetro.
 Non est orandum pro damnatis neq; dandum.
 Nam supportari non possunt neq; iuuari.

De pœnis purgatorii.

Qui sine mortali moritur tamen in veniali
 Vel non dum plena facta de crimine pœna.
 Carcere seruatur, in quo grauius cruciatur.
 Donec purgatus, scandit super astra beatus.
 Hos supportare nos possumus atq; iuuare,
 Ut cito purgentur, ac inde cito releuentur.
 Profunt defunctis, purganti carcere punctis.
 Missa, preces, dona, profunt, ieiunia prona.
 Ac per eos facta propere legata soluta.

De gaudiis paradisi.

Qui mūdus moritur penitus, mox pace petitur
 Gaudens in domino cum sanctis in paradiso.
 Non decet orare pro sanctis, immo rogare.
 Debemus canere, nec non ipsos celebrare.

De cœlorum numero.

Deni sunt cœli referandi corde fideli.
 Luna stat in primo, stat mercuriusq; secundo.

LIBER

Ac ventis in terno, sol vult lucere quarto.
Mars nitet in quinto, sed iuppiter ordine sexto,
Saturno coelo septeno sistitur alto.
O octavo coelo stellas tibi esse reuelo.
Stat crystallinum super istos luceferenum.
Fulget in empireo summo paradisi olimpo,
In quo sunt iuncta sine defectu bona cuncta.
Hic deitas trina regnat super omnia digna.
Astat regina sibi mater virgo benigna.
Inde hierarchia triplici sunt agmina nona.
Dat cherubin seraphinque choros distincto summa.
In medio dominans princeps simul atque potestas.
Hinc virtutes sistunt, archangelus angelus atque.
His homines grati reuerenter sunt associati
Iuxta pro merita praesente data sibi vita,
Secum laudantes dominum semper specularantes.
Cernit amatque deum sanctus. fruitur, tenet ipsum.
Sic gaudet, psallit, laudat, sine fine quiescit.
Diues honoratus, tutus, liber, & sociatus.
Clarus, subtilis, agilis, non possibilis fit.
O quam ditati sunt coeli sede beati.
Semper honorati summe sunt glorificati.
Ergo mundanis rebus spretis quasi vanis.
Caetera poscamus, & sursum cor teneamus,
Ut deus a poenis protectos atque catenis
Post mundi cursum faciat nos scandere sursum.
Ut (velut optamus) ibi eum semper videamus.
Qui dat cuncta bona, det nobis haec pia dona.

QUINQUE CLAVIVM SAPIENTIAE.

Iste liber scriptus Floretus nomine dictus.
Per me collectus sit per te saepe relectus,
Ac intellectus, ac firmo corde receptus.
Factis productis, & sic pariet tibi fructus.
Cum quibus hic gratus fies, & sine fine beatus,
Christo clemente florum culto fauente.
Laus tibi sit christe bone simul sine fine.
Quo duce floretum scripsi bonitate repletum.
Te rogo des flores nobis fructus & odores.
Sic que per mores summos habeamus honores.

Finis.

INCIPITUR LIBER PRIMVS,

quinque clauium sapientiae.

Tilis est rudibus praesentis cura libelli.
Et facilem pueris praebet in arte viam.
Lactis & istar hēt qđ mātis ab vberē fuga
Infās, qui nondū mādere dura pōt. (git
Hęc rudīū mētes doctrīna repēte subibit.

Vt facili saliant ad potiora gradu.
Huc properare rudes cupitis qui dona sophiae,
Et dominum praecibus sollicitate piis.
Non (nisi dante deo) sapientia datur vlla.
Et sine quo nullus rite peritus erit.
Omnis namque salus, omnis sapientia ab illo est,
Qui pater est rerum, conditor & dominus.
Principium leuetur magnis in rebus habere.
Quisque potest, sed non sic sibi finis erit.

LIBER

Ne cito quæ cupiunt deseruisse velint,
 Non datur extemplo bona post primordia merces
 Congrua, sed rectus præmia finis habet.
 Qui cupit ergo decus cuiuslibet artis habere,
 Inchoet, & bonum finem tendat ad usq;
 Ut non ergo putes doceat q̄ vana libellus,
 Hoc (vt scire poteris) commoditatis habet.
 Hic & discipuli per congrua verba mouentur,
 Hic quoq; quid doceat quisq; magister erit.
 Donec discipuli vult quisq; sumere formam.
 Quid sibi conueniat præmonet liber iste.
 Iura magistris cupiunt qui recte tenere.
 Hic quid eos doceat rite libellus habet.
VT tradunt veteres sapientia quinq; seratur
 Clauibus, sic statuit omnipotentis opus.
 At quoniam christus sapientia patris habetur,
 Hanc ipsam velut est, ducere nemo potest,
 Hanc igitur volumus mundano iure notare,
 Discere quam studiis labores omnis homo.
 Quæ possessores reddit quandoq; superbos,
 Sapientis & veram diseruisse facit.
 Sed tamen ista dei dat multis cognitionem,
 Et facit vt recolent, atq; sequantur eum.
 Ista monet mundi contemnere sæpe ruinas,
 Vnde fit vt multos linquere vana iuuet.
 Philosophiam (quamuis errasse probentur)
 Mundum cum pompis deseruisse patet.
 Istius ergo donum si vult accidere quisquam,

FLORETUS.

Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima sapientiæ clauis est, legendi assiduitas.
ERgo qui prima vult ostia pandere clauis,
 Hic legat assidue, & viuere nolit iners.
 Et sua non vanis amittat tempora ludis.
 Ne coeptum studium sic cito despiciat.
 Absq; labore graui, vix munera magna dabuntur.
 Gratiores est plenus vtilitate labor,
 Clauditur omnino sibi ianua prima sophiæ
 Cui custodia lectio fatis non fuerit.
 Sed datur accessus facilis cui tempore in omni,
 Et legisse placet, nec vocasse iuuat.
 Dogmata forte leui capiuntur magna labore,
 Artis & ad summum fat cito currit homo.
 Ast opus magno (fateor tibi vera) labore,
 Si quis nosse cupit littera quid doceat
 Autorum magno simulatum scriptura profundo
 Et pelagi immensi non minus instar habet.
 Tempore non magno tantum nisi scripta leguntur.
 Qualiter ergo breui discere quis poterit.
 Consultat ergo tibi lector res ipsa patenter,
 Cantus vt assidue dogmata sumpta legas.
 Secunda clauis sapientiæ est, memoriæ cõmendatio.
SI cupis ergo aditum clauis referare secunda,
 Protinus ipsorum quæ leges esto memor.
 Lectio crebra valet, quam non obliuio tollit,
 Vt recolas plene, cum tibi præbet opus.
 Proficit ille nunquam, cui semper lecta nouantur,

LIBER

Quod putat aliud esse hoc erit illud idem.
 Est ideo dicens repetantur ut ista frequenter,
 Quae cupias menti, fixa manere tuae.
 Ut cum forte tibi fuerint iam lecta necesse,
 Ipsorum facile, possis adesse memor.
 Cuique dare voluit naturae provida cura,
 Dissimiles vultus, dissimilesque animos.
 Sunt cito qui capiunt doctrinam quamlibet atque,
 Quae memori discunt, omnia corde tenent,
 Sunt qui difficile capiunt, sed dogmata sumpta
 Corde tenent memori quae didicere semel.
 Atque melancholicis cedit vis ista frequenter.
 Unde fit ut tales discere pauca velint.
 Sunt hodie facile qui plurima dogmata discunt,
 Cras memores horum nullus esse valent.
 Quosdam sic hebetes prorsus natura creavit,
 Qui summis studiis discere nulla valent.
 Consultis his ratio quae opus commune frequentant,
 Nec sua tempora propter requiem dent vitis.
 Tertia clavis sapientiae est, honor magistri,
 Si praecceptoris referas studiosus honorem.
 Tunc reuoluta tibi tertia clavis erit.
 Quisque vicem domini retinet de iure magister,
 Dignus honore quisque ob hoc magister erit,
 Discipulus chironiserat cum magnus achilles
 Plus etiam domino saepe timebat eum.
 Plato etiam Socrati dignum ferebat honorem,
 Philosophus summus quamuis & ipse foret.

QUINQUE CLAVIVM SAPIENTIAE.

70
 Magnus Alexander, qui toto regnavit in orbe
 Profuit ex cursu quando vidit Socratem.
 Quanto maior eris, si subderis esse magistro,
 Haec tibi vera loquar, quae gloria tibi maior est.
 Nam sunt nonnulli qui delectantur honore,
 Et sibi latus honor numinis instar habent.
 Et siquidem magnum placidum retinere magistrum,
 Ut documenta sibi perstudiosa ferat.
 Est enim expertum, quae si contraria menti
 Dogmata det doctor, vix haec discere quis poterit.
 Ergo discipuli laetum servare magistrum
 Perfudeant, ut sic dogmata grata ferant,
 Pertimeant & venerentur eum, meritumque laboris
 Non retrahant, optat praemia quisque labor,
 Nam qui doctori gratum praetendit honorem,
 Suscipiet & similem quando magister erit.
 Quarta clavis sapientiae est, contemptus divitiarum.
 Clavis quarta monet contemptus divitiarum,
 Quas qui corda tenent vix discere possunt.
 Sperne divitias, moneat cum philosophia
 Ipsas qui sequitur qualiter eius erit.
 Utile sit cunctis cor non apponere gazis.
 Est tamen utilis discere quae cupiunt.
 Divitias nullus sanctus cupit habere terrenas.
 Afflue divitiis, sed non peccabis in ipsis.
 Cor non apponas, psalmus ut ipse docet.
 In se cor opponit qui nihil studiosus exoptat.
 Et praeposit eas omnibus officiis.

LIBER

Qui faciles auditus clauū velit pandere quarta,
 Hæc stabili semper iussa tenore ligat.
 Diuitiæ multis, excæcant corda cupitæ.
 Quisquis eas optat, hic nec honestus erit.
 Nisi sapiens diuina refert in pagina falsum,
 Autorem studiis nec bene proficient.
 Ex his procedunt perisuria, furta, rapina,
 Criminis & multum vilia lucra ferunt.
 Has magis quisq; cupit quanto magis multiplicantur
 Vnde fit vt subeat crimen auaritiæ.
 Quas qui sectatur colit idola, paulus vt inquit.
 Atq; creatorem deserit ille suum.
 Ex quibus ergo tibi tot crimina progrediuntur
 Diuitias lector linquere rude stude.
 Quinta clauis sapientiæ est, frequens interrogatio.
H Aud procul a vero potior quam reliquarum
 Clauis quinta monet nosse velut poteris.
 Hoc est vt quæras quæ sunt ignota frequenter,
 A quocunq; vides posse satisfieri.
 Prudentis mos est varias inquirere causas.
 Vt valeat mentem certificare suam.
 Et quanto potior est tanto prudētior extat.
 A quocunq; valeat discere, si studeat,
 Qui super ambiguis cognoscere certa laborat,
 Laudibus eximius dignus ob hoc habetur.
 Discere si quenquam verecundia forte retardat,
 Improbus, insipiens, & reprobandus adest.
 Opportuna tibi semper prudentia gliscit.

QUINQUE CLAVIVM SAPIENTIAE.

Nanq; solet dubitans quærendo certificari.
 Pandit enim gratis quæstio certa frequens.
 Pythagoram legitimus nemphis petisse poetas.
 Vt quæ nesciret discere posse ab his.
 Hunc philosophum iam græcia tota tenebat.
 Miratur tanto nemphis & ipsa viro.
 Summis gymnasiis academia tota platonis,
 Cognita magnifici patribus orbis erat.
 Hic tamen ægyptum nimium peragrando labōre,
 Venit ad architam qui quoq; magnus erat,
 Lac pueros foueat, forte hos panis adultos
 Vt triplici studio congruat ordoq; triplex.
 Tunc non diffident pueri grauitate laboris.
 Nec doctrina rudi congrua fortis erit,
 Nec leuitas nimia prouectum reddit inertem.
 Cum sibi quæ dantur plena laboris erunt.
 Indiscretus homo merito reprehenditur omnis,
 Qui propriis factis spernet habere modum.
 Omnibus in rebus res est discretio summa
 Et modus in rebus facit esse bonas.
 Nam quæcunq; facis si non discreueris ante
 Ad reprobum finem sepe venire solent.
 Si quondam Tisbe melius discreta fuisset,
 Non denigrasset sanguine poma suo.
 Si genitus Phœbi, Phæton discretior esset.
 Huic fuit exemplo scribendi iussa potestas.
 Sed ditare aliis carmina cura fuit.
 Terpsicore vrania manu venere tenendo.

K

LIBER

Quas erato sequitur musa locunda satis.
 Confedere simul sumpto quoque themate ditant.
 Atque liber dicunt iste secundus erit.

Liber secundus, de quinque moderamina-
 nibus, quae erga discipulos magister de-
 bet habere incipitur feliciter,

Atque hic noster per dogmata certa libellus
 Discipulos docuit congrua iura sequi,
 Ammodo quod deceat reuerendos cura magi
 Imparibus metris, talia nostra refert. (stros
 Nemo tamen speret quod derogat ipsa magistris

Doctrina, tantos intuendo viros.
 At bene quae noscunt ad eorum corda reducit.
 Ut nihil indignum quisque quod obsit amet.
 Lacerare doctores si mihi foret vlla voluntas,
 Percuterem pectus forsitan ipse meum.
 Sed nihil referam veterum, nisi verba virorum
 Quod velut autorem tempora nostra colunt.
 Quod sint doctrinae merito moderamina quinque
 Credo quod in promptu quisque magister habet.
 Primum moderamen est, vitiorum correctio.
Ordine namque prius correctio sit vitiorum.
 Quae iuuenum mentes prorsus ad ima trahunt
 Sicque mouent animos, nisi sit castigata frequenter,
 Ut nihil vel modicum discunt in his residentes.
 Ergo si quis habet socios, quos dilgat ipse,
 A vitis retrahat, vocibus & baculo.

QUINQUE CLAVIVM SAPIENTIAE

Si quem forte nimis correctio digna grauabit.
 Iura magisteri, tu tibi firma tene
 Et si noluerit habere te forte magistrum,
 Ipsum discipulum non fatear tuum.
 Quamuis nobilibus stultis tamen esto superbus.
 Nec melius stultos perdomuisse potes.
 Ibit ad alterius forsitan documenta magistri,
 Sed nisi qualis erit nullus habebit eum.
 Tu probus vitium tibi displicet illud,
 Pro quo te refugit cui vitiosa placent.
 Sed si forte alios socios nanciscitur ipse
 Omnes prorsus eant quibus vitiosa placent.
 Ipse magisteri teneas tibi recte vigorem.
 Esto constans animo ne moueare tuo,
 Comoueas alios, ipse placitura ministros
 Qui se doctrinae supposuere tuae
 Stulta loqui fatuus consuevit, recta peritus.
 Conuenienter eos non tenet vna domus.
 Si vitium semper reprehendis discipulorum
 Primum doctrinae tunc moderamen habebit.

Secundum moderamen est, bonorum morum informatio.

Si cupis iuxta moderamen habere secundum,
 Informes socios moribus ipse bonis.
 Nam bene tunc rectus seruatur in omnibus ordo,
 Ut demptis vitis instituire bonis.
 Dic quid eos doceat, quid competat ut documenta
 Quae dederis nullo praepudiente ferant.
 Ut per honesta sequi totiens quis viderit eos.

K II

LIBER

Dicat qui docet hos iure magister adest.
Semper crescit honor, & gloria celsa magistro
Cuius discipulus dicitur esse bonus.
Moribus prauis si quis fuerit forte repletus,
Ipsius in culpa iure magister erit.
Hic quoque discipulus si fuerit forte superstes,
Vix vnquam poterit immemor esse tui.
Rebus & exemplis (illa informatio vera est)
Instituas socios sapius ipse tuos.
Rebus idem vt te videant exemplar honesti.
Sed quodcumque monens tu videre sequi.
Nam quicumque docet bona, cum male vixerit ipse
Se perimit iaculo reprobis ipse suo.

Tertium moderamen est, magi-
stri temperata correctio.

Non nimium sociis consuescas esse ferus.
Indociles feritas immoderata facit.
Sape iurare solent, si ludicra congrua tangas.
Defessos recreant animos talia verba suos.
Maxima cum fuerit nimium vel lectio fortis.
Lætificent mentes quaecumque feras.
Tullius illud idem, quotiens audior abescit,
Iussit vt orator ludicra ponat ei.
Austerum vitiis semper decet esse magistrum.
Præsertim in scholis cum coire simul.
Sed decet vt gratus sermone notetur,
Pro minimis etiam congrua verba ferens.
Congrua facta loco grauet hunc quaestio nulla

QUINQVE CLAVIVN SAPIENTIAE,

73
Sed sibi grata ferat nouerit vt melius.
Non nimium nugas referat cum quaerit ab ipso.
Talia namque animos, saepe grauare solent.
Non debet doctor sociorum spernere quenquam,
Vnus enim socius doctor esse solet.
Si noscent omnes quantum scit & ipse magister,
Vix cuperent forsan discere dogma suum.
Nec non pro minus solet aptior esse magister.
Pro quibus & reliquis gratia maior erit.
Fama volat, transitque modum quocumque feratur,
Hec cito mortales deprimit atque leuat.
Quicumque ergo sibi famam seruarit honestam
Promeruit decori munera magna suo.
Neglector fame fiet neglector honorum.
Et merito cunctis ille perosus erit,
Quicumque ergo sibi famam gliscit retinere
Omnibus hic studeat, gratus adesse bonis.
Sit cunctis mitis, tractabilis, atque benignus.
Subleuet vt nomen prospera fama suum.
Et si displicet prauis, non sollicitetur,
Quis (nisi sit prauus) nemo placere potest.
Opto placere bonis, prauis odiosus haberi.
Namque solent odio prauos habere bonos.
Quartum moderamen est magistri dis-
cipulos triplex modus docendi.
Nunc superest quarti moderaminis optima cura
Qua sine perfectus nemo magister erit.
Congrua personis studeat conferre quibusque.

K III

LIBER

Nec superexcedat iura magisteris.
 Instar habet siquidem veræ sapientia matris.
 Lacte fouens pueros pane cibans validos.
 Cum iuuenilis habet quid dens rodere possit.
 Vnde queat vires sollicitare suas.
 Quæ possessores reddit quandoq; superbos,
 Sapius & veram deseruisse facit.
 Sed tamen ista dei dat multis cognitionem
 Et facit vt recolant, atq; sequantur eum.
 Ista monet mundi contemnere sæpe ruinas.
 Vnde sit, vt multos linquere vana iuuet.
 Philosophi etiam (quamuis errasse probentur)
 Mundum cum pompis deseruisse patet.
 Istius erga donum si vult accedere quisquam.
 Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima sapientiæ clauis est,
 legendi assiduitas.

Ergo qui prima vult ostia pandere clauis.
 Hic legat assidue, & viuere nolit iners.
 Non aliqua tellus parte perusta foret.
 Aschalaphus speciem nondum bubonis haberet,
 Si discretus homo per sua verba foret.
 Ex indiscretis veniunt mala plurima rebus,
 Discretum merito quisq; probabit opus.
 Quintum moderamen est magistri erga disci-
 pulos frequens questio cū satisfactio.
Quintum restat ei solum moderamen habendū
 Qui vult doctoris munera bona sequi.

QUINQVE CLAVIVM SAPIENTIAE.

Hos igitur curet sat sollicitare frequenter,
 Qui documenta sequi proposuere sua,
 Nam solet esse vagum genus hoc nimiumq; petulum,
 Respicias igitur socios, vt documenta firment,
 Atq; cateruatim verba benigna refer.
 Omnes sollicita videas quos fore vagantes,
 Quid dubitent quæras, atq; satisfacias.
 A minimo poscas si nouerit omnia recte.
 Hunc ignota docens præcipe q; studeat.
 Atq; rudes doceant iubeas sæpe peritis
 Exhortando viros sapius ipse tuos.
 Paulatim subeant morum documenta moderni,
 Diffidunt aliqui lectio quando grauat.
 Sed diffidenti conuulsa congrua profer.
 Quemlibet exemplo restituendo virum.
 Torpentem in medio referas quemlibet atq; vagantē,
 Dic sociis coram quàm male cessit ei,
 Et te siue alium ponas in honore magistrum
 Quem labor & vehemens cura dedere tibi.
 Si sit ingentofus per idonea verba loquendo,
 Cur poteris facile sollicitare suum.
 Quid prodest tibi nobilitas, quid virtus clara parentū
 Vt iuuenalis ait, stemmata quid faciunt?
 Multa sub exemplis prodest recitare magistrum.
 Nultoties animos talia verba mouent.
 Discipulis quæcunq; potes placitura referre.
 Ingiter vt faciant dicta vel acta stude.
 Verum confiteor simul omnibus placere.

K iii

LIBER

Si nequeo saltem glisco placere bonis.
 Inuidiæ vitium probitas cui displicet omnis
 Absit, & vestrum cuiq; placebit opus.
 Cui bona nulla placent, nisi quæ mala iure probantur,
 Responso quod placeant carmina nostra sibi.
 Omne bonum reprobatur ergo qui reprobatur istud,
 Argumenta feram hoc opus esse bonum.
 Cur non ergo bonis quæ sunt bona iure placebunt,
 Si bona placent, cur mala forte placebunt,
 Nullus & autorem (quia sit fortasse modernus)
 Spernat adhuc priscus (non dubitatur) erit.
 Tempore Nasonis fuit idem Maro modernus,
 Sed tamen habitus iure poeta bonus.
 Non ego quæ tanto similis ferar esse poete.
 Consuere tamen infima summa sequi.
 Quod si magnates sua tunc metra colebant,
 Cur est indignum carmina nostra colis?
Iste liber merito rudium doctrina vocatur,
 Quod leuiter rudibus præparat artis iter
 Hic quasi primus erit, quia lac puerile ministrat,
 Atq; valent leuius dogmata nulla legi.
 Sum rudis, iccirco rudibus satis opto placere.
 Et dare quo valeam gratus fieri.
 Hæc sibi si placent citius potiora feremus.
 Nam bene pierides ad mea vota fauent.
 Lac degustetur pueris sine dentibus aptum.
 Dentibus exortis ammodo panis erit.
 Cunctæ renascuntur septeno tempore dentes,

QUINQVE CLAVIVM SAPIENTIAE.

Offa parabit eis philosophia patens.
 Incolumes proprios sapientia seruat alumnos.
 Namq; scit discrete matris habere modum.
 Cuius corde humili si quis fomenta requirit,
 Non sinit expertem quemlibet esse sui.
 Scripserat, sed totas impleuerat musa tabellas.
 Si foret vlla vacans, carmina plura forent.
 Tunc alias poscit, prohibet se calliopeia.
 Cuius ad imperium quæq; canceena fauet.
 Iulla thalia dedit tabulas mihi grata canceena.
 Addidit hoc scribas, edere iussa paro.
 Scribe recedentes dixerunt quinq; canceenæ.
 Nos iterum reuoces si tibi præbet opus.
 Et tunc eximias referunt pro munere grates.
 Vrbe ergo nemorum hæc loca grata petunt.
 Dogmate perfecto sociis exemplar habendum
 Tradimus, & nostrum refert cito fama libellum.
 Constituere simul doctores, vt ipsum
 Suscipiant pueri discipulq; rudes.

¶ Laus deo.

¶ Compluti in Aedibus Michaelis
 de Egua Anno millesimo
 quingentesimo. xxviii.
 Idibus Iunii.